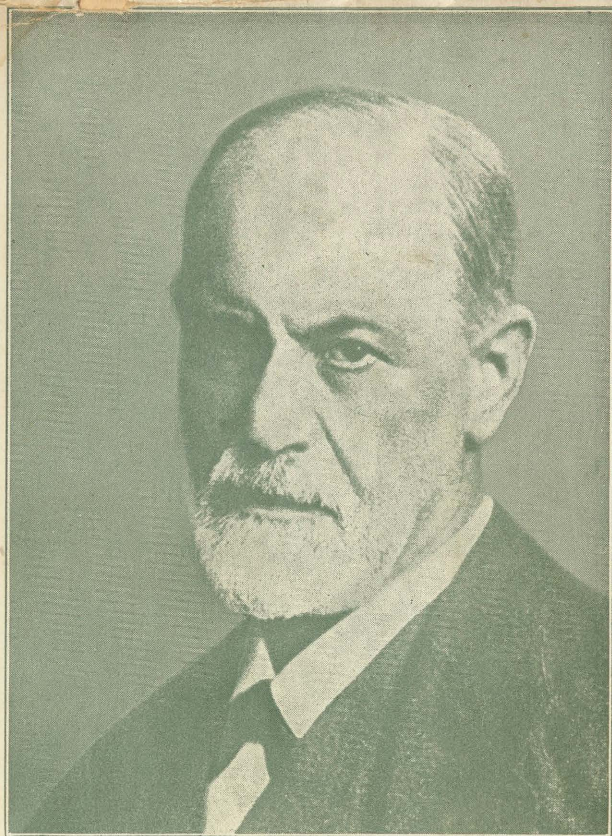

DE SEXUELLE FEJLUDVIKLINGER

DEN INFANTILE SEXUALITET

PUBERTETENS OMFORMNINGER

SIGMUND FREUD

TRE AFHANDLINGER OM

SEXUALTEORI

FORORD AF WILHELM REICH

OVERSÆTTELSE VED JØRGEN NEERGAARD

STORE NORDISKE VIDENSKABSBOGHANDEL
KØBENHAVN 1935

TRE AFHANDLINGER OM

SEXUALTEORI

AF

SIGMUND FREUD
PROFESSOR, DR. MED.

OVERSÆTTELSE VED

JØRGEN NEERGAARD

STORE NORDISKE VIDENSKABSBOGHANDEL
KØBENHAVN 1935

TRE AFHANDLINGER OM

SEXUALTEORI

TRE AFHANDLINGER OM

SEXUALTEORI

AF

SIGMUND FREUD
PROFESSOR, DR. MED.

OVERSÆTTELSE VED

JØRGEN NEERGAARD

STORE NORDISKE VIDENSKABSBOGHANDEL
KØBENHAVN 1935

2. TUSINDE

NORDLUNDE KØBENHAVN

FORORD TIL DEN DANSKE UDGAVE.

De »Tre Afhandlinger om Sexualteori« af *Sigmund Freud* er fundamentale dele af den komplicerede og udviklingsrige bygning, han har skabt i psykoanalysen. Dette arbejde af *Freud* bliver i hans elevers kres med rette kaldt »psykoanalysens bibel«. Ikke desto mindre er det i sit væsen ikke saa fjernt fra noget som fra en bibel: det indeholder en naturvidenskabelig sexualteoris sikreste elementer. Hvor mange nyopdagelser den fremtidige forskning indenfor sexualpatologien og psykopatologien end vil skænke os, *Freud*s opdagelser, som er sammenfattet her, vil ikke blot stadig blive ved med at være grundlaget for enhver videre sexualforskning, men deres væsentligste indhold vil høre til den menneskelige videns varige egendele. Læren om sexualitetens existens og udvikling hos barnet vil maaske i denne eller hin detaille, som fx. i spørgsmaalet om sexualkonstitutionen, erafre en vis korrektur, men at børnene fra fødslen af behers skes af libidinøse lystmekanismer, kan ikke mere nægtes. Hvad *Freud* her ved hjælp af den psykoanalytiske metode opdagede, blev *senere* bekræftet ved den opdagelse af *Lipschütz* o. a., at det fysiologiske genitale hormonapparat ikke, som man hidtil troede, først begynder at funktionere i puberteten, men allerede omkring fødslen. *Freuds* udskillelse af begrebet sexualitet fra beplantningsbegrebet og sexualitetsbegrebets udvidelse med indholdet af den ikkegenitale (orale, anale o. s. v.) sexualitet har

stillet hele sexuologien paa et sikkert grundlag. Den formulering af »libido«, han for nu over tredive aar siden gav, som maal for sexualdriftens energi og paavisningen af forbindelserne mellem de sexuelle jeg⸗ og objektinteresser, havde omvæltende indflydelse paa hele kendskabet til de sjælelige forstyrrelser. Selv der, hvor *Freud* kun betjente sig af plastiske billeder for at anskueliggøre de vanskelige sjælelige processer, som fx. sammenligningen mellem objektinteressens udsendelse og et pseudopodiums, har han rørt ved meget dybe biologiske problemer.

Da lægfolk betragter psykoanalysen som en slags spekulation, kan det ikke betones tilstrækkelig, at hver eneste smule af dens naturvidenskabelige teori er vundet paa møjsommeligste maade og ikke blot ved iagttagelse af eget selv, men ved maaned⸗, ofte aarelang iagttagelse og analyse af syge sjælstilstande. Den psykoanalytiske erkendelse er tilgængelig for enhver, der har tilegnet sig analysens metode, eller er tilstrækkelig fri for sexualmodstand til at iagttage de fænomener, der ligger til grund for den, direkte paa børn og sindssyge.

Den foreliggende oversættelse til dansk af *Freuds* værk vil utvivlsomt bringe mange, der paa grund af manglende orientering har tilsluttet sig fjendskabet med psykoanalysen, den nødvendige klarhed, saa at de selv kan dømme om den analytiske forsknings værdi.

Wilhelm Reich.

FORORD TIL 3. OPLAG

Efter at jeg i en halv snes aar har iagttaget denne bogs mod⸗
tagelse og virkning, vil jeg gerne forsyne dette tredje oplag med
nogle forbemærkninger, som er rettet mod misforstaaelser og
uopfyldelige krav til den. Det skal frem for alt betones, at frem⸗
stillingen heri i det store og hele har sit grundlag i den daglige
lægelige erfaring, som ved hjælp af den psykoanalytiske under⸗
søgelses resultater nu skal uddybes og gøres videnskabelig be⸗
tydningsfuld. De tre »Afhandlinger om Sexualteori« indeholder
ikke andet end det, som psykoanalysen tvinger til at antage eller
tillader at bekræfte. Det er derfor udelukket, at de nogensinde
skulde lade sig udvide til en »sexualteori«, og forstaaeligt, at de
overhovedet ikke tager stilling til adskillige af sexuallivets vig⸗
tige problemer. Man maa imidlertid derfor ikke tro, at de over⸗
sprungne kapitler indenfor det store tema har været forfatteren
ubekendt eller af ham er blevet forsømt som uvæsentlige.

Dette skrifts afhængighed af de psykoanalytiske erfaringer,
der har tilskyndet til dets affattelse, viser sig ikke blot i stoffets
udvalg, men ogsaa i dets ordning. Overalt overholdes en vis
rækkefølge af instanserne, de akcidentelle momenter stilles i for⸗
grunden, de dispositionelle i baggrunden og den ontogenetiske
udvikling tages i betragtning fremfor den fylogenetiske. Det
akcidentelle spiller nemlig hovedrollen i analysen, det beherskes
næsten fuldstændigt gennem den, det dispositionelle kommer

først tilsyne bagved som noget, der vækkes gennem oplevelser, men hvis vurdering fører langt ud over psykoanalysens arbejdsomraade.

Et lignende forhold behersker relationen mellem onto- og fylogenese. Ontogenesen kan betragtes som en gentagelse af fylogenesen, for saa vidt denne ikke ændres ved en mere recent oplevelse. Det fylogenetiske anlæg gør sig bemærket bag den ontogenetiske proces. Men i grunden er dispositionen netop nedslaget af artens tidligere oplevelser, hvortil det enkelte individs nyere oplevelser kommer som summen af de akcidentelle momenter.

Ved siden af den overvejende afhængighed af den psykoanalytiske forskning maa jeg fremhæve den overlagte uafhængighed af den biologiske forskning som karakteristik for dette arbejde. Jeg har omhyggeligt undgaaet at føre videnskabelige forventninger fra den almindelige sexualbiologi eller fra specielle dyrearters ind i det studium, som med hensyn til menneskets sexualfunktion lader sig gennemføre ved hjælp af psykoanalysens teknik. Mit maal var ganske vist at finde ud af, hvor meget man kan konstatere vedrørende det menneskelige sexuallivs biologi med den psykologiske forsknings midler; jeg kunde tillade mig at henvise til forbindelser og overensstemmelser, der blev resultatet af denne undersøgelse; men jeg behøvede ikke at lade mig forvirre, naar den psykoanalytiske metode paa adskillige vigtige punkter førte til anskuelser og resultater, der afveg betydeligt fra dem, der blot støttede sig til biologien.

Jeg har i dette tredje oplag foretaget temmelig mange tilføjelser, men givet afkald paa at kendetegne dem med særlige mærker som i forrige oplag. — Det videnskabelige arbejde paa vort omraade gaar for tiden langsommere fremad; alligevel var forskellige suppleringer til dette skrift uundværlige, hvis det skulde blive ved med at være i føling med den nyere psykoanalytiske literatur.

Wien, i oktober 1914.

FORORD TIL 4. OPLAG

Efter at krigstidens bølger har lagt sig, kan man med tilfreds=hed fastslaa, at interessen for den psykoanalytiske forskning i den store verden stadig er uskadt. Dog har ikke alle dele af læren erfaret den samme skæbne. Psykoanalysens rent psyko=logiske fremstillinger og opdagelser om det ubevidste, fortræng=ningen, konflikten, der fører til sygdom, sygdomsgevinsten, symptomdannelsens mekanismer m. m. kan glæde sig ved sti=gende anerkendelse og skænkes selv hos principielle modstan=dere opmærksomhed. Den del af læren, der grænser op til bio=logien, og hvis grundlag gives i dette lille skrift, fremkalder sta=digvæk umindsket modsigelse og har bevæget selv personer, der en tid lang intensivt har beskæftiget sig med psykoanalysen, til frafald fra den og til nye opfattelser, hvor det sexuelle mo=ments rolle for det normale og sygelige sjæleliv atter skulde indskrænkes.

Jeg kan trods dette ikke beslutte mig til den antagelse, at denne del af den psykoanalytiske lære fjerner sig mere fra den virkelighed, vi skal udforske, end den anden. Erindring og atter og atter gentagen undersøgelse siger mig, at den er fremstaaet af lige saa omhyggelig og uhildet iagttagelse; og forklarin=gen paa denne dissociation i den offentlige anerkendelse be=reder ingen vanskeligheder. For det første kan kun de forskere bekræfte den her beskrevne indledning til det menneskelige

sexualliv, som har tilstrækkelig taalmodighed og teknisk dygtighed til at føre analysen frem til patientens første barndomsaar. Det skorter hyppigt ogsaa paa mulighed herfor, da lægens behandling ofte kræver en tilsyneladende hurtigere fjernelse af sygdomstilfældet. Men andre end de læger, som benytter psykoanalysen, har overhovedet ingen adgang til dette omraade og har ingen mulighed for at fælde en dom, som er unddraget indflydelse fra deres egen modvilje og fordomme. Hvis menneskene forstod at lære af den direkte iagttagelse af børnene, saa havde disse tre afhandlinger i det hele taget kunnet forblive uskrevet.

Men dernæst maa man huske paa, at noget af dette skrifts indhold — betoningen af sexuallivets betydning for alle menneskelige ydelser og den her forsøgte udvidelse af begrebet sexualitet — altid har afgivet de stærkeste motiver for modstanden mod psykoanalysen. I trangen til fuldtonende slagord er man gaaet saa vidt, at man har talt om psykoanalysens »pansexualisme« og rettet den taabelige bebrejdelse mod den, at den forklarer »alt« ved hjælp af sexualiteten. Man kunde undre sig over dette, hvis man var i stand til at glemme de affektive momenters forvirrende og hukommelsessvækkende virkning. Thi filosofen Arthur *Schopenhauer* har allerede for længere tid siden foreholdt menneskene, i hvilken udstrækning deres handlen og stræben bestemmes af de sexuelle ønsker — i dette ords sædvanlige betydning — og en hel verden af læsere burde dog have været ude af stand til at slaa en saa gribende paamindelse saa fuldstændig ud af sindet! Hvad den »udvidelse« af begrebet sexualitet angaar, som analysen nødvendiggør med hensyn til børn og saakaldte perverse, saa skulde alle de, som fra deres højere standpunkt skuer foragteligt ned paa psykoanalysen, huske paa, hvor nær psykoanalysens udvidede sexualitetsbegreb falder sammen med den guddommelige Platons Eros. (S. *Nachmansohn*, Freuds Libidotheori verglichen mit der Eroslehre Platos, Intern. Zeitschr. f. Psychoanalyse, III., 1915.)

Wien, i maj 1920.

I

DE SEXUELLE FEJLUDVIKLINGER[1]

Den kendsgerning, at der bestaar et kønsligt behov hos mennesker og dyr, udtrykker man i biologien ved antagelsen af en »kønsdrift«. Man følger her en analogi med driften efter næringsoptagelse, sulten. En betegnelse, der svarer til ordet »sult«, findes ikke i folkets sprog; videnskaben benytter her »libido«.[2]

Den populære opfattelse gør sig ganske bestemte forestillinger om denne kønsdrifts natur og egenskaber. Den siges at mangle i barndommen, indfinde sig i pubertetsperioden og i sammenhæng med dennes modningsproces, ytre sig i form af den uimodstaaelige tiltrækning, som det ene køn udøver paa det andet, og dens maal skal være den kønslige forening eller i det mindste handlinger, som ligger paa vejen hertil.

Vi har imidlertid al grund til at se en meget unøjagtigt fremstilling af virkeligheden i disse angivelser; underkaster man dem

---

[1] De angivelser, der er indeholdt i den første afhandling, stammer fra de kendte publikationer af *v. Krafft-Ebing, Moll, Moebius, Havelock Ellis, v. Schrenck-Notzing, Löwenfeld, Eulenburg, I. Bloch, M. Hirschfeld* og fra den af sidstnævnte udgivne »Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen«. Da temaets øvrige literatur ogsaa er anført paa disse steder, har jeg kunnet spare mig detaillerede henvisninger. — Den indsigt, der er opnaaet ved psykoanalytisk undersøgelse af inverterede, hviler paa meddelelser fra *I. Sadger* og paa egen erfaring.

[2] Det eneste tilsvarende ord »lystfølelse« [tysk: »Lust«] er desværre tvetydigt og betegner baade følelsen af behovet og dets tilfredsstillelse.

en nøjere betragtning, saa viser de sig at være overordentlig rige paa fejltagelser, unøjagtigheder og overilede slutninger.

Lad os indføre to termini: kalder vi den person, som den kønslige tiltrækning udgaar fra, for *sexualobjekt*, og den handling, som driften trænger hen imod, *sexualmaalet*, saa paaviser den videnskabeligt sigtede erfaring os talrige afvigelser med hensyn til begge, sexualobjekt og sexualmaal, og disses forhold til den antagne norm kræver indgaaende undersøgelse.

1) Afvigelser med hensyn til sexualobjektet.

Den populære teori om kønsdriften svarer smukkest til den poetiske fabel om menneskets deling i to halvdele — mand og kvinde — der stræber efter at forene sig i kærligheden. Det virker derfor som en stor overraskelse at høre, at der findes mænd, for hvem ikke kvinden, men manden — og kvinder, for hvem ikke manden, men kvinden — er sexualobjektet. Man kalder saadanne personer kontrærsexuale eller hellere inverterede, selve kendsgerningen *inversion*. Antallet af saadanne personer er ret betydeligt, endskønt den sikre undersøgelse heraf er vanskelig.[3]

A) *Inversion.*

De inverteredes adfærd.

De omhandlede personer forholder sig helt forskellig i forskellige retninger.

a) De er *absolut* inverterede, d. v. s. deres sexualobjekt kan kun være af samme køn, medens det modsatte køn for dem aldrig er genstand for den kønslige længsel, men lader dem kolde eller fremkalder endog sexuel modvilje hos dem. Som mænd er de saa paa grund af denne modvilje ude af stand til at udføre den normale kønsakt eller savner ved udførelsen af den enhver nydelse.

b) De er *amfigen inverterede* (psykosexuelt-hermafroditi-

[3] Sammenlign vedrørende disse vanskeligheder samt vedrørende forsøg paa at eruere de inverteredes forholdstal *M. Hirschfelds* arbejde i »Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen« 1904.

ske), d. v. s. deres sexualobjekt kan baade tilhøre det samme køn og det modsatte; inversionen er altsaa kun delvis.

c) De er *okkasionelt* inverterede, d. v. s. de kan under visse ydre betingelser — hvoraf det normale sexualobjekts utilgængelighed og efterligningen er de vigtigste — tage en person af det samme køn til sexualobjekt og føle tilfredsstillelse i sexualakt med denne.

De inverteredes dom over deres kønsdrifts særegenhed er endvidere meget forskellig. Den ene opfatter inversionen som en selvfølge, saadan som en normal tager sin libidos retning, og gaar med skarphed ind for dens ligeberettigelse med den normale. Andre sætter sig imidlertid op imod deres inversions tilstedeværelse og føler den som sygelig tvang.[4]

Yderligere variationer vedrører tidsmæssige forhold. Inversionens ejendommelighed kan hos vedkommende individ enten følges tilbage, saa langt hans erindring kan naa, eller den har først gjort sig bemærket hos ham paa et bestemt tidspunkt før eller efter puberteten.[5] Karakteren beholdes enten gennem hele livet eller træder fra tid til anden tilbage eller udgør en episode paa vejen til normal udvikling; ja, den kan endog først ytre sig sent i livet efter forløbet af en lang periode med normal sexualvirksomhed. Ogsaa en periodisk vaklen mellem det normale og det inverterede sexualobjekt er blevet iagttaget. Særlig interessant er tilfælde, hvor libidoen forandrer sig i retning af inversion, efter at der er høstet en pinlig erfaring med det normale sexualobjekt.

---

[4] En saadan modstræbelse mod tvangen til inversion kunde afgive betingelse for, at en indflydelse ved hjælp af suggestivbehandling eller psykoanalyse bliver mulig.

[5] Det er fra flere sider med rette blevet betonet, at de inverteredes autobiografiske angivelser om tidspunktet for deres inversionstilbøjeligheds optræden er upaalidelige, da de kan have fortrængt beviserne for deres heterosexuelle følelser af deres hukommelse. — Psykoanalysen har bekræftet denne mistanke for de inversionstilfældes vedkommende, den har haft adgang til, og paa afgørende maade forandret deres anamnese ved udfyldelse af barndomsamnesien.

Disse forskellige rækker af variationer bestaar i almindelighed uafhængig ved siden af hinanden. Om den extreme form kan man omtrent regelmæssigt antage, at inversionen har bestaaet fra et meget tidligt tidspunkt, og at personen har følt sig enig med sin ejendommelighed.

Mange forfattere vægrer sig ved at sammenfatte de her optalte tilfælde til en enhed og foretrækker at betone forskellene i stedet for det fælles ved disse grupper, hvad der hænger sammen med den bedømmelse af inversionen, de ynder. Men hvor berettigede end sondringer kan være, saa er det dog ikke til at tage fejl af, at alle mellemtrin forefindes rigeligt, saa at rækkedannelsen ligesom trænger sig paa af sig selv.

Opfattelse af inversionen.

Den første vurdering af inversionen bestod i den opfattelse, at den var et medfødt tegn paa nervøs degeneration, og det var i overensstemmelse med den kendsgerning, at lægerne først havde iagttaget den hos nervesyge eller personer, der gjorde et saadant indtryk. I denne karakteristik er der indeholdt to kendetegn, der skal bedømmes uafhængigt af hinanden: medfødtheden og degenerationen.

Degeneration.

Degenerationen bukker under for de indvendinger, der i det hele taget rejser sig mod den forskelsløse anvendelse af ordet. Det er jo blevet sædvane at regne enhver slags sygdomsytring, som ikke netop er af traumatisk eller infektiøs oprindelse, for degeneration. Den *Magnan*ske inddeling af de degenererede har endog gjort det muligt, at nerveydelsens fortrinligste almenform ikke behøver at udelukke anvendeligheden af begrebet degeneration. Under saadanne omstændigheder tør man spørge, hvilken nytte og hvilket nyt indhold dommen »degeneration« overhovedet endnu er i besiddelse af. Det forekommer mig mere formaalstjenlig ikke at tale om degeneration:

1) hvor ikke flere svære afvigelser fra normen træffer sammen;

2) hvor ikke yde- og existensdygtigheden i almindelighed viser sig alvorligt beskadiget.[6]

---

[6] Med hvilket forbehold diagnosen degeneration maa stilles, og hvor

At de inverterede ikke er degenererede i denne berettigde forstand, fremgaar af flere kendsgerninger:

1) Man finder inversion hos personer, der ellers ikke viser svære afvigelser fra normen;

2) det samme hos personer, hvis ydedygtighed ikke er forstyrret, ja, som udmærker sig ved særlig høj intellektuel udvikling og etisk kultur.[7]

3) Naar man ser bort fra sin lægeerfarings patienter og søger at omfatte en videre horisont, støder man i to retninger paa kendsgerninger, som udelukker, at man opfatter inversionen som degenerationstegn.

a) Man maa lægge vægt paa, at inversionen var et hyppigt fænomen, næsten en institution, der var betroet vigtige funktioner, hos antikens folkeslag paa deres kulturs højdepunkt;

b) man finder den overordentlig udbredt hos mange vilde og primitive folkeslag, medens man er vant til at indskrænke degenerationsbegrebet til den høje civilisation (*I. Bloch*); selv blandt Europas civiliserede folk har klima og race den mægtigste indflydelse paa inversionens udbredelse og bedømmelse.[8]

Medfødtheden er — begribeligt nok — kun blevet hævdet med hensyn til den første, mest extreme klasse af inverterede paa grund af, at disse personer forsikrer, at der hos dem ikke i hele deres liv har vist sig en anden retning af sexualdriften. **Medfødthed.**

---

ringe praktisk betydning den har, kan man finde i Moebius's skildring (Über Entartung. Grenzfragen des Nerven- und Seelenlebens. Nr. III, 1900): »Ser man nu ud over degenerationens udstrakte omraade, hvorpaa der her skal kastes nogle slaglys, saa indser man uden videre, at det har en meget ringe værdi overhovedet at diagnosticere degeneration«.

[7] Det maa indrømmes »uranismen«s ordførere, at nogle af de mest fremragende mænd, som vi overhovedet har faaet underretning om, var inverterede, maaske endda absolut inverterede.

[8] I opfattelsen af inversionen er de patologiske synspunkter blevet afløst af de antropologiske. Denne forvandling forbliver *I. Blochs* fortjeneste (Beiträge zur Ätiologie der Psychopathia sexualis. 2 dele, 1902/3); denne forfatter har ogsaa gjort inversionens tilstedeværelse hos de gamle kulturfolk eftertrykkeligt gældende.

Allerede de to andre klassers forekomst, særlig den tredje, er vanskelig at forene med opfattelsen af en medfødt karakter. Derfor er disse anskuelsers repræsentanter tilbøjelige til at sondre de absolut inverteredes gruppe ud fra alle andre, hvad der har til følge, at man maa give afkald paa en almengyldig opfattelse af inversionen. Inversionen vilde derefter i en række tilfælde være af medfødt karakter; i andre kunde den være opstaaet paa anden maade.

Modsætningen til denne opfattelse danner den anden, at inversionen er en *erhvervet* karakter ved kønsdriften. Den støtter sig paa, at

1) der hos mange (ogsaa absolut) inverterede kan paavises et sexuelt indtryk, der har indvirket tidligt i livet, og hvis vedblivende følge den homosexuelle tilbøjelighed udgør.

2) at der hos mange andre lader sig paavise ydre begunstigende og hæmmende indflydelser paa livet, der før eller senere har ført til inversionens fixering (udelukkende omgang med samme køn, fællesskab i krige, detention i fængsler, det heterosexuelle samlivs farer, cølibat, kønslig svaghed o. s. v.).

3) at inversionen kan ophæves ved hypnotisk suggestion, hvad der ved en medfødt karakter vilde vække forundring.

Ud fra denne anskuelses standpunkt kan man i det hele taget bestride sikkerheden af en medfødt inversions forekomst. Man kan indvende (*Havelock Ellis*), at en nøjere undersøgelse af de tilfælde, der betragtes som medfødt inversion, sandsynligvis ligeledes vilde bringe en tidlig barndomserindring, der har været bestemmende for libidos retning, for dagen; den er blot ikke blevet bevaret i personens bevidste hukommelse, men kunde ved passende indflydelse bringes til bevidsthed. Inversionen kan man ifølge disse forfattere kun betegne som en hyppig variation af kønsdriften, som kan bestemmes af et antal ydre livsomstændigheder.

Den sikkerhed, der saaledes tilsyneladende er vundet, gør imidlertid følgende modbemærkning ende paa: mange personer har bevisligt været ude for de samme sexuelle paavirkninger

(ogsaa i tidligere ungdom: forførelse, mutuel onani) uden herved at blive inverteret eller uden at blive ved med at være det. Saaledes tvinges man til at formode, at alternativet medfødt-erhvervet enten er ufuldstændigt eller ikke dækker de forhold, der foreligger ved inversionen.

Forklaring paa inversionen.

Hverken med den antagelse, at inversionen skulde være medfødt, eller med den anden, at den skulde være erhvervet, er inversionens væsen forklaret. I første tilfælde maa man udtale sig om, hvad der er medfødt ved den, hvis man ikke slutter sig til den groveste forklaring, at en person medfødt har sexualdriftens sammenknytning med et bestemt sexualobjekt i sig. I det andet tilfælde kommer det an paa, om de mangfoldige akcidentelle paavirkninger er tilstrækkelige til at forklare erhvervelsen, uden at noget ved individet skulde komme dem imøde. Benægtelsen af dette sidste moment er ifølge vore tidligere skildringer utilstedelig.

Fremdragelse af inversionen.

Til forklaring af muligheden for en sexuel inversion er der siden *Frank Lydstone, Kiernan* og *Chevalier* blevet fremdraget en tankerække, som indeholder en ny modsætning til den populære opfattelse. For denne regnes et menneske enten for at være mand eller kvinde. Videnskaben kender imidlertid tilfælde, hvor kønskarakteren forekommer udvisket, saa kønsbestemmelsen dermed vanskeliggøres; først paa det anatomiske omraade. Disse personers genitalier forener mandlig og kvindelig karakter (hermafroditisme). I sjældne tilfælde er begge slags kønsapparater udviklet (ægte hermafroditisme); alleroftest finder man beggesidig forkrøbling.[9]

Det betydningsfulde ved disse abnormiteter er imidlertid, at de paa uventet maade letter forstaaelsen af den normale udformning. En vis grad af anatomisk hermafroditisme hører nemlig til normen; hos intet normalt formet mandligt eller kvinde-

---

[9] Se de sidste udførlige fremstillinger af den somatiske hermafroditisme: *Taruffi*, Hermaphroditismus und Zeugungsunfähigkeit, tysk udgave ved *R. Teuscher*, 1903, og *Neugebauers* arbejder i flere bind af Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen.

ligt individ savnes sporene af det andet køns apparat, som enten existerer funktionsløst videre som rudimentære organer eller selv er omdannet til overtagelse af andre funktioner.

Den opfattelse, der fremgaar af disse længst bekendte kendsgerninger, gaar ud paa, at et oprindelig bisexuelt anlæg i udviklingens løb forandrer sig indtil monosexualitet med ringe rester af det hensygnende køn.

Det laa nær at overføre denne opfattelse paa det psykiske omraade og forstaa inversionen i dens afarter som udtryk for en psykisk hermafroditisme. For at afgøre spørgsmaalet krævedes endnu blot konstatering af inversionens regelmæssige sammentræffen med hermafroditismens sjælelige og somatiske tegn.

Men denne næste forventning slaar fejl. Saa nært maa man ikke forestille sig forholdene mellem den antagne psykiske og den paaviselige anatomiske tvekønnethed. Hvad man finder hos den inverterede, er hyppigt en nedsættelse af kønsdriften i det hele taget (*Havelock Ellis*) og let anatomisk forkrøbling af organerne. Hyppigt, men paa ingen maade regelmæssigt eller blot overvejende. Følgelig maa man erkende, at inversion og somatisk hermafroditisme i det store og hele er uafhængige af hinanden.

Man har endvidere lagt stor vægt paa de saakaldte sekundære og tertiære kønskarakterer og betonet deres hyppige forekomst hos de inverterede (*H. Ellis*). Ogsaa det er der noget om, men man maa ikke glemme, at de sekundære og tertiære kønskarakterer i det hele taget ret ofte optræder hos det andet køn og saaledes fremkalder antydninger af tvekønnethed, uden at sexualobjektet derved viser sig ændret i retning af en inversion.

Den psykiske hermafroditisme vilde vinde i livagtighed, hvis der parallelt med sexualobjektets inversion i det mindste løb et omslag af de øvrige sjælelige egenskaber, drifter og karaktertræk i den retning, der er betegnende for det andet køn. Men en saadan karakterinversion kan man kun med nogen regelmæssighed vente hos de inverterede kvinder, hos mændene er den fuldeste sjælelige mandlighed forenelig med inversionen. Fastholder man opstillingen af en sjælelig hermafroditisme, saa maa

man tilføje, at dennes ytringer paa forskellige omraader kun lader fastslaa en meget ringe gensidig betingethed. Det samme gælder iøvrigt ogsaa for den somatiske tvekønnethed; ifølge *Halban*[10] er ogsaa de enkelte organforkrøblinger og sekundære kønskarakterer temmelige uafhængige af hinanden i deres op=træden.

Bisexualitetslæren er i sin groveste form blevet udtalt af en ordfører for de mandlige inverterede: kvindelig hjerne i mand=ligt legeme. Men vi kender ikke en »kvindelig hjerne«s karakter. At erstatte det psykologiske problem med et anatomisk er lige saa ørkesløst som uberettiget. *V. Krafft=Ebings* forklaringsforsøg ser mere exakt ud end *Ulrichs*, men er ikke væsensforskellig fra hans; v. Krafft=Ebing mener, at det bisexuelle anlæg medgiver individet baade mandlige og kvindelige hjerneceller og somatiske kønsorganer. Disse centrer udvikler sig først i pubertetstiden, for det meste under indflydelse af de kønskirtler, der er uaf=hængige af dem i anlægget. Om de mandlige og kvindelige »cen=trer« gælder imidlertid det samme som om den mandlige og kvindelige hjerne, og desuden ved vi ikke engang, om vi kan forudsætte afgrænsede hjernesteder (»centrer«) for kønsfunk=tionerne som fx. for sproget.[11]

---

[10] *J. Halban*, Die Entstehung der Geschlechtscharaktere. Archiv für Gynäkologie. Bd. 70, 1903. Se der tillige emnets literatur.

[11] Den første, der fremdrog bisexualiteten til forklaring af inversionen, skal (ifølge en literaturmeddelelse i 6. bind af Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen) have været *E. Gley*, der allerede i januar 1884 offentlig=gjorde en artikel (Les abérrations de l'instinct sexuel) i »Revue philoso=phique«. — Det er i øvrigt værd at bemærke, at flertallet af de forfattere, der fører inversionen tilbage til bisexualitet, ikke alene gør dette moment gældende for de inverterede, men ogsaa for alle, der er blevet normale, og konsekvent opfatter inversionen som resultatet af en udviklingsfor=styrrelse. Saaledes allerede *Chevalier* (Inversion sexuelle, 1895). *Krafft=Ebing* (Zur Erklärung der konträren Sexualempfindung, Jahrbücher für Psychiatrie und Neurologie, XIII. bd.) taler om, at der existerer en mængde iagttagelser, »hvoraf i det mindste den virtuelle videreexistens af dette andet centrum (som tilhører det underliggende køn) fremgaar«. En dr. *Arduin* (Die Frauenfrage und die sexuellen Zwischenstufen) opstiller i

To tanker bliver alligevel staaende efter disse forklaringer: at der ogsaa for inversionens vedkommende kommer et bisexuelt anlæg i betragtning, blot at vi ikke ved, hvori dette anlæg bestaar udover den anatomiske skikkelse, og at drejer sig om forstyrrelser, som rammer kønsdriften i dens udvikling.

Den inverteredes sexualobjekt.

Den psykiske hermafroditismes teori forudsætter, at den inverteredes sexualobjekt er det modsatte af den normales. Den inverterede mand skulde som kvinden ligge under for den fortryllelse, som udgaar fra legemets og sjælens mandlige egenskaber, han skulde selv føle sig som kvinde og søge manden.

Men endskønt dette passer for en hel række af inverteredes vedkommende, saa er det dog langt fra at røbe en almindelig karakter ved inversionen. Der er ingen tvivl om, at en stor del af de mandlige inverterede har bevaret mandlighedens psykiske karakter, er i besiddelse af forholdsvis faa af det andet køns sekundære karakterer og i sit sexualobjekt egentlig søger kvindelige psykiske træk. Hvis dette var anderledes, vilde det være uforstaaeligt, hvorfor den mandlige prostitution, der tilbyder sig for de inverterede — nutildags som i oldtiden — i alt ydre, klæder og holdning, kopierer kvinderne; denne efterligning maatte jo ellers støde an mod de inverteredes ideal. Hos grækerne, hvor de mandligste mænd optraadte blandt de inverterede, er det

andet bind af Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen 1900 den paastand: »at der i ethvert menneske er mandlige og kvindelige elementer forhaanden (sml. denne aarbog, bd. I, 1899: »Die objektive Diagnose der Homosexualität« af dr. *M. Hirschfeld*, S. 8—9 o. f.), blot — svarende til det køn, man tilhører — den ene slags uforholdsmæssigt stærkere udviklet end den anden, for saa vidt det drejer sig om heterosexuelle personer...« — For *G. Herman* (Genesis, das Gesetz der Zeugung, IX., Libido und Mania, 1903) staar det fast, »at der i enhver kvinde er indeholdt mandlige, i enhver mand kvindelige kim og egenskaber« osv. — I 1906 har saa *W. Fliess* (»Der Ablauf des Lebens«) rejst ejendomskrav paa ideen om bisexualiteten (i betydningen *tokønnethed*). I ikke-faglige krese bliver opstillingen af den menneskelige bisexualitet betragtet som en præstation af den i en ung alder afdøde filosof *O. Weininger*, der har gjort denne idé til grundlag for en temmelig ubesindig bog (Geschlecht und Charakter, 1903). Ovenstaaende oplysninger skulde vise, hvor lidet begrundet dette er.

klart, at ikke drengens mandlige karakter, men hans legemlige tilnærmelse til kvinden samt hans kvindelige sjælelige egen=skaber, frygtsomhed, tilbageholdenhed, trang til at lære og blive hjulpet, optændte mandens kærlighed. Saasnart drengen blev mand, ophørte han at være sexualobjekt for manden og blev muligvis selv drengeelsker. Sexualobjektet er altsaa i dette til=fælde, som i mange andre, ikke det samme køn, men foreningen af begge kønskarakterer, et kompromis fx. mellem en rørelse, der er rettet henimod manden, og en, der stræber efter kvinden med den fastholdte betingelse af legemets (genitaliernes) mand=lighed, saa at sige afspejling af egen bisexuel natur.[12]

---

[12] Psykoanalysen har hidtil vel ikke bragt nogen fuldstændig oplys=ning om inversionens herkomst, men dog aabenbaret den psykiske meka=nisme ved dens tilblivelse og væsentlig beriget de problemfremstillinger, der kan komme i betragtning. Vi har i alle undersøgte tilfælde fastslaaet, at de senere inverterede i deres barndoms første aar gennemgaar en fase med meget intensiv, men kortvarig fixering til kvinden (for det meste til moderen), efter hvis overvindelse de identificerer sig med kvinden og tager sig selv til sexualobjekt, dvs. idet de gaar ud fra narcismen opsøger unge mænd, der ligner dem selv, og som de vil elske saaledes, som moderen har elsket dem. Vi har endvidere meget hyppigt fundet, at an=tagne inverterede ingenlunde var ufølsomme overfor kvindens tillokkelse, men stadig transponerede den gennem kvinden fremkaldte ophidselse over paa et mandligt objekt. De gentog saaledes hele deres liv igennem den mekanisme, som deres inversion var opstaaet igennem. Deres tvangsagtige stræben efter manden viste sig at være betinget af deres hvileløse flugt fra kvinden.

Den psykoanalytiske forskning sætter sig med al bestemthed imod for=søget paa at udskille de homosexuelle fra de andre mennesker som en særligartet gruppe. Idet den ogsaa studerer andre end de manifest til=kendegivne sexuelle ophidselsestilstande, erfarer den, at alle mennesker er i stand til homosexuelt objektvalg og ogsaa har gennemført det i det ubevidste. Ja, bindingen af libidinøse følelser til personer af samme køn spiller som faktorer i det normale sjæleliv ingen ringere rolle og som sygdomsmotorer endda en større end dem, som gælder det modsatte køn. Psykoanalysen ser tværtimod i objektvalgets uafhængighed af objektets køn, i den lige frie raadighed over mandlige og kvindelige objekter — saa=dan som den kan iagttages i barnealderen, i primitive tilstande og tidlige historiske perioder — det oprindelige, hvorfra baade den normale og inver=

Entydigere er forholdene hos kvinden, hvor de aktivt inver⸗terede særlig hyppigt er i besiddelse af mandens somatiske og sjælelige karaktertræk og forlanger det kvindelige af deres sexual⸗objekt, ihvorvel der ogsaa her ved nøjere kendskab turde vise sig større brogethed.

De inverteredes sexualmaal.

Vigtigt er det at holde fast paa den kendsgerning, at sexual⸗maalet indenfor inversionen paa ingen maade kan karakteriseres som en enhed. Hos mænd falder omgang per anum aldeles ikke sammen med inversion; masturbation er lige saa hyppigt det eneste maal, og sexualmaalets indskrænkning — indtil den blotte følelsesudgydelse — er her oven i købet hyppigere end ved den heterosexuelle kærlighed. Ogsaa hos kvinder er de inverteredes sexualmaal mangfoldige; deriblandt synes berøringen med mund⸗slimhinden at være foretrukket.

---

sionstypen udvikler sig ved indskrænkning til den ene eller den anden side. Ifølge psykoanalysens opfattelse er saaledes ogsaa mandens ude⸗lukkende interesse for kvinden et problem, der kræver opklaring, og ikke en selvfølgelighed, hvortil man i grunden maa tænke sig en kemisk til⸗trækning som grundlag. Afgørelsen om, hvilken sexualadfærd der bliver den endelige, falder først efter puberteten og er resultatet af en endnu ikke overskuelig række af faktorer, som dels er af konstitutionel, men dels ogsaa af akcidentel natur. Sikkert kan enkelte af disse faktorer falde saa kæmpemæssige ud, at de øver indflydelse paa resultatet i deres retning. Men i almindelighed afspejles de bestemmende momenters talrighed gen⸗nem løsningernes mangfoldighed i menneskenes manifeste sexualadfærd. Hos inversionstyperne kan arkaiske konstitutioners og primitive psykiske mekanismers fremhersken gennemgaaende fastslaas. Det *narcistiske objekt⸗valgs* fortsatte gyldighed og *fastholdelsen* af *analzonens* erotiske betyd⸗ning optræder som deres væsentligste karaktertræk. Man opnaar imidlertid ingenting, hvis man paa grund af saadanne konstitutionelle særegenheder adskiller de mest extreme inversionstyper fra de andre. Hvad der hos disse findes af tilsyneladende tilstrækkelig begrundelse, kan ligeledes, blot i mindre styrke, paavises i overgangstypers konstitution og hos manifest normale. Det kan godt være, at forskellene i udviklingsresultaterne er af kvalitativ art; men analysen viser, at forskellene i betingelserne kun er kvantitative. Blandt objektvalgets akcidentelle paavirkninger har vi fun⸗det formenelsen [»die Versagung«] (den tidlige sexualafskrækkelse) be⸗

Vi ser os ganske vist ude af stand til at forklare inversionens opstaaen af det hidtil foreliggende materiale tilfredsstillende; men vi kan mærke, at vi ved denne undersøgelse er naaet til en indsigt, som kan blive betydningsfuldere for os end løsningen af den ovennævnte opgave. Vi gøres opmærksom paa, at vi har forestillet os sammenknytningen mellem sexualdriften og sexualobjektet som alt for inderlig. Erfaringen med hensyn til de tilfælde, der regnedes for abnorme, lærer os, at der her foreligger en sammenlodning af sexualdrift og sexualobjekt, som vi ved den normale forms ensformighed, hvor driften ser ud til at medbringe objektet, staar i fare for at overse. Vi henvises derfor til at løsne sammenknytningen mellem drift og objekt i vore tanker. Kønsdriften er sandsynligvis først uafhængigt af sit objekt og skylder vel heller ikke dettes tiltrækning sin opstaaen. **Slutning.**

---

mærkelsesværdig og er blevet opmærksom paa, at tilstedeværelsen af begge forældreparter spiller en vigtig rolle. En stærk faders bortfald i barndommen begunstiger ikke sjældent inversionen. Man kan endelig opstille fordringen om, at sexualobjektets inversion begrebsmæssigt maa sondres strengt fra blandingen af kønskaraktererne i subjektet. Et vist maal af uafhængighed er ogsaa umiskendelig i dette forhold.

En række betydningsfulde synspunkter vedrørende inversionsproblemet har *Ferenczi* fremsat i en artikel: Zur Nosologie der männlichen Homosexualität (Homoerotik) (Intern. Zeitschr. f. PsA., II, 1914). Ferenczi anker med rette over, at man under navnet »homosexualitet«, som han ønsker erstattet med det bedre »homoerotik«, sammenblander en række meget forskellige, i organisk saavel som psykisk henseende ulige tilstande, fordi de har symptomet inversion fælles. Han kræver skarp skelnen i det mindste mellem de to typer: *subjekthomoerotikeren*, der føler og opfører sig som kvinde, og *objekthomoerotikeren*, der helt igennem er mandlig og blot har ombyttet det kvindelige objekt med et af samme køn. Den første anerkender han som et rigtigt »sexuelt mellemtrin« i Magnus *Hirschfelds* forstand, den anden betegner han — mindre heldigt — som tvangsneurotiker. Modstræbelsen mod inversionstilbøjeligheden saavelsom muligheden for psykisk paavirkning kommer kun i betragtning hos objekthomoerotikeren. Ogsaa efter erkendelsen af disse to typer maa man tilføje, at et maal subjekthomoerotik hos mange personer findes blandet med et maal objekthomoerotik.

I de sidste aar har arbejder af biologer, i første linie Eugen *Steinachs*,

B) *Kønsumodne og dyr som sexualobjekter.*

Medens de personer, hvis sexualobjekter ikke tilhører det normalt dertil egnede køn, altsaa de inverterede, træder iagttageren imøde som et samlet antal af i øvrigt maaske værdifulde individer, forekommer de tilfælde, hvor kønsumodne personer (børn) vælges til sexualobjekter, paa forhaand at være isolerede fejludviklinger. Kun undtagelsesvis er børn de eneste sexualobjekter; i reglen opnaar de denne rolle, naar et individ, der er blevet fejgt og impotent, slaar sig paa et saadant surrogat, eller naar en impulsiv (uopsættelig) drift for tiden ikke kan bemægtige sig et mere egnet objekt. Alligevel kaster det et lys paa kønsdriftens natur, at den tillader saa megen variation og en saadan nedsættelse af sit objekt, hvad sulten, der fastholder sit objekt langt mere energisk, kun i yderste nødsfald vilde tillade. En lig-

---

kastet et klart lys over homoerotikens organiske betingelser og overhovedet over kønskaraktererne.

Experimentelt lykkedes det ved hjælp af kastration med paafølgende indplantning af det andet køns kimkirtler hos forskellige pattedyrearter at forvandle hanner til hunner og omvendt. Forvandlingen paavirkede mere eller mindre fuldstændigt de somatiske kønskarakterer og den psykosexuelle opførsel (altsaa subjekt- og objekterotik). Som bærer af denne kønsbestemmende kraft betragtes ikke den del af kimkirtlerne, som danner kønscellerne, men organernes saakaldte interstitielle væv (»pubertetskirtlen«).

I et tilfælde lykkedes den kønslige omstemning ogsaa hos en mand, som havde sat sine testikler til ved tuberkuløs sygdom. Han havde i kønslivet opført sig kvindeligt som passiv homosexuel og viste meget tydeligt udpræget kvindelige kønskarakterer af sekundær art (i behaaring, skægvækst, fedtansats ved mammæ og hofter). Efter indplantning af en kryptorch menneskestestikel begyndte denne mand at opføre sig paa mandlig maade og at vende sin libido normalt mod kvinden. Samtidig forsvandt de somatiske feminine karaktertræk (*A. Lipschütz,* Die Pubertätsdrüse und ihre Wirkungen, Bern, 1919).

Det vilde være uberettiget at hævde, at læren om inversion gennem disse smukke forsøg stilles paa en ny basis, og overilet gennem dem ligefrem at vente en vej til almindelig »helbredelse« af homosexualiteten. *W. Fliess* har med rette betonet, at disse experimentelle erfaringer ikke gør læren om de højere dyrs almindelige bisexuelle anlæg værdiløs. Det synes mig tværtimod sandsynligt, at der af saadanne videre undersøgelser vil følge en direkte bekræftelse af den antagne bisexualitet.

nende bemærkning gælder om den — særlig blandt landboerne slet ikke sjældne — sexuelle omgang med dyr, hvorved fx. køns=tiltrækningen sætter sig ud over artsskranken.

Af æstetiske grunde vilde man gerne tilskrive de sindssyge disse og andre alvorlige fejludviklinger af kønsdriften, men det gaar ikke an. Erfaringen lærer, at man hos disse sidste ikke kan iagttage andre forstyrrelser af kønsdriften, end man finder hos sunde, ja, hos hele racer og stænder. Saaledes findes sexuelt mis=brug af børn med uhyggelig hyppighed hos lærere og plejeper=soner, bare fordi disse har den bedste lejlighed dertil. De sinds=syge udviser de omhandlede fejludviklinger blot maaske i højere grad eller, hvad der er særlig betydningsfuldt, udviklet til eneste form for kønsliv og rykket i stedet for den normale sexualtil=fredsstillelse.

De sexuelle variationers meget mærkværdige forhold til ska=laen fra sundhed til sindsforstyrrelse opfordrer til eftertanke. Jeg vilde mene, at det foreliggende problem var et fingerpeg i retning af, at kønslivets rørelser hører til dem, der ogsaa nor=malt beherskes daarligst af de højere sjælsvirksomheder. Den, som i en eller anden henseende er aandelig abnorm, i social, etisk henseende, er det ifølge min erfaring regelmæssigt ogsaa i sit sexualliv. Men mange, som i alle andre punkter svarer til gennemsnittet, er abnorme i sexuallivet. De har i deres person gjort den menneskelige udvikling, hvis svage punkt sexualiteten bliver ved med at være, med.

Som det væsentligste resultat af disse overvejelser vil vi imidlertid fremhæve den indsigt, at blandt en lang række betin=gelser og hos overraskende mange individer træder sexualobjek=tets art og værd i baggrunden. Der er noget andet, der ved sexualdriften er det væsentlige og konstante.[13]

[13] Den mest indgribende forskel mellem den klassiske verdens og vort kærlighedsliv ligger vel i, at antiken lagde akcenten paa driften selv, men vi lægger den paa dennes objekt. De gamle fejrede driften og var parat til ogsaa at adle et mindre værdifuldt objekt ved hjælp af den, medens vi ringeagter beskæftigelsen med driften i sig selv og kun lader den und=skylde af objektets fortrin.

2) Afvigelser med hensyn til sexualmaalet.

Som normalt sexualmaal regnes genitaliernes forening i den akt, der betegnes som parringen, og som fører til løsning af den sexuelle spænding og til midlertidig udslukning af sexualdriften (tilfredsstillelse analog mættelsen af sulten). Dog spores allerede ved de mest normale sexualforløb antydninger, hvis udvikling fører til de fejludviklinger, som man har beskrevet som *perversioner*. Der anerkendes nemlig visse intermediære (paa vejen til parringen liggende) forhold til sexualobjektet — fx. berørelsen og beskuelsen af det — som foreløbige sexualmaal. Disse beskæftigelser er paa den ene side selv forbundet med lyst, paa den anden side forstærker de ophidselsen, som skal vare ved indtil opnaaelsen af det endelige sexualmaal. En bestemt af disse berøringer — den gensidige berøring af læbeslimhinden — har endvidere som kys hos mange folk (deriblandt de højst civiliserede) faaet en høj sexuel værdi, endskønt de legemsdele, der kommer i betragtning, ikke tilhører kønsapparatet, men danner indgangen til fordøjelseskanalen. Hermed er der altsaa givet momenter, som knytter perversionerne til det normale sexualliv og ogsaa er anvendelige til inddeling af dem. Perversionerne er enten *a*) anatomiske *overskridelser* af de legemsomraader, der er bestemt for den kønslige forening, eller *b*) *ophold* ved de intermediære relationer til sexualobjektet, som normalt skal gennemskrides hurtigt paa vejen til det endelige sexualmaal.

a) *Anatomiske overskridelser.*

Overvurdering af sexualobjektet.

Den psykiske vurdering, som sexualobjektet bliver delagtig i som maal for sexualdriftens ønske, indskrænker sig kun i de sjældneste tilfælde til dettes genitalier, men griber ud over hele dettes legeme og har tendens til tillige at omfatte alle de fra sexualobjektet udgaaende fornemmelser. Den samme overvurdering udstraaler paa det psykiske omraade og viser sig som logisk forblændelse (bedømmelsessvaghed) med hensyn til sexualobjektets sjælelige ydelser og fuldkommenheder og som

troende føjelighed overfor de domme, der udgaar fra sexualobjektet. Kærlighedens føjelighed bliver saaledes til en vigtig, om ikke til den oprindelige kilde til autoriteten.[14]

Denne sexualovervurdering er det nu, som saa daarligt forsoner sig med sexualmaalets indskrænkning til foreningen af de egentlige genialier og hjælper til at gennemføre fremdragelsen af andre legemdele til sexualmaal.[15]

Betydningen af sexualovervurderingens moment lader sig bedst studere hos manden, hvis kærlighedsliv alene er blevet tilgængeligt for forskningen, medens kvindens, dels som følge af kulturforkrøbling, dels paa grund af kvindens konventionelle tavshed og uoprigtighed er hyllet i et endnu uigennemtrængeligt mørke.[16]

Sexuel anvendelse af læbemundslimhinden.

Anvendelsen af munden som sexualorgan regnes for perversion, naar den ene persons læber (tunge) bringes i berøring med den andens genitalier, men ikke, hvis begge parters læbeslimhinder berører hinanden. Den, som afskyr den anden — vel siden menneskehedens urtid anvendte — praksis som perversion,

---

[14] Jeg kan ikke afholde mig fra her at minde om den hypnotiseredes troende føjelighed overfor sin hypnotisør, hvilken lader mig formode, at hypnosens væsen maa ses i libidoens ubevidste fixering til hypnotisørens person (ved hjælp af sexualdriftens masokistiske komponenter). — *S. Ferenczi* har forbundet dette karaktertræk ved suggestionsevnen med »forældrekomplexet«. (Jahrbuch für psychoanalyt. und psychopathol. Forschungen I, 1909.)

[15] Det maa imidlertid bemærkes, at sexualovervurderingen ikke udvikles ved alle objektvalgets mekanismer, og at vi senerehen vil lære en anden og direktere forklaring paa de andre legemsdeles sexuelle rolle at kende. Momentet »pirringssult« (»Reizhunger«), som af *Hoche* og *I. Bloch* fremdrages til forklaring af den sexuelle interesses griben over paa andre legemsdele end genitalierne, forekommer mig ikke at fortjene denne betydning. De forskellige veje, som libidoen vandrer frem ad, forholder sig fra begyndelsen af til hinanden som kommunicerende rør, og man maa tage kollateralstrømningens fænomen i betragtning.

[16] Hos kvinden savnes i typiske tilfælde en »sexualovervurdering« af manden, men denne udebliver næsten aldrig overfor det barn, hun har født.

giver derved efter for en tydelig *ækelhedsfølelse*, som beskytter ham mod antagelsen af et saadant sexualmaal. Grænsen for denne ækelhedsfølelse er imidlertid hyppigt rent konventionel; den, som fx. med brændende iver kysser en skøn piges læber, vil maaske kun med ækelhedsfølelse kunne benytte vedkom=mendes tandbørste, endskønt der ikke er nogen grund til at antage, at hans egen mundhule, som han ikke føler nogen ækel ved, skulde være renere en pigens. Man bliver her opmærksom paa ækelhedsfølelsens moment, som træder i vejen for den libi=dinøse overvurdering af sexualobjektet, men som paa den an=den side kan overvindes af libidoen. I ækelhedsfølelsen har man lov til at se en af de magter, som har tilvejebragt sexualmaalets indskrænkning. I reglen gør denne holdt foran genitalierne selv. Der er imidlertid ingen tvivl om, at ogsaa det andet køns geni=talier i og for sig kan være genstand for ækelhedsfølelsen, og at dette forhold hører til karakteristiken af hysteriske (især de kvindelige). Sexualdriftens styrke beskæftiger sig gerne med overvindelsen af denne ækelhedsfølelse. (Se nedenfor.)

Sexuel anven=delse af ende-tarmsaabnin-gen.

Tydeligere endnu end i det tidligere omtalte tilfælde erken=der man ved benyttelsen af endetarmen, at det er ækelheds=følelsen, som stempler dette sexualmaal som perversion. Man maa imidlertid ikke tro, jeg vil tage parti, naar jeg siger, at ækelhedsfølelsens begrundelse med, at denne legemsdel tjener exkretionen og kommer iberøring med selve det ækle — exkre=menterne — ikke er meget plausiblere end fx. den begrundelse, som hysteriske piger opgiver for deres ækelhedsfølelse overfor det mandlige genital: det tjener urinudtømmelsen.

Andre legems-deles betyd-ning.

Endetarmslimhindens sexuelle rolle er paa ingen maade ind=skrænket til omgang mellem mænd, foretrækkelsen heraf er ikke noget karakteristisk for den inverterede følemaade. Det sy=nes tværtimod, at mandens pædikatio skylder sin rolle analo=gien med akten hos kvinden, medens gensidig onani er det sexualmaal, som snarest følger af inverteredes omgang.

Den sexuelle griben over paa andre legemsdele frembyder i alle sine variationer intet principielt nyt, føjer intet til kend=

skabet til sexualdriften, der heri kun forkynder sin hensigt at bemægtige sig sexualobjektet i alle retninger. Ved siden af sexualovervurderingen melder der sig imidlertid ved de anato= miske overskridelser et moment, der er fremmed for det popu= lære kendskab. Visse legemsdele, som mund= og endetarmslim= hinden, der stadigvæk optræder i denne forbindelse, rejser lige= som kravet om selv at blive betragtet og behandlet som genita= lier. Vi skal høre, hvorledes dette krav retfærdiggøres gen= nem sexualdriftens udvikling og opfyldes i visse sygdomstilstan= des symptomatologi.

Uegnet erstat= ning for sexual-objektet — fetischismen.

Et ganske særligt indtryk afgiver de tilfælde, hvori det nor= male sexualobjekt erstattes af et andet, som staar i forbindelse med det, men som er fuldstændig uegnet til at tjene det nor= male sexualmaal. Vi havde vel efter inddelingens synspunkter gjort bedre i at nævne denne højst interessante gruppe af sexual= driftens fejludviklinger allerede under afvigelserne med hensyn til sexualobjektet, men udskød det, indtil vi havde lært *sexual= overvurderingens* moment at kende, hvoraf disse fænomener, hvormed der er forbundet en opgiven af sexualmaalet, afhænger.

Erstatningen for sexualobjektet er en legemsdel (fod, haar), der i almindelighed er meget lidt egnet til sexuelle formaal, el= ler et livløst objekt, som staar i paaviselig relation til sexual= personen, helst til dennes sexualitet. (Klædningsstykker, under= tøj.) Denne erstatning sammenlignes ikke med urette med den fetisch, hvori den primitive ser sin gud legemliggjort.

Overgangen til tilfældene af fetischisme med afkald paa et normalt eller perverst sexualmaal danner tilfælde, hvori der kræ= ves en fetischistisk betingelse ved sexualobjektet, dersom sexualmaalet skal naas. (Bestemt haarfarve, klædning, selv le= gemsfejl.) Ingen anden variation af sexualdriften, der strejfer det patologiske, har saa meget krav paa vor interesse som denne paa grund af det besynderlige ved de fænomener, den giver anledning til. En vis nedsættelse af stræben efter det normale sexualmaal synes at være forudsætning for alle tilfælde (sexual=

apparatets exekutive svaghed).[17] Tilknytningen til det normale tilvejebringes ved hjælp af den psykologisk nødvendige over-vurdering af sexualobjektet, som uundgaaeligt griber over paa alt, hvad der er associativt forbundet med dette. En vis grad af den slags fetichisme er derfor i reglen karakteristisk for den normale elsken, især i de stadier af forelskelsen, hvor det nor-male sexualmaal synes uopnaaeligt eller dets opfyldelse op-hævet.

»Schaff' mir ein Halstuch von ihrer Brust,
Ein Strumpfband meiner Liebeslust!« (Faust)

Det patologiske tilfælde indtræder først, naar denne stræben efter fetischen fixeres ud over denne betingelse og sætter sig i stedet for det normale maal, endvidere naar fetischen river sig løs fra den bestemte person og bliver til det eneste sexualmaal. Dette er de almindelige betingelser for overgangen fra blotte variationer af kønsdriften til patologiske fejlsporinger.

I valget af fetischen viser sig, som *Binet* først har hævdet, og som det senere ved talrige beviser er blevet fastslaaet, den viderearbejdende indflydelse af et sexuelt indtryk, der for det meste dannes i den tidlige barndom. Man kan sidestille dette med den første kærligheds ordsprogsagtige vedhængen hos den normale (*»on revient toujours à ses premiers amours«*). En saadan afledning er særlig tydelig i tilfælde med blot fetischi-stisk betingethed af sexualobjektet. Betydningen af tidlige sexuelle indtryk vil vi behandle andetsted.[18]

---

[17] Denne svaghed skulde svare til den konstitutionelle forudsætning. Psykoanalysen har som akcidentel betingelse paavist den tidlige sexual-forskrækkelse, som leder bort fra det normale sexualmaal og tilskynder til erstatning af dette.

[18] Dybere indtrængende psykoanalytisk undersøgelse har ført til en berettiget kritik af den *Binet*ske paastand. Alle hertilhørende iagttagelser har en første sammentræffen med fetischen til indhold, hvori denne alle-rede viser sig i besiddelse af den sexuelle interesse, uden at man af de ledsagende omstændigheder forstaar, hvorledes den er kommet til denne besiddelse. Tillige falder alle disse »tidlige« sexualindtryk i tiden efter det femte-sjette aar, medens psykoanalysen faar en til at tvivle om, om

I andre tilfælde er det en symbolsk tankeforbindelse, der for det meste ikke er bevidst, som har ført til objektets erstatning med fetischen. Disse forbindelsers veje kan man ikke altid paavise med sikkerhed (foden er et ældgammelt sexuelt symbol, allerede i myten,[19] »pels« skylder vel sin fetischrolle associationen med Mons veneris' behaaring); dog synes heller ikke den slags symbolik altid uafhængig af barndomstidens sexuelle oplevelser.[20]

b) Fixeringer af foreløbige sexualmaal.

Nye tendensers optræden.

Alle ydre og indre betingelser, som vanskeliggør opnaaelsen af det normale sexualmaal eller rykker det paa afstand (impotens, sexualobjektets kostbarhed, kønsaktens farer), understøtter begribeligvis tilbøjeligheden til at dvæle ved de forberedende handlinger og af dem forme nye sexualmaal, som kan træde i stedet for det normale. Ved nærmere undersøgelse viser det

---

patologiske fixeringer kan nydanne sig saa sent. Sagen ligger i virkeligheden saaledes, at der bag den første erindring om fetischens optræden ligger en fase af sexualudviklingen, som er gaaet under og glemt, og som repræsenteres af fetischen som af en »dækerindring«, hvis rest og bundfald fetischen altsaa udgør. Omslaget af denne fase, der falder i de første barndomsaar, i fetischisme og valget af fetischen selv er konstitutionelt determineret.

[19] Hertil svarer sko og tøffel som symbol paa det kvindelige genital.

[20] Psykoanalysen har udfyldt et af de endnu forhaandenværende huller i forstaaelsen af fetischismen, idet den henviste til den betydning for valget af fetischen, en koprofil *lugtelyst*, der er gaaet tabt ved fortrængning, har. Fod og haar er stærkt lugtende objekter, som efter afkaldet paa lugtfornemmelsen, der er blevet ubehagelig, ophæves til fetischer. I den perversion, der svarer til fodfetischismen, er følgelig kun den snavsede og ildelugtende fod sexualobjektet. Et andet bidrag til opklaring af den fetischistiske begunstigelse af foden fremgaar af de infantile sexualteorier. (Se senere.) Foden erstatter kvindens haardtsavnede penis. — I mange tilfælde af fodfetischisme lod det sig paavise, at *skuedriften*, der oprindelig var rettet mod det genitale og vilde komme sit objekt nær fra neden af, blev opholdt paa vejen af forbud og fortrængning og derfor fastholdt fod eller sko som fetisch. Det kvindelige genital blev derved — svarende til den infantile forventning — forestillet som et mandligt.

sig stadig, at de tilsyneladende mest fremmedartede af disse tendenser dog allerede er antydet i de normale sexualhandlinger.

Beføling og beskuelse.

Et vist maal af beføling er i det mindste for menneskene uundværlig til opnaaelse af det normale sexualmaal. Det er ogsaa almindelig bekendt, hvilken lystkilde paa den ene side og hvilken tilstrømning af ny ophidselse der paa den anden side vindes ved berøring af sexualobjektets hud. Følgelig kan dvælen ved berøring, dersom sexualakten i det hele taget gaar videre, næppe regnes til perversionerne.

Paa lignende maade er det med beskuelsen, der til syvende og sidst er afledet fra berøringen. Det optiske indtryk er og bliver den vej, hvorad den libidinøse ophidselse oftest vækkes, og med hvis benyttelse — hvis denne teleologiske betragtningsmaade er tilladt — kvalitetsvalget regner, idet den lader sexualobjektet udvikle sig til skønhed. Den tilhyllelse af legemet, der stiger med kulturen, holder den sexuelle nysgerrighed vaagen, som stræber efter at fuldstændiggøre sexualobjektet for sig ved at afsløre de skjulte dele; men dette kan imidlertid ledes over i (»sublimeres« til) det kunstneriske, naar man formaar at rette interessen bort fra genitalierne til legemsdannelsen i det hele taget.[21] En dvælen ved denne sexuelt betonede anskuelses intermediære sexualmaal hører til en vis grad til de fleste normale, ja, det giver dem muligheden for at rette en vis sum af deres libido mod højere kunstneriske maal. Til perversion bliver skuelysten derimod, *a)* naar den udelukkende indskrænker sig til genitalierne, *b)* naar den forbinder sig med overvindelsen af ækelhedsfølelsen (voyeurs: tilskuere ved exkretionsfunktionerne), *c)* naar den fortrænger det normale sexualmaal i stedet for

---

[21] Det forekommer mig utvivlsomt, at det »skønne«s begreb har sin rod i sexualophidselsen og oprindelig betyder det sexuelt æggende (»die Reize«). Det staar i sammenhæng med, at vi egentlig aldrig kan finde genitalierne selv »skønne«, skønt synet af dem fremkalder den stærkeste sexuelle ophidselse. [Freud støtter sig her til tysk sprogbrug: ordet reizend betyder baade »æggende«, »pirrende« og »henrivende, charmerende«. — O. a.]

at forberede det. Det sidste er i udpræget grad tilfældet hos exhibitionisterne, som, dersom jeg tør slutte efter adskillige analyser, viser deres genitalier for til gengæld at faa den anden parts genitalier at se.[22]

Ved den perversion, hvis stræben er at se og at blive beset, er en meget mærkværdig karakter fremtrædende, som under den følgende fejludvikling vil beskæftige os endnu mere intensivt. Sexualmaalet har nemlig her udviklet sig til to forskellige former, en *aktiv* og en *passiv* form.

Den magt, som er imod skuelysten og eventuelt ophæves af den, er *skamfølelsen* (ligesom før ækelhedsfølelsen).

Sadisme og Masokisme.

Hangen til at tilføje sexualobjektet smerte og dens modsætning, den hyppigste og betydningsfuldeste af alle perversioner, er i begge sine former, den aktive og den passive, af *v. Krafft-Ebing* betegnet som *sadisme* og *masokisme* (passiv). Andre forfattere foretrækker den snævrere betegnelse *algolagni*, som betoner lysten ved smerten, grusomheden, medens ved de navne, som *v. Krafft-Ebing* har valgt, lysten til enhver art ydmygelse og underkastelse stilles i forgrunden.

For den aktive algolagni, sadismen, er rødderne i det normale lette at paavise. De fleste mænds sexualitet viser en iblanding af *aggression*, af tilbøjelighed til overvindelse, beherskelse, hvis biologiske betydning turde ligge i nødvendigheden af at overvinde sexualobjektets modstand ikke blot ved frieri. Sadismen vilde da svare til en aggressiv komponent af sexualdriften, der er blevet selvstændig, overdreven og ved forskydning rykket i forgrunden.

Begrebet sadisme svinger i det almindelige sprogbrug fra en blot aktiv, dernæst brutal indstilling til sexualobjektet og til, at

---

22 For analysen afslører denne perversion — som de fleste andre — en uventet mangfoldighed af sine motiver og betydninger. Exhibitionstvangen er for exempel ogsaa stærkt afhængig af kastrationskomplexet; den betoner stadigvæk vedkommendes eget (mandlige) genitales integritet og gentager den infantile tilfredsstillelse over lemmets mangel i det kvindelige.

tilfredsstillelsen udelukkende knyttes til underkastelse og mis=handling af objektet. Strengt taget kan kun det sidste extreme tilfælde benævnes perversion.

Paa lignende maade omfatter betegnelsen masokisme alle passive indstillinger overfor sexuallivet og sexualobjektet, som hvis yderste led bindingen af tilfredsstillelsen til tilføjelsen af fysiske og sjælelige smerter fra sexualobjektets side ser ud til at være. Masokismen som perversion synes at fjerne sig længere fra det normale sexualmaal end dens modsætning; det maa først og fremmest anses for tvivlsomt, om den nogensinde optræder primært eller ikke snarere regelmæssigt opstaar ved omdannelse af sadismen.[23] Hyppigt lader det sig konstatere, at masokismen ikke er andet end en fortsættelse af sadismen vendt imod personen selv, som derved foreløbig træder i sexual=objektets sted. Den kliniske analyse af extreme tilfælde af ma=sokistisk perversion leder hen til en hel række af momenter, som overdriver og fixerer den oprindelige passive sexualind=stilling. (Kastrationskomplex, skyldbevidsthed.)

Den smerte, der herved overvindes, slutter sig til ækelheds=følelsen og skamfølelsen, som har stillet sig imod libidoen som modstande.

Sadisme og masokisme indtager en særlig stilling iblandt per=versionerne, eftersom den modsætning af aktivitet og passivi=tet, der ligger til grund for dem, hører til sexuallivets almindelige karakterer.

At grusomhed og sexualdrift hører meget snævert sammen, viser menneskehedens kulturhistorie utvivlsomt, men med op=

---

[23] Senere overvejelser, der kunde støtte sig paa bestemte antagelser om det sjælelige apparats struktur og om de driftsarter, der virker i dette, har vidtgaaende forandret min bedømmelse af masokismen. Jeg blev ført til at anerkende en *primær* — *erogen* — masokisme, hvoraf der udvikler sig to senere former, den *feminine* og den *moralske* masokisme. Ved til=bagevending af den i livet ubrugte sadisme imod personen selv opstaar der en *sekundær* masokisme, som lægger sig til den primære. (Se »Das ökonomische Problem des Masochismus« Internat. Zeitschrift für Psycho=analyse X, 1924 [Samlede værker bd. V]).

lysningen om denne sammenhæng er man ikke kommet ud over betoningen af libidoens aggressive moment. Ifølge nogle forfattere er denne aggression, der er blandet sammen med sexualdriften, egentlig en rest af kannibalske lyster, altsaa en delagtighed fra bemægtigelsesapparatet, som tjener tilfredsstillelsen af det andet, ontogenetisk ældre, store behov.[24] Det er blevet hævdet, at enhver smerte i og for sig skulde indeholde muligheden for en lystfølelse. Vi vil lade os nøje med det indtryk, at denne perversions opklaring paa ingen maade er tilfredsstillende, og at adskillige sjælelige tendenser her muligvis forener sig til en effekt.[25]

Den mest paafaldende ejendommelighed ved denne perversion ligger imidlertid i, at dens aktive og dens passive form regelmæssigt træffes sammen hos den samme person. Den, der føler lyst ved at tilføje en anden smerte i sexuel relation, er saa ogsaa i stand til som lyst at nyde den smerte, der for ham kan fremgaa af sexuelle forhold. En sadist er altid ogsaa masokist, selv om perversionens aktive eller passive side hos ham kan være stærkere udviklet og udtrykke hans overvejende sexuelle beskæftigelse.[26]

Vi ser saaledes visse af perversionstilbøjelighederne regelmæssigt optræde som *modsætningspar*, hvad der med henblik paa materiale, der senere skal fremlægges, tør tillægges en stor teoretisk betydning.[27] Det er endvidere indlysende, at modsæt-

---

[24] Sml. hermed den efterfølgende meddelelse om sexualudviklingens prægenitale faser, hvor dette synspunkt bekræftes.

[25] Ifølge den sidst anførte undersøgelse udledes der for modsætningsparret sadisme-masokisme en særstilling, der er begrundet med driftsoprindelsen, og hvorved den hæves ud over de andre »perversioner«s række.

[26] I stedet for mange beviser for denne paastand citerer jeg blot dette ene sted fra *Havelock Ellis* (Das Geschlechtsgefühl, 1903): »Alle bekendte tilfælde af sadisme og masokisme, selv de af *v. Krafft-Ebing* citerede, viser bestandig (som allerede *Colin, Scott* og *Féré* har paavist) spor af begge grupper af fænomener i et og samme individ.«

[27] Sml. den senere omtale af »ambivalensen«.

ningsparret sadisme-masokismes existens ikke uden videre kan afledes af aggressionsiblandingen. Derimod vilde man være fristet til at sætte saadanne samtidig tilstedeværende modsætninger i forbindelse med den i bisexualiteten forenede modsætning af mandligt og kvindeligt, der tit er forenet i bisexualiteten, og som man i psykoanalysen ofte kan udtrykke ved modsætningen aktiv og passiv.

3) Almindeligt om alle perversioner.

Variation og sygdom.

De læger, der først har studeret perversionerne ved udprægede exempler og under særlige betingelser, har naturligvis været tilbøjelige til at tilskrive dem karakteren af sygdoms- eller degenerationstegn, ganske ligesom ved inversionen. Imidlertid er det her lettere end der at afvise denne opfattelse. Den daglige erfaring har vist, at de fleste af disse overskridelser, i det mindste de mindre slemme blandt dem, udgør en sjældent manglende del af de sundes sexualliv og af dem ogsaa bedømmes som andre intimiteter. Hvor forholdene begunstiger det, kan ogsaa den normale et godt stykke tid sætte en saadan perversion i stedet for det normale sexualmaal eller indrømme den en plads ved siden af dette. Hos intet sundt menneske turde en eller anden saakaldt pervers tilsætning til det normale sexualmaal mangle, og denne udbredelse er i sig selv tilstrækkelig til at vise det uformaalstjenlige i en bebrejdende anvendelse af navnet perversion. Netop paa sexuallivets omraade støder man paa særlige, egentlig for tiden uløselige, vanskeligheder, naar man vil drage en skarp grænse mellem blot variation indenfor den fysiologiske bredde og sygelige symptomer.

For mange af disse perversioners vedkommende er det nye sexualmaals kvalitet alligevel saadan, at det trænger til særlig vurdering. Visse af perversionerne fjerner sig indholdsmæssigt saa langt fra det normale, at vi ikke kan komme udenom at

erklære dem for »sygelige«, især dem, hvori sexualdriften med hensyn til overvindelse af modstande (skamfølelse, ækelheds⸗følelse, rædsel, smerte) udfører forbavsende præstationer (slikke afføring, misbrug af lig). Dog maa man heller ikke i disse til⸗fælde hengive sig til en sikker forventning om i gerningsmæn⸗dene regelmæssigt at finde personer med andre slags svære ab⸗normiteter eller sindssyge. Man kommer heller ikke her ud over den kendsgerning, at personer, der ellers forholder sig normalt, alene paa sexuallivets omraade, under den mest utøjlede af alle drifters herredømme, dokumenterer sig som syge. Manifest ab⸗normitet i andre livsrelationer plejer derimod hver gang at have en abnorm sexuel adfærd som baggrund.

I flertallet af tilfældene kan vi ikke finde den sygelige ka⸗rakter ved perversionen i det nye sexualmaals indhold, men i dettes forhold til det normale. Naar perversionen ikke optræ⸗der *ved siden af* det normale (sexualmaal og objekt), hvor gun⸗stige omstændigheder fremmer perversionen og ugunstige for⸗hindrer det normale, naar perversionen under alle omstændig⸗heder har fortrængt og erstattet det normale — i dens *ene⸗herredømme* og *fixering* ser vi altsaa først og fremmest beret⸗tigelsen til at bedømme perversionen som et sygeligt symptom.

Den sjælelige delagtighed ved perver⸗sionerne.

Maaske netop ved de afskyeligste perversioner maa man aner⸗kende den betydeligste psykiske delagtighed i sexualdriftens for⸗vandling. Der er her præsteret et stykke sjæleligt arbejde, som man trods dets rædselsfulde resultat ikke kan frakende værdien af en idealisering af driften. Kærlighedens almagt viser sig maa⸗ske ikke noget sted stærkere end i disse dens fejludviklinger. Det højeste og det laveste hænger i sexualiteten overalt paa det snævreste sammen (»fra himlen gennem verden til helvede«).

To resultater.

Ved studiet af perversionerne er vi naaet til forstaaelsen af, at sexualdriften maa kæmpe mod visse sjælelige magter som modstande, hvoriblandt skamfølelsen og ækelhedsfølelsen er traadt tydeligst frem. Det er tilladt at formode, at disse magter er meddelagige i at fæstne driften indenfor de som normale gældende skranker, og naar de har udviklet sig tidligere i indi⸗

videt, før sexualdriften naaede sin fulde styrke, saa var det vel dem, der har anvist den dens udviklings retning.[28]

Vi har endvidere bemærket, at nogle af de undersøgte per= versioner kun bliver forstaaelige ved adskillige motivers sam= mentræffen. Naar de tillader en analyse — en opløsning — maa de være af sammensat natur. Heraf kan vi uddrage det vink, at sexualdriften selv maaske ikke er noget simpelt, men sammensat af komponenter, som i perversionerne igen udskil= ler sig fra driften. Kliniken har saaledes gjort os opmærksom paa *sammensmeltningerne,* som i den homogene normale ad= færd har mistet deres udtryk.[29]

4) Sexualdriften hos neurotikerne.

Psykoanalysen.

Et vigtigt bidrag til forstaaelsen af sexualdriften hos perso= ner, der staar den normale i det mindste nær, opnaar man fra en kilde, som kun er tilgængelig ad en bestemt vej. Der findes kun eet middel til at skaffe sig grundige og ikke vildledende oplysninger om kønslivet hos de saakaldte psykoneurotikere — hysteri, tvangsneurose, neurasteni (en forkert benævnelse), sik= kert ogsaa dementia præcox, paranoia — nemlig naar man un= derkaster dem den psykoanalytiske udforskning, som benytter sig af den af *J. Breuer* og mig i 1893 fremsatte helbredelsesme= tode, der den gang kaldtes den »katartiske«.

---

[28] Man maa paa den anden side ogsaa betragte disse magter, som ind= dæmmer sexualdriften — ækelhedsfølelse, skamfølelse og moralitet — som historiske nedslag af ydre hæmninger, som sexualdriften har erfaret i menneskehedens psykogenese. Man gør den iagttagelse, at de i den en= keltes udvikling paa et bestemt udviklingstrin optræder som spontant paa opdragelsens og indflydelsens vink.

[29] Jeg bemærker foregribende om perversionernes opstaaen, at man har grund til at antage, at der før fixeringen af disse, ganske ligesom ved fetischismen, har været en ansats til normal sexualudvikling. Den ana= lytiske undersøgelse har hidtil i enkelte tilfælde kunnet vise, at ogsaa per= versionen er noget, der er blevet tilbage fra en udvikling henimod ødipus= komplexet, efter hvis fortrængning de komponenter af sexualdriften, der er stærkest i anlægget, igen er traadt frem.

Jeg maa forudskikke, henholdsvis gentage fra andre publi=kationer, at disse psykoneuroser, saavidt mine erfaringer rækker, beror paa sexuelle driftskræfter. Jeg mener dermed ikke fx., at sexualdriftens energi leverer et bidrag til de kræfter, som opret=holder de sygelige fænomener (symptomer), men jeg vil ud=trykkelig hævde, at denne andel er den eneste konstante og neurosens vigtigste energikilde, saaledes at vedkommende per=sons sexualliv ytrer sig enten udelukkende eller overvejende el=ler blot delvis i disse symptomer. Symptomerne er, som jeg har udtrykt det andetsteds, den syges sexualbeskæftigelse. Beviserne for denne paastand har et i femogtyve aar stigende antal psy=koanalyser af hysterikere og andre nervøse leveret mig, om hvis nærmere resultater jeg andetsteds har gjort og stadig vil gøre udførlig regnskab for.[30]

Psykoanalysen fjerner hysteriskes symptomer ud fra den forudsætning, at disse er erstatninger — saa at sige transkrip=tioner — for en række affektbesatte sjælelige processer, ønsker, og tendenser, som ved en særlig psykisk proces *(fortrængnin=gen)* blev forment adgang til udløsning ved hjælp af bevidst=hedsduelig psykisk virksomhed. Disse tankedannelser, der alt=saa bliver holdt tilbage i det ubevidstes tilstand, stræber efter et udtryk, der svarer til deres affektværd, en udløsning, og fin=der for hysteriens vedkommende en saadan ved hjælp af *kon=version* i somatiske fænomener — netop de hysteriske sympto=mer. Ved den kunstrette, med en særlig teknik gennemførte til=bageforvandling af symptomerne i nu bevidstgjorte, affektbe=satte forestillinger er man altsaa i stand til at erfare det nøj=agtigste om disse tidligere ubevidste psykiske dannelsers natur og herkomst.

Resultater af psykoanalysen.

Man har paa denne maade erfaret, at symptomerne udgør en erstatning for tendenser, der faar deres kraft fra sexual=

[30] Det er kun en fuldstændiggørelse og ikke en afsvækkelse af dette udsagn, naar jeg ændrer det til: De nervøse symptomer beror paa den ene side paa de libidinøse drifters krav, paa den anden side paa jegets indsigelse, reaktionen imod dem.

driftens kilde. I fuld samklang hermed staar, hvad vi ved om karakteren hos hysterikeren (der her er taget som mønster for alle psykoneurotikere), før han blev syg, og om anledningerne til sygdomsudbruddet. Man kan hos den hysteriske karakter erkende et stykke *sexualfortrængning*, som gaar ud over det normale omfang, en forøgelse af den modstand, der er blevet os bekendt som skamfølelse, ækelhedsfølelse og moral, en næsten instinktiv flugt for den intellektuelle beskæftigelse med sexualproblemet, som i udprægede tilfælde har held til at bevare den fuldstændige sexuelle uvidenhed helt til den opnaaede kønsmodenhed.[31]

Dette for hysterien væsentlige karaktertræk bliver for den grove iagttagelse ikke sjældent dækket af existensen af hysteriens anden konstitutionelle faktor, den overmægtige udvikling af sexualdriften, men den psykologiske analyse forstaar hver gang at afdække den og at løse hysteriens modsigelsesfulde gaadefuldhed ved fastslaaelsen af modsætningsparret: overstort sexuelt behov og for vidt drevet sexualafvisning.

Anledningen til sygdommen opstaar for den hysterisk disponerede person, naar den reale sexualfordring som følge af hans egen fremadskridende modning eller ydre livsforhold træder ham alvorligt ind paa livet. Mellem drifternes trykken og sexualafvisningens modstræben opstaar saaledes udvejen sygdom, der ikke løser konflikten, men søger at undgaa den ved hjælp af de libidinøse bestræbelsers forvandling til symptomer. Det er kun en tilsyneladende undtagelse, naar en hysterisk person, fx. en mand, bliver syg af en banal sindsbevægelse, af en konflikt, i hvis midtpunkt den sexuelle interesse ikke staar. Psykoanalysen kan da regelmæssigt paavise, at det er konfliktens sexuelle komponenter, som har muliggjort sygdommen, idet den unddrog de sjælelige processer den normale befrielse.

Neurose og perversion.

En god del af modsigelsen mod disse mine opfattelser lader

---

[31] Studien über Hysterie. 1895. [Saml. værker bd. I.] *J. Breuer* siger om den patient, som han først har brugt den kathartiske metode overfor: »Det sexuelle moment var forbavsende uudviklet«.

sig vel forklare af, at man lod sexualiteten, hvorfra jeg afleder de psykoneurotiske symptomer, falde sammen med den normale sexualdrift. Men psykoanalysen lærer endnu mere. Den viser, at symptomerne paa ingen maade opstaar alene paa bekostning af den saakaldte normale sexualdrift (i det mindste ikke udelukkende eller overvejende), men udgør det konverterede udtryk for drifter, som man vilde betegne som *perverse* (i videste betydning), hvis de kunde ytre sig direkte i fantasiforsæt og gerninger uden bortledning af bevidstheden. Symptomerne dannes altsaa tildels paa bekostning af abnorm sexualitet; *neurosen er saa at sige perversionens negativ.*[32]

Psykoneurotikerens sexualdrift udviser alle de fejlsporinger, som vi har studeret som variationer af det normale og som ytringer af det sygelige sexualliv.

a) Hos alle neurotikere (uden undtagelse) findes i det ubevidste sjæleliv rørelser af inversion, fixering af libido paa personer af samme køn. Uden dybtgaaende omtale er det ikke muligt at vurdere dette moments betydning for sygdomsbilledets form passende; jeg kan blot forsikre, at den ubevidste inversionstilbøjelighed aldrig mangler og særlig er af største værdi til forklaring af den mandlige hysteri.[33]

b) Hos psykoneurotikerne er alle tilbøjeligheder til de anatomiske overskridelser paaviselige i det ubevidste og som symp⸗

---

[32] De perverses klart bevidste fantasier, der under gunstige omstændigheder omsættes i handlinger, paranoikernes i fjendtlig betydning paa andre projicerede forfølgelsesforestillinger og hysterikernes ubevidste fantasier, som man ved hjælp af psykoanalysen afdækker bag deres symptomer, falder indholdsmæssigt indtil de mindste detailler sammen.

[33] Psykoneurose forener sig meget ofte med manifest inversion, hvorved den heterosexuelle strømning bliver offer for fuldstændig undertrykkelse. — Jeg lader kun en tilskyndelse, der er blevet mig tildel, vederfares retfærdighed, naar jeg meddeler, at først private ytringer af *W. Fliess* har gjort mig opmærksom paa inversionstilbøjelighedens nødvendige almindelighed hos psykoneurotikerne, efter at jeg havde paavist den i enkelte tilfælde. — Denne ikke tilstrækkeligt vurderede kendsgerning maatte faa afgørende indflydelse paa alle teorier om homosexualitet.

tomdannere, deriblandt med særlig hyppighed og intensitet dem, der benytter mund= og endetarmsslimhinden som genitalier.

c) En meget fremragende rolle blandt psykoneurosens symp=tomdannere spiller de for det meste i modsætningspar optræ=dende partialdrifter, som vi har lært at kende som bringere af nye sexualmaal, skuelystens og exbitionens drift og den aktivt og passivt udviklede drift til grusomhed. Den sidstes bidrag er uundværlig til forstaaelse af symptomernes lidelsesnatur og be=hersker næsten regelmæssigt et stykke af den syges sociale ad=færd. Ved hjælp af libidoens grusomhedsforbindelse foregaar ogsaa den forvandling af kærlighed til had, fra ømme til fjendt=lige rørelser, som er karakteristisk for en lang række neurotiske tilfælde, ja, for al paranoia.

Det interessante ved disse resultater forøges yderligere ved nogle særegenheder ved disse sagers faktiske stilling.

α) Hvor der i det ubevidste findes en drift, som er i stand til parring med en modsætning, lader den sidstnævnte sig re=gelmæssigt ogsaa paavise som virksom. Hver »aktiv« perver=sion ledsages altsaa her af sin passive genpart; den, som i det ubevidste er exhibitionist, er ogsaa samtidig voyeur; hos den, der lider af følgerne af fortrængning af sadistiske rørelser, fin=des der en anden kilde til symptomerne fra den masokistiske tilbøjelighed. Den fuldstændige overensstemmelse med de til=svarende »positive« perversioners forhold er visselig i høj grad værd at bemærke. I sygdomsbilledet spiller den ene eller den anden af de modsatte tilbøjeligheder imidlertid den overvejende rolle.

β) I et mere udpræget tilfælde af psykoneurose finder man kun sjældent en enkelt af disse perverse drifter udviklet, mest et større antal af dem og i reglen spor af alle; den enkelte drift er midlertid i sin intensitet uafhængig af de andres udvikling. Ogsaa hertil viser studiet af de positive perversioner os det nøjagtige modstykke.

5) Partialdrifter og erogene zoner.

Hvis vi sammenholder, hvad vi har erfaret ved undersøgelsen af de positive og de negative perversioner, saa ligger det nær at føre dem tilbage til en række »partialdrifter«, som imidlertid ikke er noget primært, men tillader en videre deling. Ved en »drift« kan vi foreløbig ikke forstaa andet end den psykiske repræsentation af en kontinuerligt flydende, indre somatisk pirringskilde — forskellig fra den »pirring«, der fremkommer ved isolerede og udefra kommende anledninger til ophidselse. Drift er altsaa et af de begreber, der afgrænser det sjælelige fra det legemlige. Den simpleste og nærmestliggende formodning om drifternes natur vilde være, at de i og for sig ikke er i besiddelse af nogen kvalitet, men kun kommer i betragtning for sjælelivet som mængde af arbejdskrav. Hvad der adskiller drifterne fra hinanden og udstyrer dem med specifike egenskaber, er deres forhold til deres somatiske *kilder* og deres *maal*. Driftens kilde er en spændingsfremkaldende proces i et organ, og driftens første maal ligger i ophævelsen af denne organspænding.[34]

En yderligere foreløbig formodning i driftslæren, som vi ikke kan unddrage os, siger, at der fra legemsorganerne leveres spændinger af to forskellige slags, som er begrundet i differencer af kemisk natur. Den ene af disse slags spændinger betegner vi som den specifikt sexuelle og vedkommende organ som den herfra udgaaende sexuelle partialdrifts *»erogene zone»*.[35]

Ved de perversionstilbøjeligheder, der tillægger mundhule og endetarmsaabning sexuel betydning, er den erogene zones rolle

---

[34] Driftslæren er den betydningsfuldeste, men ogsaa den ufærdigste del af den psykoanalytiske teori. I mine senere arbejder (»Jenseits des Lustprinzips«, 1921, »Das Ich und das Es«, 1923 [Saml. værker bd. VI]) har jeg udviklet yderligere bidrag til driftslæren.

[35] Det er ikke let her at retfærdiggøre denne formodning, der er skabt af studiet af en bestemt klasse neurotiske sygdomme. Paa den anden side bliver det imidlertid umuligt at udsige noget rimeligt om drifterne, naar man sparer sig at nævne denne forudsætning.

uden videre øjensynlig. Disse optræder i enhver henseende som en del af kønsapparatet. Ved hysterien bliver disse legemsdele og de fra dem udgaaende slimhindetrakter paa ganske lignende maade sæde for nye fornemmelser og innervationsændringer — ja, for processer, som man kan sammenligne med erektionen — som de egentlige genitalier under de normale kønshandlingers pirringer.

De erogene zoners betydning som genitaliernes biapparater og surrogater fremtræder blandt psykoneuroserne tydeligst hos hysterien, hvormed det imidlertid ikke skal paastaas, at den for andre sygdomsformers vedkommende skal vurderes ringere. Den er blot her mere ukendelig, fordi symptomdannelsen hos disse (tvangsneurose, paranoia) foregaar i regioner indenfor det sjælelige apparat, der ligger længere borte fra de enkelte central⸗steder for legemsbeherskelsen. Hos tvangsneurosen er betydnin⸗gen af impulserne, som skaffer nye sexualmaal og synes uafhæn⸗gig af erogene zoner, det mere paafaldende. Dog svarer øjet ved skue og exhibitionslysten til en erogen zone, ved sexualdriftens smerte⸗ og grusomhedskomponenter er det huden, som over⸗tager den samme rolle, huden, der ved bestemte legemsdele dif⸗ferencierer sig til sanseorganer og har modificeret sig til slim⸗hinde, altsaa den erogene zone κατ' οξέχήν.[36]

6) Forklaring paa den perverse sexualitets tilsyneladende overvejen ved psyko⸗neuroserne.

Gennem de foranstaaende drøftelser er psykoneurotikernes sexualitet blevet anbragt i et lys, der muligvis er forkert. Det er kommet til at se ud som om psykoneurotikerne i deres adfærd ifølge deres anlæg nærmede sig de perverse meget og derfor fjer⸗

---

[36] Man maa her mindes *Molls* opfattelse, som deler sexualdriften i kontrektations⸗ og detumescensdrift. Kontrektation betyder et behov efter hudberøring.

nede sig lige saa meget fra de normale. Nu er det meget vel muligt, at disse syges konstitutionelle disposition foruden en overmaadelig mængde af sexualfortrængning og en overordentlig stærk sexualdrift desuden indeholder en usædvanlig tilbøjelighed til perversion i videste betydning, men undersøgelsen af letere tilfælde viser, at den sidste formodning ikke ubetinget er nødvendig, eller at man i det mindste ved bedømmelsen af de sygelige effekter maa fradrage en bestemt faktors virkning. Hos de fleste psykoneurotikere optræder sygdommen først efter pubertetstiden under det normale sexuallivs krav. Imod dette vender først og fremmest fortrængningen sig. Eller der opstaar senere sygdomme, idet libidoen bliver forhindret i sin tilfredsstillelse ad normal vej. I begge tilfælde forholder libidoen sig som en strøm, hvis hovedleje bliver spærret; den udfylder de kollaterale veje, der maaske hidtil havde været tomme. Saaledes kan psykoneurotikerens tilsyneladende saa store (ganske vist negative) perversionstilbøjelighed ogsaa være kollateralt betinget, men maa i hvert fald være kollateralt forhøjet. Det er netop en kendsgerning, at man maa lægge sexualfortrængningen som indre moment til de ydre momenter, som fx. frihedsindskrænkning, det normale sexualobjekt utilgængelighed, den normale sexualakts farer osv., der lader perversioner opstaa hos individer, der ellers maaske vilde være blevet ved med at være normale.

I de enkelte tilfælde af neurose kan det maaske i denne henseende forholde sig forskelligt; den ene gang kan det være perversionstilbøjelighedens medfødte højde, den anden gang tilbøjelighedens kollaterale forøgelse ved libidoens borttrængning fra det normale sexualmaal og sexualobjekt, der er det mest afgørende. Det vilde være urigtigt at konstruere en modsætning, hvor der foreligger et kooperationsforhold. Sine største præstationer vil neurosen bringe i stand, hver gang konstitution og opleven virker endrægtigt sammen. En udpræget konstitution vil fx. kunne undvære livsindtrykkenes medvirken, en betydelig rystelse i livet fx. vil kunne bringe neurosen i stand ogsaa ved gen=

nemsnitlig konstitution. Disse synspunkter gælder i øvrigt paa samme maade for det medfødtes og akcidentelt oplevedes ætiologiske betydning ogsaa paa andre omraader.

Foretrækker man den antagelse, at en særlig udviklet tilbøjelighed til perversioner alligevel hører til den psykoneurotiske konstitutions ejendommeligheder, saa aabner der sig udsigt til, alt efter den medfødte overvejen af denne eller hin erogene zone, denne eller hin partialdrift, at kunne skelne imellem en mangfoldighed af saadanne konstitutioner. Om det perverse anlæg staar i et særligt forhold til udvalget af sygdomsformen, det er som saa meget paa dette omraade endnu ikke undersøgt.

7) Henvisning til sexuallivets infantilisme.

Ved paavisningen af de perverse rørelser som symptomdannere ved psykoneuroserne har vi forøget antallet af de mennesker, som man kunde regne med til de perverse, ganske overordentlig. Ikke blot, at neurotikerne selv udgør en meget talrig menneskeklasse, men det maa ogsaa tages i betragtning, at neuroserne i alle deres udformninger i ubrudt række glider jævnt over i sundheden; saaledes har *Moebius* med fuld ret kunnet sige: vi er alle en smule hysteriske. Følgelig tvinger perversionernes overordentlige udbredelse os til den antagelse, at ogsaa anlægget til perversionerne ikke kan være en sjælden særegenhed, men en del af den konstitution, der gælder for at være normal.

Vi har hørt, at det er omtvistet, om perversionerne gaar tilbage til medfødte betingelser eller opstaar gennem tilfældige oplevelser, saadan som *Binet* har antaget det for fetischismens vedkommende. Nu frembyder der sig for os den afgørelse, at der ganske vist ligger noget medfødt tilgrunde for perversionerne, men noget, *som er alle mennesker medfødt*, som maaske med hensyn til intensitet kan variere i sit anlæg, og som venter paa fremhævelse ved indflydelser fra livet. Det drejer sig om

sexualdriftens medfødte, i konstitutionen givne rødder, som i den ene række af tilfælde udvikler sig til virkelige bærere af sexualvirksomheden (perverse), i andre tilfælde kommer ud for en utilstrækkelig undertrykkelse (fortrængning), saa at de ad en omvej som sygdomssymptomer kan trække en betydelig del af den sexuelle energi til sig, medens de i de gunstigste tilfælde lader det normale sexualliv opstaa mellem begge extremer ved virksom indskrænkning og øvrig forarbejdning.

Vi kan endvidere sige os selv, at den antagne konstitution, som udviser kimene til alle perversioner, kun vil være paavisælig hos barnet, endskønt alle drifter hos dette kun kan optræde i beskedne intensiteter. Saaledes aner vi den formel, at neurotikerne har bibeholdt deres sexualitets infantile tilstand eller er blevet rykket tilbage til den, og saaledes vil vor interesse vende sig mod barnets sexualliv, og vi vil ønske at undersøge det spil af indflydelser, som behersker den barnlige sexualitets udviklingsproces til udgangen i perversion, neurose eller normalt kønsliv.

II.

DEN INFANTILE SEXUALITET

Forsømmelsen af børnene.

Det er en del af den populære opfattelse af kønsdriften, at den mangler i barndommen og først vaagner i den livsperiode, der betegnes som puberteten. Men dette er ikke blot en tilfældig, men oven i købet en skæbnesvanger fejltagelse, da den bærer hovedskylden for vort nuværende ukendskab til sexuallivets grundlæggende forhold. Et grundigt studium af sexualytringerne i barndommen vilde sandsynligvis afsløre kønsdriftens væsentligste træk for os, forraade dens udvikling og vise os dens sammensætning fra forskellige kilder.

Det er bemærkelsesværdigt, at de forfattere, som beskæftiger sig med forklaringen paa det voxne individs egenskaber og reaktioner, har ofret den fortid, som findes i anernes liv, saa meget mere opmærksomhed, altsaa har tillagt arveligheden saa meget mere indflydelse, end den anden fortid, som falder i personens individuelle existens, nemlig barndommen. Man skulde dog mene, at denne livsperiodes indflydelse vilde være lettere at forstaa og havde krav paa at blive taget i betragtning fremfor arveligheden.[1] Man finder ganske vist i literaturen lejlighedsvis notitser om tidlig sexualbeskæftigelse hos smaa børn, om erektioner, masturbation og selv koituslignende handlinger, men altid kun som undtagelseshændelser, som kuriosa eller som afskrækkende exempler paa overilet fordærvelse. Ingen forfatter

[1] Det er jo heller ikke muligt at erkende den andel, der tilkommer arveligheden, før man har vurderet den, der tilkommer barndommen.

har mig bekendt klart erkendt det lovmæssige i en sexualdrift i barndommen, og i de efterhaanden talrige skrifter om barnets udvikling bliver kapitlet »sexuel udvikling« i reglen sprunget over.[2]

---

[2] Den her nedskrevne paastand forekom mig bagefter saa vovet, at jeg satte mig for at prøve den ved endnu en gang at gennemse literaturen. Resultatet af denne undersøgelse var, at jeg lod den staa uændret. Den videnskabelige bearbejdelse af de legemlige og sjælelige fænomener vedrørende sexualiteten i barnealderen befinder sig endnu i den første begyndelse. En forfatter, *S. Bell* (A preliminary study of the emotion of love between the sexes. American Journal of Psychology, XIII, 1902) siger: I *know of no scientist, who has given a careful analysis of the emotion as it is seen in the adolescent.* — Somatiske sexualytringer fra tiden før puberteten har kun vundet opmærksomhed i sammenhæng med degenerationsfænomener og som tegn paa degeneration. — Et kapitel om børnenes kærlighedsliv mangler i alle de fremstillinger af denne alders psykologi, jeg har læst, saaledes i de bekendte værker af *Preyer, Baldwin* (Die Entwicklung des Geistes beim Kinde und bei der Rasse, 1898), *Pérez* (L'enfant de 3—7 ans, 1894), *Strümpell* (Die pädagogische Pathologie, 1899), Karl *Gross* (Das Seelenleben des Kindes, 1904), Th. *Heller* (Grundriss der Heilpädagogik, 1904), *Sully* (Untersuchungen über die Kindheit, 1897) og andre. Det bedste indtryk af det nuværende stade paa dette omraade finder man i tidsskriftet »Die Kinderfehler« (fra 1896). — Dog naar man til den overbevisning, at existensen af børnenes kærlighed i barnealderen ikke mere behøver at opdages. *Pérez* (l. c.) gaar ind for den; hos K. *Groos* (Die Spiele der Menschen, 1899) findes det nævnt som almindelig bekendt, »at adskillige børn allerede meget tidlig er tilgængelige for sexuelle rørelser og overfor det andet køn føler trang til berøring« (s. 336); det tidligste tilfælde af optræden af kønslige kærlighedsrørelser *(sex-love)* i S. *Bells* iagttagelseskres angik et barn midt i det tredje aar. Sammenlign hermed desuden *Havelock Ellis*, Das Geschlechtsgefühl (oversat til tysk af *Kurella*), 1903, appendix, II.

Ovenstaaende dom over literaturen om den infantile sexualitet behøver efter udgivelsen af det stort anlagte værk af *Stanley Hall* (Adolescence, its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion and education. Two volumes, New York, 1908) ikke mere at opretholdes. — Den nye bog af A. *Moll*, Das Sexualleben des Kindes, Berlin 1909, frembyder ingen anledning til en saadan modifikation. Se derimod: *Bleuler*, Sexuelle Abnormitäten der Kinder. (Jahrbuch der schweizerischen Gesellschaft für Schulgesundheitspflege, IX, 1908.) —

Infantil amnesi. Grunden til denne mærkværdige forsømmelse søger jeg dels i de konventionelle hensyn, som forfatterne ifølge deres egen opdragelse tager hensyn til, dels i et psykisk fænomen, som indtil nu selv har unddraget sig forklaring. Jeg mener hermed den ejendommelige *amnesi*, som for de fleste mennesker (ikke alle!) tilhyller deres barndoms første aar til det 6. eller 8. leveaar. Det er hidtil endnu ikke faldet os ind at undre os over denne amnesis tilstedeværelse; men vi vilde have god grund til det. Thi man beretter os, at vi i disse aar, hvorfra vi senere i vor erindring ikke har andet bevaret end nogle uforstaaelige erindringsbrokker, har reageret livligt paa indtryk, at vi forstod at ytre smerte og glæde paa menneskelig maade, har vist kærlighed, skinsyge og andre lidenskaber, der den gang bevægede os heftigt, ja, at vi havde udtalt os saaledes, at det af de voxne blev bemærket som gode beviser paa indsigt og begyndende dømmeevne. Og om alt dette ved vi som voxne intet fra os selv. Hvorfor staar vor hukommelse saa meget tilbage for vore andre sjælelige virksomheder? Vi har dog grund til at tro, at den paa intet andet tidspunkt i livet er mere optagelses- og reproduktionsdygtig end netop i barndomsaarene.[3]

Paa den anden side maa vi antage, eller vi kan ved psykologisk undersøgelse af andre overbevise os om, at de samme indtryk, som vi har glemt, ikke desto mindre har efterladt de dybeste spor i vort sjæleliv og er blevet bestemmende for hele vor senere udvikling. Det kan altsaa slet ikke dreje sig om en virkelig udslettelse af barndomsindtrykkene, men om en amnesi af lignende art som den, vi har iagttaget hos neurotikerne for senere oplevelsers vedkommende, og hvis væsen bestaar i

---

En bog af fru dr. H. *v. Hug-Hellmuth,* Aus dem Seelenleben des Kindes, 1913, har siden fuldtud taget fornødent hensyn til den forsømte sexuelle faktor.

[3] Et af de problemer, der er knyttet til de tidligste barndomserindringer, har jeg forsøgt at løse i en artikel »Über Deckerinnerungen« (Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie, VI, 1899). [Sml. Zur Psychopathologie des Alltagslebens«, IV. kap. Saml. værker bd. IV.]

en hel afspærring fra bevidstheden (fortrængning). Men hvilke kræfter tilvejebringer denne fortrængning af barndomsindtryk=kene? Den, der løste denne gaade, havde vel ogsaa opklaret den hysteriske amnesi.

Dog vil vi ikke forsømme at fremhæve, at den infantile am=nesis existens skaber et nyt sammenligningspunkt mellem bar=nets sjælstilstand og psykoneurotikerens. Et andet har vi alle=rede tidligere mødt, da den formel paatrængte sig os, at psyko=neurotikerens sexualitet er blevet staaende paa det barnlige standpunkt eller er blevet ført tilbage til det. Hvis da ikke den infantile amnesi selv til syvende og sidst igen maa bringes i forbindelse med barndommens sexuelle rørelser!

Det er i øvrigt mere end blot en leg med ord at forbinde den infantile amnesi med den hysteriske. Den hysteriske amnesi, som tjener fortrængningen, bliver kun forklarlig ved hjælp af den omstændighed, at individet allerede er i besiddelse af en rigdom af erindringsspor, som er unddraget den bevidste raa=dighed, og som nu med associativ binding river det til sig, som fortrængningens afstødende kræfter virker paa fra det bevidste.[4] Man kan sige, at uden infantil amnesi vilde der ikke gives no=gen hysterisk amnesi.

Jeg mener nu, at den infantile amnesi, der for hver enkelt gør barndommen til en slags *præhistorisk* fortid og skjuler hans eget kønslivs første stadier for ham, er skyld i det, naar man ikke tiltror den barnlige livsperiode nogen værdi for sexual=livets udvikling i al almindelighed. En enkelt iagttager kan ikke udfylde det saaledes opstaaede hul i vor viden. Jeg har allerede i 1896 betonet barndomsaarenes betydning for visse vigtige, af kønslivet afhængige, fænomeners opstaaen og er siden ikke

---

[4] Man kan ikke forstaa fortrængningens mekanisme, naar man kun tager hensyn til en af disse to sammenvirkende processer. Til sammenlig=ning kan maaske tjene den maade, hvorpaa turisten bliver expederet op paa den store pyramide ved Gizeh; han bliver skubbet fra den ene side og trukket fra den anden.

holdt op med at rykke sexualitetens infantile moment i for=grunden.

Barndommens sexuelle latensperiode og dens gennembrydninger.

De overordentlig hyppige konstateringer af angiveligt ab=norme, undtagelsesvise sexuelle rørelser i barndommen og af=sløringen af neurotikernes indtil da ubevidste barndomserindrin=ger tillader at udkaste omtrent følgende billede af barndommens sexuelle forhold:[5]

Det ser ud til at være sikkert, at den nyfødte medbringer kim af sexuelle rørelser, som en tid lang udvikler sig videre, men saa ligger under for en fremadskridende undertrykkelse, som selv igen kan gennembrydes af ligefremme fremstød af sexualiteten og opholdes af individuelle ejendommeligheder. Om denne oscillierende udviklingsgangs lovmæssighed og periodici=tet er intet sikkert bekendt. Men det synes som om børnenes sexualliv for det meste bringer sig til udtryk i en form, der er tilgængelig for iagttagelse, omkring det tredje eller fjerde leve=aar.[6]

---

[5] Det sidstnævnte materiale kan udnyttes ud fra den berettigede for=ventning, at den senere neurotikers barneaar ikke turde afvige væsentligt, kun med hensyn til intensitet og tydelighed, fra den senere sundes.

[6] En mulig anatomisk analogi til den infantile sexualfunktions for=hold, saadan som jeg ser dem, vilde være givet ved *Bayers* fund, (Deut=sches Archiv für klinische Medizin, bd. 73), at nyfødtes indre kønsorganer (uterus) i reglen er større end ældre børns. Imidlertid er opfattelsen af denne involution efter fødselen, som af *Halban* ogsaa er fastslaaet for andre dele af kønsapparatets vedkommende, ikke sikret. Ifølge *Halban* (Zeitschrift für Geburtshilfe und Gynäkologie, XIII, 1904) er denne til=bagedannelsesproces gennemløbet efter faa ugers extrauterinliv. — De for=fattere, som betragter den interstitielle del af kimkirtlen som det køns=bestemmende organ, er fra deres side ved anatomiske undersøgelser blevet ført til at tale om infantil sexualitet og sexuel latenstid. Jeg citerer fra den paa side 24 omtalte bog af *Lipschütz* om pubertetskirtlen: »Man vil langt snarere magte kendsgerningerne, naar man siger, at modningen af

Under denne periode af total eller blot partiel latens bliver de sjælelige magter opbygget, der senere træder i vejen for sexualdriften som hindringer, og som en art dæmninger ind≈snævrer dens retning (ækelhedsfølelsen, skamfølelsen, de æste≈tiske og moralske idealkrav). Man faar af kulturbarnet det ind≈tryk, at opbygningen af disse dæmninger er opdragelsens værk, og sikkert gør opdragelsen meget dertil. I virkeligheden er denne udvikling organisk betinget, hereditært fixeret og kan lejlighedsvis indfinde sig helt uden opdragelsens medhjælp. Op≈dragelsen forbliver aldeles indenfor det magtomraade, der er anvist den, naar den indskrænker sig til at bygge det op, hvis fundament ligger i organismen, og udpræge det noget renere og dybere. **Sexualhæmningerne.**

Med hvilke midler bliver disse konstruktioner, der er saa betydningsfulde for den senere personlige kultur og normalitet, udført? Sandsynligvis paa bekostning af de infantile sexualrø≈relser selv, hvis tilløb altsaa heller ikke er ophørt i denne latens≈periode, men hvis energi — helt eller for størstedelen — bort≈ **Reaktionsdannelse og sublimering.**

---

kønskendetegnene, saadan som den fuldbyrdes i puberteten, kun beror paa et i denne periode fremskyndet forløb af processer, som allerede er begyndt langt tidligere — ifølge vor opfattelse allerede i det embryonale liv.« (S. 169.) — »*Hvad man hidtil uden videre har betegnet som puber≈tet, er sandsynligvis kun pubertetens anden store fase, der sætter ind om≈kring midten af det andet aarti* .... Barnealderen, regnet fra fødslen til begyndelsen af den anden store fase, kunde man betegne som '*pubertetens intermediære fase*'.« (S. 170.) — Denne overensstemmelse mellem anatomi≈ske tilstande og psykologisk iagttagelse, som er fremhævet i et referat af *Ferenczi* (Int. Zeitschr. f. Psychoanalyse VI, 1920), forstyrres af den ene angivelse, at det »*første toppunkt*« i sexualorganets udvikling falder i den tidlige embryonaltid, medens den tidlige, barnlige opblomstring af sexual≈livet maa forlægges til det tredje og fjerde leveaar. Den anatomiske ud≈viklings fuldstændige samtidighed med den psykiske udvikling er naturlig≈vis ikke nødvendig. Vedkommende undersøgelser er blevet gjort med hensyn til menneskets kimkirtel. Da dyrene ikke er i besiddelse af en latenstid i psykologisk forstand, vilde det være vigtigt at vide, om de ana≈tomiske kendsgerninger, paa grund af hvilke forfatterne antager to top≈punkter i sexualudviklingen, ogsaa er paaviselige hos andre højere dyr.

ledes fra den sexuelle anvendelse og tilføres andre formaal. Kulturhistorikerne synes enige i den antagelse, at der ved saadan at bortlede sexuelle driftkræfter fra sexuelle maal og henlede dem til nye maal, en proces, som fortjener navnet *sublimering*, vindes mægtige komponenter for alle kulturelle ydelser. Vi vilde altsaa tilføje, at den samme proces foregaar i det enkelte individs udvikling og henlægger dens begyndelse til barndommens sexuelle latensperiode.[7]

Ogsaa om en saadan sublimerings mekanisme kan man vove en formodning. Disse barndomsaars sexuelle rørelser vilde paa den ene side være uanvendelige, da forplantningsfunktionerne er udsat, hvad der udgør latensperiodens hovedkarakter; paa den anden side vilde de i sig selv være perverse, det vil sige gaaende ud fra erogene zoner og baaret af drifter, som under individets udviklingsretning kun kunde fremkalde ulystfølelser. De vækker derfor sjælelige modkræfter (reaktionsrørelser), som til virksom undertrykkelse af saadan ulyst opbygger de nævnte dæmninger: ækelhedsfølelse, skamfølelse og moral.[8]

Uden at lade os skuffe af den hypotetiske natur og den mangelfulde klarhed i vor forstaaelse af den barnlige latens- og udsættelsesperiode, vil vi vende tilbage til virkeligheden for at meddele, at en saadan anvendelse af den infantile sexualitet udgør et opdragelsesideal, hvorfra den enkeltes udvikling for det meste afviger paa et eller andet punkt og ofte i betydelig maalestok. Fra tid til anden bryder en sexualytring, som har unddraget sig sublimering, igennem, eller en sexuel beskæftigelse bevares under hele latensperiodens varighed indtil sexualdriftens forstærkede fremstød i puberteten. Opdragerne opfører sig, saafremt de overhovedet skænker barnesexualiteten op-

---

[7] Betegnelsen »sexuel latensperiode« laaner jeg ligeledes fra *W. Fliess.*

[8] I det her omtalte tilfælde foregaar de sexuelle driftskræfters sublimering ad reaktionsdannelsens vej. I almindelighed maa man imidlertid begrebsmæssigt adskille sublimering og reaktionsdannelse fra hinanden som to forskellige processer. Der findes ogsaa sublimeringer ved hjælp af andre og simplere mekanismer.

mærksomhed, nøjagtigt som om de delte vore anskuelser om de moralske afværgelsesmagters dannelse paa bekostning af sexualiteten, og som om de vidste, at sexuel beskæftigelse gør barnet uopdrageligt, thi de forfølger alle barnets sexuelle ytringer som »laster« uden at kunne udrette meget imod dem. Vi har imidlertid al grund til at vende vor interesse mod disse af opdragelsen frygtede fænomener, thi vi venter af dem oplysning om kønsdriftens oprindelige formning.

Den infantile sexualitets ytringer.

Af motiver, som man senere vil se, vil vi iblandt de infantile sexualytringer tage *sutningen* til mønster; den ungarske børnelæge *Lidner* har viet den en udmærket studie.[9] Sutten.

Den *sutten,* der allerede optræder hos pattebarnet og kan fortsættes ind i de modne aar eller bevares gennem hele livet, bestaar i en rytmisk gentagen sugende berøring med munden (læberne), hvorved den hensigt at optage føde er udelukket. En del af læben selv, tungen, et hvilket som helst andet opnaaeligt hudsted, — selv storetaaen — bliver taget til det objekt, hvorved denne sugen udføres. En gribedrift, der optræder samtidig, ytrer sig fx. ved en samtidig rytmisk rykken i øreflippen og kan bemægtige sig en del af en anden person (for det meste dennes øre) til det samme formaal. Sutningen optager opmærksomheden fuldstændigt og fører enten til, at barnet sover ind eller endog til en motorisk reaktion i en slags orgasme.[10] Ikke sjældent kombineres sutningen med en gnidende berøring af visse følsomme steder paa legemet, fx. brystet, de ydre genitalier. Ad denne vej naar mange børn fra sutten til masturbation.

---

[9] I Jahrbuch für Kinderheilkunde, N. F., XIV. 1879.

[10] Her godtgøres det allerede, hvad der har gyldighed for hele livet, at den sexuelle tilfredsstillelse er det bedste sovemiddel. De fleste tilfælde af nervøs søvnløshed gaar tilbage paa sexuel utilfredsstillethed. Det er bekendt, at samvittighedsløse barnepiger faar de skrigende børn til at sove ind ved at stryge genitalierne.

Lindner har selv klart erkendt og uforbeholdent betonet disse handlingers sexuelle natur. I barnekammeret bliver sut⸗ningen hyppigt ligestillet med barnets andre sexuelle »unoder«. Fra talrige børne⸗ og nervelægers side er der blevet rejst en meget energisk indsigelse mod denne opfattelse, der sikkert for en del beror paa forvexling af »sexuel« og »genital«. Denne mod⸗sigelse opkaster det svære og uafviselige spørgsmaal om, ved hvilke almindelige træk vi erkender barnets sexuelle ytringer. Jeg mener, at fænomenernes sammenhæng, som vi ved hjælp af den psykoanalytiske undersøgelse har faaet indsigt i, berettiger os til at betragte sutningen som en sexuel ytring og til netop paa den at studere de væsentligste træk ved den infantile sexual⸗beskæftigelse.[11]

Autoerotisme.

Vi er forpligtede til at gaa nøje ind paa dette exempel. Lad os fremhæve som denne sexualbeskæftigelses mest paafaldende karakter, at driften ikke er rettet mod en anden person; den tilfredsstilles paa eget legeme, den er *autoerotisk* for at sige det med et heldigt, af *Havelock Ellis* indført navn.[12]

Det er endvidere tydeligt, at det suttende barns handling bliver bestemt af søgen efter en — allerede oplevet og nu erin⸗dret — lyst. Ved den rytmiske sugen paa et hud⸗ eller slim⸗hindested finder det saa i det simpleste tilfælde tilfredsstillelse.

---

[11] En dr. *Galant* har 1919 i Neurol. Zentralbl. nr. 20 under titlen »Das Lutscherli« offentliggjort en voxen piges bekendelse; hun har ikke opgivet denne barnlige sexualbeskæftigelse og skildrer sutningens tilfreds⸗stillelse som fuldstændig analog med sexuel tilfredsstillelse, især ved hjælp af den elskedes kys. »Ikke alle kys ligner en »sut« [Lutscherli] : nej, nej, slet ikke alle! Man kan ikke beskrive, hvor dejligt det føles gennem hele kroppen, naar man sutter; man er simpelthen borte fra denne verden, man er helt tilfreds og lykkelig og uden ønsker. Det er en vidunderlig følelse; man forlanger intet uden ro, ro, som slet ikke maa afbrydes. Det er sim⸗pelthen usigeligt skønt: man sporer ingen smerte, intet ondt og, aah, man er flyttet bort til en anden verden.«

[12] *H. Ellis* har defineret denne terminus lidt anderledes, idet han ved »autoerotisk« forstaar en pirring, som ikke fremkaldes udefra, men ud⸗springer i det indre selv. For psykoanalysen er ikke genesen, men forhol⸗det til objektet det væsentligste.

Det er ogsaa let at udfinde, ved hvilke anledninger barnet har gjort de første erfaringer med denne lyst, som det nu forsøger at forny. Barnets første og livsvigtigste virksomhed, sugningen ved moderbrystet (eller dettes surrogater) maa allerede have gjort det fortroligt med denne lyst. Vi vilde sige, at barnets læber havde virket som en *erogen zone*, og pirringen ved den varme mælkestrøm var vel lystfølelsens aarsag. Til at begynde med var vel den erogene zones tilfredsstillelse forbundet med næringsbehovets tilfredsstillelse. Sexualbeskæftigelsen støtter sig i begyndelsen til en af de funktioner, der tjener til livets opretholdelse og gør sig først senere uafhængig af den. Den, der har set et barn synke mættet tilbage fra brystet, med røde kinder og med saligt smil falde i søvn, maa sige sig selv, at dette ogsaa kan være forbillede for den sexuelle tilfredsstillelses udtryk i det senere liv. Nu bliver trangen til gentagelse af den sexuelle tilfredsstillelse skilt fra trangen til næringsoptagelse, en adskillelse, der er uundgaaelig, naar tænderne kommer frem, og næringen ikke mere udelukkende indsuges, men tygges. Barnet betjener sig ikke af et fremmed objekt til sugningen, men hellere af et sted paa dets eget hud, da dette er bekvemmere for det, fordi det saaledes gør sig uafhængig af den ydre verden, som det endnu ikke formaar at beherske, og fordi det paa den maade samtidig skaffer sig en anden, omend mindre værdifuld, erogen zone. Dette andet steds mindreværd vil senere være med til at foranledige det til at søge de samme dele, læberne, hos en anden person. (»Kedeligt, at jeg ikke kan kysse mig«, kunde man tænke sig det sige.)

Ikke alle børn sutter. Det maa antages, at alle børn, hvis læbezones erogene betydning er konstitutionelt forstærket, naar dertil. Bevares dette forhold, saa vil disse børn som voxne blive kys-»feinschmecker«, blive tilbøjelige til perverse kys eller som mænd medbringe et kraftigt motiv til drik og rygning. Men kommer fortrængningen dertil, saa kan de føle ækelhed ved at spise og producere hysteriske opkastninger. Da læbezonen er fælles, kan fortrængningen gribe over paa næringsdriften. Mange af

mine kvindelige patienter med spiseforstyrrelser, hysterisk globus, sammensnøring af halsen og opkastning havde i barndomsaarene været energiske suttere.

Ved sutningen har vi allerede kunnet bemærke en infantil sexualytrings tre væsentligste karakterer. Den opstaar i *tilslutning* til en af de livsvigtige legemsfunktioner, den kender endnu intet sexualobjekt, er *autoerotisk*, og dens sexualmaal staar under en *erogen zones* ledelse. Lad os forudskikke, at disse egenskaber ogsaa gælder for de fleste andre af den infantile sexualdrifts ytringer.

Den infantile sexualitets sexualmaal.

Erogene zoners egenskaber.

Fra exemplet med sutningen kan der endnu tages mangfoldigt til kendetegning af en erogen zone. Det er et hud- eller slimhindested, hvor pirringer af en vis art fremkalder en lystfølelse af bestemt kvalitet. Der er ingen tvivl om, at de lystfremkaldende pirringer er bundet til særlige betingelser; vi kender ikke disse. Den rytmiske karakter maa spille en rolle iblandt dem; analogien med kilningen trænger sig paa. Mindre afgjort synes det at være, om man kan betegne karakteren af den ved pirringen fremkaldte lystfølelse som en »særlig«, hvor det sexuelle moment netop skulde være indeholdt i denne særlighed. I sager vedrørende lyst og ulyst famler psykologien endnu saa meget i mørke, at den forsigtigste formodning vil være den mest anbefalelsesværdige. Vi vil senere maaske støde paa grunde, som synes at understøtte lystfølelsens særegne kvalitet.

Den erogene egenskab kan hæfte ved enkelte steder paa legemet paa udpræget maade. Der findes prædestinerede erogene zoner, som exemplet med sutningen viser. Det samme exempel lærer imidlertid ogsaa, at et hvilket som helst andet hud- og slimhindested kan paatage sig en erogen zones tjeneste, altsaa maa medbringe en vis egnethed dertil. Pirringens kvalitet har altsaa mere at gøre med fremkaldelsen af lystfølelsen end

legemsdelens beskaffenhed. Det suttende barn søger rundt paa sit legeme og udvælger sig et eller andet sted til at sutte paa, som saa bliver det foretrukne for det ved tilvænning; naar det derved tilfældigt støder paa et af de prædestinerede steder (brystvorte, genitalier), saa bevarer dette naturligvis fortrinnet. Den ganske analoge forskydelighed vender saa tilbage i hysteriens symptomatologi. Ved denne neurose rammer fortrængningen de egentlige genitalzoner allermest, og disse afgiver deres pirrelighed til de øvrige erogene zoner, der ellers er sat tilbage i det modne liv, og som saa optræder ganske som genitalier. Men desuden kan ganske som ved sutningen en hvilket som helst anden legemsdel blive udstyret med genitalernes pirrelighed og gjort til erogen zone. Erogene og hysterogene zoner udviser de samme karakterer.[13]

Infantilt sexualmaal.

Den infantile drifts sexualmaal bestaar i at fremkalde tilfredsstillelse ved den egnede pirring af den tilfældigt valgte erogene zone. Denne tilfredsstillelse maa i forvejen være oplevet for at efterlade en trang til gentagelse af den, og vi maa være forberedt paa, at naturen har draget sikkert omsorg for, at denne opleven af tilfredsstillelsen ikke overlades tilfældet.[14] De foranstaltninger, som opfylder dette formaal for læbezonens vedkommende, har vi allerede lært at kende, det er denne legemsdels samtidige tilknytning til næringsoptagelsen. Andre lignende indretninger vil ogsaa møde os som sexualitetens kilder. Trangen til gentagelse af tilfredsstillelsen forraader sig paa to maader: ved en ejendommelig spændingsfølelse, som i sig selv mere har karakter af ulyst, og ved en *central betinget* kløe- eller pirringsfølelse, der er projiceret ind i den perifere erogene zone. Man kan derfor ogsaa formulere sexualmaalet saa-

[13] Yderligere overvejelser og anvendelsen af andre iagttagelser fører til, at man maa tilkende alle legemsdele og indre organer erogenitetens egenskab. Sml. hermed nedenstaaende om narcismen.

[14] Man kan i biologiske udtalelser næppe undgaa at betjene sig af den teleologiske tænkemaade, endskønt man ved, at man i det enkelte tilfælde ikke er sikret mod fejltagelse.

ledes, at det kommer an paa at erstatte den projicerede pir=ringsfølelse ved den erogene zone med den ydre pirring, som ophæver pirringsfølelsen, idet den fremkalder følelsen af til=fredsstillelse. Denne ydre pirring bestaar i reglen i en manipu=lation, som er analog med sugningen.

Det er kun i fuldstændig overensstemmelse med vor fysiolo=logiske viden, naar det forekommer, at trangen ogsaa vækkes perifert ved en virkelig forandring ved de nerogene zone. Det virker blot i nogen maade besynderligt, da den ene pirring sy=nes at stræbe efter en anden, der er anbragt det samme sted.

De masturbatoriske sexualytringer.[15]

Det kan kun være højst glædeligt for os at finde, at vi ikke mere har meget vigtigt at lære af barnets sexualbeskæftigelse, efter at driften er blevet forstaaelig for os ud fra en enkelt erogen zone. De tydeligste forskelle drejer sig om den *til* til=fredsstillelse nødvendige handling, som for læbezonens vedkom=mende bestod i sugning, og som alt efter de andre zoners belig=genhed og beskaffenhed maa erstattes af andre muskelaktioner.

Analzonens benyttelse.

Analzonen er ligesom læbezonen ved sin beliggenhed egnet til at formidle en *tilslutning* af sexualiteten til andre legems=funktioner. Man maa forestille sig denne legemsdels erogene betydning som oprindelig meget stor. Ved hjælp af psykoana=lysen erfarer man da ikke uden forundring, hvilke forvandlinger der normalt foretages med de herfra udgaaende sexuelle pirrin=ger, og hvor hyppigt zonen endnu bevarer et antageligt stykke genital pirrelighed for livet.[16] Barndomsaarenes saa hyppige tarmforstyrrelser sørger for, at det ikke skorter zonen paa in=

---

[15] Sml. hermed den meget righoldige, men for det meste i disse syns=punkter uorienterede, literatur om onani, fx. *Rohleder*, Die Masturbation, 1899, endvidere det II. hefte af »Diskussionen der Wiener Psychoanalyti=schen Vereinigung«, »Die Onanie«, Wiesbaden 1912.

[16] Sml. artiklerne »Charakter und Analerotik« og »Über Triebum=setzungen insbesondere der Analerotik« [Samlede værker, bd. V].

tensive pirringer. Tarmkatarrh i den spædeste alder gør »nervøs«, som man udtrykker sig; ved senere neurotisk sygdom faar de en bestemmende indflydelse paa neurosens symptomatiske udtryk, som de stiller en hel række af tarmforstyrrelser til disposition for. Med henblik paa tarmaabningszonens erogene betydning, som i det mindste er blevet bevaret i ændret skikkelse, bør man heller ikke le ad de hæmorrhoidale indflydelser, som den ældre medicin har tillagt saa megen vægt for forklaringen af neurotiske tilstande.

Børn, som udnytter analzonens erogene irritabilitet, forraader sig ved, at de holder afføringsmassen tilbage, til denne ved sin ophobning fremkalder heftige muskelkontraktioner og derved kan irritere slimhuden stærkt ved gennemgangen gennem endetarmen. Derved maa vel vellystfølelsen komme i stand ved siden af den smertefulde. Det er et af de bedste varsler for senere særhed eller nervøsitet, naar et spædbarn haardnakket vægrer sig ved at udtømme tarmen, naar det bliver sat paa potten, altsaa naar det passer plejepersonen, men forbeholder denne funktion sit eget forgodtbefindende. For barnet kommer det naturligvis ikke an paa at gøre sit leje snavset; det sørger blot for, at lystgevinsten ved defækationen ikke slipper fra det. Opdragerne aner ogsaa her det rigtige, naar de kalder de børn, der »opbevarer« disse funktioner, slemme.

Tarmindholdet, der som pirringslegeme for en sexuelt følsom slimhindeflade optræder som forløber for et andet organ, som først skal træde i aktion efter barndomsfasen, har ogsaa andre vigtige betydninger for barnet. Det behandles aabenbart som en tilhørende del af legemet, udgør den første »gave«, gennem hvis afhændelse det lille væsens føjelighed, og gennem hvis nægtelse dets trods, overfor omgivelserne kan udtrykkes. Fra at være »gave« faar det saa senere betydningen »barn«, som ifølge en af de infantile sexualteorier erhverves ved spisning og fødes gennem tarmen.

Fækalmassernes tilbageholdelse, der altsaa til at begynde med er bevidst for at benytte dem til en slags masturbatorisk

pirring af analzonen eller for at benytte dem i forholdet til plejepersonerne, er i øvrigt en af aarsagerne til den obstipation, der er saa hyppig hos neuropaterne. Hele analzonens betydning spejler sig saa i den kendsgerning, at man kun finder faa neuro-tikere, som ikke har deres særlige skatologiske skikke, ceremo-nier o. l., som de omhyggeligt holder skjult.[17]

Ægte masturbatorisk pirring af endetarmzonen ved hjælp af fingeren, fremkaldt af centralt betinget eller periferisk opret-holdt kløe, er paa ingen maade sjælden hos ældre børn.

Genitalzonens beskæftigelse.

Blandt det barnlige legemes erogene zoner befinder der sig en, som bestemt ikke spiller den første rolle, heller ikke kan være bærer af de ældste sexuelle rørelser, men som er bestemt til store ting i fremtiden. Den er saavel hos det mandlige som det kvindelige barn bragt i forbindelse med urinudtømmelsen (glans, klitoris) og er for den førstes vedkommende indhyllet i en slimhindesæk, saa at det ikke kan mangle den paa pirringer gennem sekreter, som tidligt kan puste liv i den sexuelle ophid-selse. Den sexuelle beskæftigelse af denne erogene zone, som tilhører de virkelige kønsdele, er jo det senere »normale« køns-livs begyndelse.

Paa grund af den anatomiske beliggenhed, oversvømmelsen med sekreter, paa grund af legemsplejens afvaskninger og gnid-ninger og paa grund af visse akcidentelle pirringer (som ind-

---

[17] I et arbejde, som uddyber vor forstaaelse af analerotikens betydning overordentlig (»Anal« und »Sexual«, Imago IV, 1916), har Lou Andreas-Salome sluttet, at historien om det første forbud, som møder barnet, for-budet mod at udvinde lyst af analbeskæftigelsen og dens produkter, er bestemmende for hele dets udvikling. Det lille væsen maa først ane om-verdenen, der er fjendtlig indstillet overfor dets driftsrørelser, maa lære at sondre sit eget væsen fra dette fremmede og maa saa fuldbyrde sin første »fortrængning« af sine lystmuligheder. Det »anale« vedbliver fra da af at være symbolet paa alt det, der maa forkastes, udskilles fra livet. De nære anatomiske og funktionelle analogier og forhold mellem anal- og ge-nitalprocesserne modsatte sig den renlige adskillelse af dem, der senere blev forlangt. Genitalapparatet bliver ved med at være nabo til kloaken, »er hos kvinden oven i købet kun udlejet af den«.

voldsormenes vandringer hos pigerne) er det uundgaaeligt, at den lystfølelse, som disse legemsdele er i stand til at afgive, allerede i spædbarnsalderen gør sig bemærket for barnet og vækker trangen til gentagelse. Betragter man engang summen af de foreliggende fænomener, og betænker man, at forholds=reglerne til renholdelse næppe kan virke anderledes end forure=ningen, saa vil man næppe kunne unddrage sig den opfattelse, at denne erogene zones fremtidige primat for kønsvirksomheden fastlægges ved hjælp af spædbarnsonanien, som næppe et eneste individ undgaar. Den aktion, der overvinder pirringen, og ud=løser tilfredsstillelsen, bestaar i en gnidende berøring med haan=den eller i et vis reflektorisk forberedt tryk med haanden eller de sammenpressende laar. Den sidste handling er hos pigen langt den hyppigste. Hos drengen viser haandens begunstigelse al=lerede hen til, hvilket vigtigt bidrag bemægtigelsesdriften engang vil yde til den mandlige sexualvirksomhed.[18]

Det vil kun fremme klarheden, naar jeg angiver, at man maa skelne mellem tre faser af infantil masturbation. Den første af dem hører til spædbarnstiden, den anden til sexualbeskæfti=gelsens korte blomstringstid omkring det fjerde leveaar, først den tredje svarer til den pubertetsonani, der ofte er den eneste, man bemærker.

Den barnlige masturbations anden fase.

Spædbarnsonanien synes at svinde efter kort tids forløb; dog kan dens uafbrudte fortsættelse indtil puberteten allerede være den første store afvigelse fra den udvikling, der maa tilstræbes af kulturmenneskene. Paa et eller andet tidspunkt i løbet af barneaarene efter spædbarnsalderen, sædvanligvis før det fjerde aar, plejer genitalzonens sexualdrift igen at vaagne op for saa atter at holde sig en tid lang indtil en ny undertrykkelse eller at fortsætte uden afbrydelse. De mulige forhold er meget mangfoldige og kan kun skildres ved nøjere analyse af enkelte tilfælde. Men alle enkeltheder i denne *anden* infantile sexual=

---

[18] Usædvanlige tekniske metoder til udførelse af onanien i de ældre aar synes at henvise til et overvundet onaniforbuds indflydelse.

beskæftigelse efterlader de dybeste (ubevidste) indtryksspor i personens erindring, bestemmer hans karakters udvikling, naar han forbliver sund, og hans neuroses symptomatik, naar han efter puberteten bliver syg.[19] I det sidste tilfælde finder man denne sexualperiode glemt og de bevidste erindringer, der vidner om den, forskudt; — jeg har allerede omtalt, at jeg ogsaa gerne vil bringe den normale infantile amnesi i sammenhæng med denne infantile sexualbeskæftigelse. Ved psykoanalytisk forskning lykkes det at gøre det glemte bevidst og dermed at fjerne en tvang, der udgaar fra det ubevidste psykiske materiale.

Spædbarns-masturbationens tilbagevenden.

Spædbarnealderens sexualophidselse vender i løbet af de angivne barneaar tilbage enten som central betinget klitorispirring, der opfordrer til onanistisk tilfredsstillelse, eller som pollutionsagtig proces, der analog med den modne tids pollution opnaar tilfredsstillelse uden en aktions medhjælp. Det sidste tilfælde er hos piger og i barndommens anden halvdel det almindeligste, i sin betingethed ikke ganske forstaaelig og synes ofte — ikke regelmæssigt — at have en periode med tidligere aktiv onani til forudsætning. Disse sexualytringers symptomatik er fattig; paa en maade giver urinapparatet ofte tegn for det endnu uudviklede kønsapparat. De fleste saakaldte blærelidelser paa dette tidspunkt er sexuelle forstyrrelser; enuresis nocturna svarer, hvor den ikke er et epileptisk anfald, til en pollution.

For den sexuelle virksomheds genoptræden er indre aarsager og ydre anledninger bestemmende; de bestemmes i neurotiske sygdomstilfælde begge ud fra symptomernes form og afsløres med sikkerhed ved hjælp af den psykoanalytiske forskning. De indre aarsager kommer vi senere tilbage til; de tilfældige

---

[19] Hvorfor neurotikerens skyldbevidsthed regelmæssigt — som *Bleuler* endnu for nylig har anerkendt — knytter sig til den erindrede onanistiske beskæftigelse, i reglen i pubertetstiden, venter endnu paa en udtømmende analytisk opklaring. Denne betingetheds groveste og vigtigste faktor turde vel være den kendsgerning, at onanien jo udgør hele den infantile sexualitets exekutiv og derfor er i stand til at overtage den skyldfølelse, der hæfter ved den.

ydre anledninger vinder paa dette tidspunkt en stor og vedvarende betydning. Forrest staar den indflydelse, som forførelsen ofte har, idet den før tiden behandler barnet som sexualobjekt; under indtryksfulde omstændigheder lærer det tilfredsstillelsen af genitalzonen at kende og bliver saa for det meste tvunget til at genoptage den onanistisk. Saadan paavirkning kan udgaa fra voxne eller andre børn; jeg kan ikke indrømme, at jeg i min afhandling 1896 »Über die Ätiologie der Hysterie« har overvurderet hyppigheden eller betydningen af den, endskønt jeg den gang ikke vidste, at de individer, der er forblevet normale, i deres barndomsaar kan have haft de samme oplevelser, og derfor vurderede forførelsen højere end de faktorer, der er givet i den sexuelle konstitution og udvikling.[20] Det er selvfølgeligt, at forførelse ikke er nødvendig for at vække barnets sexualliv, og at en saadan opvækkelse ogsaa kan foregaa spontant af indre aarsager.

Polymorf perverst anlæg.

Det er lærerigt, at barnet under forførelsens indflydelse kan blive polymorf perverst, kan forledes til alle mulige overskridelser. Dette viser, at det medbringer mulighed derfor i sit anlæg; udviklingen finder kun ringe modstand, fordi de sjælelige dæmninger imod sexuelle udskejelser, skamfølelse, ækelhedsfølelse og moral, alt efter barnets alder endnu ikke er opført eller først er i færd med at dannes. Barnet forholder sig i dette ikke anderledes end fx. den ukultiverede gennemsnitskvinde, hos hvem det samme polymorf perverse anlæg er bevaret. Hun kan under de sædvanlige betingelser fx. forblive sexuelt normal, men

---

[20] *Havelock Ellis* bringer i et tillæg til sin studie om »Geschlechtsgefühl« (1903) et antal autobiografiske beretninger af personer, der senere overvejende er forblevet normale, om deres første kønslige rørelser i barndommen og anledningerne til dem. Disse beretninger lider naturligvis af den mangel, at de ikke indeholder kønslivets præhistoriske fortid, der er skjult af den infantile amnesi, og som kun ved hjælp af psykoanalyse kan fuldstændiggøres hos et individ, der er blevet neurotisk. Beretningerne er imidlertid trods dette i mere end een henseende værdifulde og underretninger af samme art har bestemt mig til den i texten omtalte modifikation af mine ætiologiske formodninger.

5

under en behændig forførers ledelse vil hun finde behag i alle perversioner og fastholde dem i sit sexualliv. Det samme poly=morfe, altsaa infantile, anlæg udnytter skøgen saa i sit erhverv og i betragtning af det kæmpemæssige antal prostituerede kvin=der og kvinder, som man maa fastslaa er egnede til prostitution, endskønt de har undgaaet faget, bliver det absolut umuligt ikke at erkende, at det ensartede anlæg for alle perversioner er al=ment menneskeligt og oprindeligt.

Partialdrifter.

Iøvrigt hjælper forførelsens indflydelse ikke til at afsløre kønsdriftens oprindelige forhold, men forvirrer vor indsigt i dem, idet den før tiden tilfører barnet sexualobjektet, som den infantile sexualdrift foreløbig ikke viser nogen trang til. Imid=lertid maa vi indrømme, at ogsaa det barnlige sexualliv, trods al overvejen af de erogene zoners herredømme, viser komponenter, for hvilke andre personer fra begyndelsen af kommer i betragt=ning som sexualobjekter. Af den art er de drifter, der optræder i en vis uafhængighed af erogene zoner: skuelysten, lysten til at vise sig frem og grusomheden; først senere træder de i inderlig tilknytning til genitallivet, men allerede i barneaarene kan de paavises som selvstændige tendenser, der foreløbig er adskilt fra den erogene sexualvirksomhed. Det lille barn er først og fremmest skamløst og viser i visse tidlige alderstrin en utve=tydig fornøjelse ved at blotte sit legeme med særlig fremhævelse af kønsdelene. Modstykket til denne tilbøjelighed, der gælder for at være pervers, nysgerrigheden efter at se andre personers genitalier, bliver sandsynligvis først aabenbar i noget senere barneaar, naar hindringen af skamfølelsen allerede har naaet en vis udvikling. Under forførelsens indflydelse kan skueperversio=nen opnaa en stor betydning for barnets sexualliv. Dog maa jeg af mine udforskninger af sundes og neurotisk syges barneaar drage den slutning, at skuedriften hos barnet kan optræde som spontan sexualytring. Smaa børn, hvis opmærksomhed en gang — for det meste masturbatorisk — er rettet mod dets egne genitalier, plejer at udvikle sig videre uden fremmed indblanding

og udvikler en levende interesse for deres legekammeraters genitalier. Da der for det meste kun gives lejlighed til at til=fredsstille en saadan nysgerrighed ved tilfredsstillelsen af de to exkrementale behov, bliver den slags børn voyeurs og ivrige tilskuere ved andres urin= og tarmudtømmelse. Efter at fortræng=ningen af disse tilbøjeligheder er indtraadt, bliver nysgerrig=heden efter at se fremmede genitalier (af eget eller det andet køn) ved med at bestaa som en kvalfuld trang, der i mange neurotiske tilfælde saa afgiver den stærkeste drivkraft for symptomdannelsen.

I endnu større uafhængighed af den øvrige sexualbeskæfti=gelse, der er bundet til erogene zoner, udvikler sexualdriftens grusomhedskomponenter sig hos barnet. Grusomhed ligger over=hovedet den barnlige karakter nær, da den hindring, som faar bemægtigelsesdriften til at gøre holdt før den andens smerte, evnen til medliden, udvikler sig forholdsvis sent. Den grundige psykologiske analyse af denne drift er som bekendt endnu ikke lykkedes; vi har lov til at antage, at den grusomme rørelse ned=stammer fra bemægtigelsesdriften og optræder paa et tidspunkt i sexuallivet, da genitalierne endnu ikke har optaget deres senere rolle. Den behersker saa en fase af sexuallivet, som vi senere vil beskrive som prægenital organisation. Børn, som udmærker sig ved særlig grusomhed imod dyr og legekammerater, væk=ker sædvanligvis med rette mistanke om intensiv og for tidlig sexualbeskæftigelse fra erogene zoner; naar alle sexuelle drif=ter samtidig er tidligt modne, ser den erogene sexualbeskæf=tigelse alligevel ud til at være den primære. Medlidenhedsskran=kens bortfald bærer den fare i sig, at den sammenknytning mel=lem de grusomme og de erogene drifter, som opstod i barn=dommen, senere kan vise sig at være uopløselig.

Som erogen kilde til den passive grusomhedsdrift (masokis=men) er den smertefulde irritation af sædehuden alle opdragere bekendt siden Jean Jacques *Rousseaus* selvbekendelse. De har heraf med rette udledet det krav, at den legemlige tugtelse, der

for det meste rammer denne legemsdel, maa undlades overfor alle de børn, hos hvem libidoen skal trænges ad de kollaterale veje ved hjælp af kulturopdragelsens senere anfordringer.[21]

Den infantile sexualforskning.

Forskningsdrift.

Omtrent paa samme tid, hvor barnets sexualliv naar sin første blomstring, fra det tredje til det femte aar, begynder den virksomhed hos det, som man plejer at tilskrive kundskabs- eller forskningsdriften. Forskningsdriften kan hverken regnes til de elementære driftkomponenter eller udelukkende underordnes sexualiteten. Dens virksomhed svarer paa den ene side til en sublimeret bemægtigelsesmaade, paa den anden side arbejder den med skuelystens energi. Dens forhold til sexuallivet er imidlertid særlig betydningsfuld, thi vi har erfaret af psykoanalysen, at børnenes forskningsdrift uformodet tidligt og paa uventet in-

---

[21] Til ovenstaaende paastande vedrørende den infantile sexualitet var jeg i 1905 væsentligt berettiget paa grund af resultaterne af den psykoanalytiske udforskning af voxne. Den direkte iagttagelse af barnet kunde den gang ikke benyttes i fuld udstrækning og havde kun afgivet enkelte vink og værdifulde bekræftelser. Siden er det ved analyse af enkelte tilfælde af nervøs sygdom i den spæde barnealder lykkedes at opnaa et direkte indblik i den infantile psykosexualitet. Jeg kan med tilfredshed henvise til, at den direkte iagttagelse fuldstændig bekræfter konsekvenserne af psykoanalysen og dermed har afgivet et godt vidnesbyrd for denne sidste forskningsmetodes paalidelighed. — »Analysen af en femaarig drengs fobi« (»Analyse der Phobie eines fünfjährigen Knaben«, bd. VIII i Saml. værker) har desuden lært meget nyt, som man fra psykoanalysen ikke var forberedt paa, fx. at en sexuel symbolik, en fremstilling af det sexuelle ved hjælp af ikke-sexuelle objekter og relationer, naar ned til disse første aar af sprogbeherskelsen. Endvidere blev jeg gjort opmærksom paa en mangel ved den ovenstaaende fremstilling, som for oversigtens skyld ogsaa beskriver den begrebsmæssige adskillelse af de to faser *autoerotik* og *objektkærlighed* som en tidsmæssig adskillelse. Man erfarer imidlertid af den anførte analyse (ligesom af meddelelser fra *Bell*, se ovenfor), at børn i alderen fra tre til fem aar er i stand til et meget tydeligt, stærkt affektledsaget *objektvalg*.

tensiv maade bliver tiltrukket af de sexuelle problemer, ja maa=ske først vækkes af dem.

Ikke teoretiske, men praktiske interesser er det, der bringer forskervirksomhedens værk i gang hos barnet. Dets existens=betingelser trues af et nyt barns erfarede eller formodede an=komst; frygten for det med denne begivenhed forbundne tab af pasning og kærlighed gør barnet eftertænksom og skarpsindig. Det første problem, det beskæftiger sig med, er, som det svarer til denne udviklingshistorie, heller ikke spørgsmaalet om køns=forskellen, men gaaden: hvor kommer børnene fra? I en for=drejelse, som man let kan rette, er dette ogsaa den gaade, som den thebaiske sphinx stiller. Selve tilstedeværelsen af de to køn affinder barnet sig tværtimod foreløbig med uden modstræben og betænkelighed. Det er for det mandlige barn selvfølgeligt at forudsætte et genital som hans eget hos alle personer, som han kender, og umuligt at forene mangelen paa et saadant med sin forestilling om disse andre. Denne overbevisning fastholdes ener=gisk af drengen, forsvares haardnakket mod de modsigelser, der snart viser sig ved iagttagelse, og opgives først efter svære indre kampe (kastrationskomplex). Erstatningsdannelserne for denne penis, der er gaaet tabt for kvinden, spiller en stor rolle i ud=formningen af mangfoldige perversioner.[22]

Sphinxens gaade.

Kastrations-komplex og penismisun-delse.

Antagelsen af det samme (mandlige) genital hos alle menne=sker er den første af de mærkværdige og skæbnesvangre infan=tile sexualteorier. Det nytter kun barnet lidt, naar den biolo=giske videnskab giver dets fordomme ret og maa anerkende den kvindelige klitoris som en rigtig peniserstatning. Den lille pige henfalder ikke til lignende afvisninger, naar det faar øje paa drengens anderledes formede genital. Hun er straks parat til at

[22] Man har ret til ogsaa at tale om et kastrationskomplex hos kvinder. Baade mandlige og kvindelige børn danner den teori, at ogsaa kvinden oprindelig havde en penis, der er gaaet tabt ved kastration. Den over=bevisning, der sluttelig vindes, at kvinden ikke er i besiddelse af nogen penis, efterlader hos det mandlige individ ofte en vedvarende ringeagts=følelse overfor det andet køn.

anerkende det, og hun ligger under for penismisundelsen, der udmunder i ønsket om ogsaa at være dreng, hvad der er vigtigt for den følgende tid.

Fødselsteorier.

Mange mennesker kan tydeligt erindre, hvor intensivt de i førpubertetstiden har interesseret sig for spørgsmaalet, hvorfra børnene kommer. De anatomiske løsninger lød den gang meget forskelligt; de kommer ud af brystet eller bliver skaaret ud af maven, eller navlen aabner sig for at slippe dem igennem.[23]

Den tilsvarende forskning i de tidlige barneaar mindes man kun sjældent udenfor analysen; den er forlængst blevet offer for fortrængningen, men dens reultater var absolut ensartede. Man faar børnene, idet man spiser noget bestemt (ligesom i eventyrene), og de bliver født gennem tarmen som en afføring. Disse barnlige teorier minder om indretninger i dyreriget, specielt om kloakerne ved typer, der staar lavere end pattedyrene.

Sadistisk opfattelse af sexualomgangen.

Bliver børn i saa ung alder tilskuere til den sexuelle omgang mellem voxne, hvortil de stores overbevisning om, at det lille barn endnu ikke skulde kunne forstaa noget sexuelt, giver anledning, saa kan de ikke andet end opfatte sexualakten som en art mishandling eller overvindelse, altsaa i sadistisk betydning. Psykoanalysen lader os ogsaa erfare, at et saadant tidligt barnligt indtryk bidrager meget til dispositionen til en senere sadistisk forskydning af sexualmaalet. Endvidere beskæftiger børn sig meget med problemet, hvori kønsomgangen eller, som de opfatter det, det at være gift, vel kan bestaa, og søger for det meste løsningen paa hemmeligheden i et fællesskab, der formidles ved hjælp af urin- og afføringsfunktionerne.

Den barnlige sexualforsknings typiske fiasko.

I almindelighed kan man sige om de barnlige sexualteorier, at de er afbilleder af barnets egen sexuelle konstitution og trods sine groteske fejltagelser vidner om mere forstaaelse af sexualprocesserne, end man vilde have tiltroet deres skabere. Børnene bemærker ogsaa moderens svangerskabsforandringer og forstaar at tyde dem rigtigt; storkefablen bliver meget ofte fortalt til

---

[23] Rigdommen paa sexualteorier er i disse senere barneaar meget stor. I texten er der kun anført nogle faa exempler derpaa.

tilhørere, der møder dem med dyb, for det meste stum mistro. Men da to elementer stadig forbliver ukendt for den barnlige sexualforskning, den befrugtende sæds rolle og den kvindelige kønsaabnings existens, — i øvrigt de samme punkter, hvori den infantile organisation endnu er bagud — saa bliver den infantile forskers anstrengelser dog regelmæssigt ved med at være ufrugt-bar og ender med en resignering, som ikke sjældent efterlader en varig beskadigelse af kundskabstrangen. Disse tidlige barne-aars sexualforskning drives altid alene; de betyder et første skridt til selvstændig orientering i verden og skaber en stor afstand mellem barnet og de personer i dets omgivelser, som tidligere har nydt barnets fulde tillid.

Den sexuelle Organisations Udviklingsfaser.

Vi har hidtil fremhævet som det infantile sexuallivs ka-rakter, at det væsentligt er autoerotisk (finder sit objekt i eget legeme), og at dets enkelte partialdrifter i det store og hele uden at være knyttet sammen paa nogen maade, uforbundne og uaf-hængigt af hinanden, stræber efter lystvinding. Udviklingens udgang danner den voxnes saakaldt normale sexualliv, hvor lystvindingen er traadt i forplantningsfunktionens tjeneste, og partialdrifterne under en enkelt erogen zones primat har dannet en fast organisation til opnaaelse af sexualmaalet ved et frem-med sexualobjekt.

Prægenitale organisationer.

Studiet af hæmningerne og forstyrrelserne i disse udviklings-processer ved hjælp af psykoanalysen tillader os nu at erkende ansatser og indledende trin til andre organisationer af partial-drifterne, som ligeledes resulterer i en art sexuelt regime. Disse faser af sexualorganisation gennemløbes normalt glat uden at forraade sig ved mere end antydninger. Kun i patologiske til-fælde bliver de aktiveret og kendelige for grov iagttagelse.

De organisationer af sexuallivet, hvori genitalzonerne endnu ikke er traadt ind i deres fremherskende rolle, vil vi kalde *præ-*

genitale. Vi har hidtil lært to af dem at kende; de ser ud til at være tilbagefald til tidlige dyriske tilstande.

Den første prægenitale sexualorganisation er den *orale* eller, om vi vil, den *kannibalske.* Sexualvirksomheden er her endnu ikke adskilt fra næringsoptagelsen, modsætninger mellem dem er ikke differentieret. Den ene virksomheds objekt er ogsaa den andens, sexualmaalet bestaar i objektets *inkorporation,* forbilledet for det, som senere spiller saa betydelig en psykisk rolle som *identificering.* Som rest af denne fiktive organisationsfase, der er paanødet os af patologien, kan sutningen anses, hvor sexualvirksomheden, løsnet fra næringsvirksomheden, har opgivet det fremmede objekt til fordel for et paa sit eget legeme.[24]

Den anden prægenitale fase er den *sadistisk-anale* organisation. Her er den modsathed, som gaar igennem sexuallivet, allerede udviklet; den kan imidlertid endnu ikke kaldes *mandlig* og *kvindelig,* men maa benævnes *aktiv* og *passiv.* Aktiviteten bliver tilvejebragt ved hjælp af bemægtigelsesdriften fra legemsmuskulaturens side; som organ med passivt sexualmaal gør først og fremmest den erogene tarmslimhinde sig gældende. Desuden er andre partialdrifter virksomme paa autoerotisk maade. I denne fase er den sexuelle polaritet og det fremmede objekt altsaa allerede paaviselige. Organisationen og underordnelsen under forplantningsdriften mangler endnu.[25]

Ambivalens. Denne form for sexualorganisation kan allerede holde sig gennem hele livet og vedvarende rive en stor del af sexual-

---

[24] Sml. om rester af denne fase hos voxne neurotikere et arbejde af *Abraham,* Untersuchungen über die früheste prägenitale Entwicklungsstufe der Libido (Intern. Zeitschr. f. Psychoanalyse IV, 1916). I et senere arbejde (Versuch einer Entwicklungsgeschichte der Libido 1924) har Abraham inddelt baade denne orale og den senere sadistisk-anale fase i to underafdelinger, som det forskellige forhold til objektet er karakteristisk for.

[25] *Abraham* gør (i den sidstnævnte artikel) opmærksom paa, at endetarmsaabningen udgaar fra de embryonale anlægs *urmund,* hvad der ser ud som et biologisk forbillede for den psykosexuelle udvikling.

beskæftigelsen til sig. Sadismens fremhersken og den anale zones kloakrolle giver den et exkvisit arkaisk præg. Yderligere karakteriseres den ved, at driftsmodsætningsparrene er udviklet paa tilnærmelsesvis samme maade, hvilket forhold betegnes med det velvalgte navn *ambivalens*, der er indført af *Bleuler*.

Antagelsen af sexuallivets prægenitale organisationer beror paa analysen af neuroserne, og det er næppe muligt at vurdere den uafhængig af kendskab til disse. Vi tør vente, at det fortsatte analytiske arbejde vil give os langt flere oplysninger om den normale sexualfunktions opbygning og udvikling.

For at fuldstændiggøre billedet af det infantile sexualliv, maa man tilføje, at der hyppigt eller regelmæssigt allerede i barneaarene træffes et objektvalg, saaledes som vi har opstillet det som karakteristisk for pubertetens udviklingsfase, paa den maade, at samtlige sexualbestræbelser tager retning mod en eneste person, som de vil naa deres maal hos. Dette er da den største tilnærmelse til sexuallivets endelige udformning efter puberteten, som er mulig i barneaarene. Forskellen fra den sidstnævnte ligger blot i, at partialdrifternes sammenfatning og deres underordnelse under genitaliernes primat ikke, eller kun meget ufuldkommen, gennemføres i barndommen. Oprettelsen af dette primat i forplantningens tjeneste er altsaa den sidste fase, som sexualorganisationen gennemløber.[26]

Tofaset objektvalg.

Man kan betragte det som en typisk hændelse, at objektvalget sker tofaset, i to sæt. Det første sæt tager sin begyndelse i aarene mellem to og fem og bliver bragt til stilstand eller til tilbagedannelse af latenstiden; det er kendetegnet ved

---

[26] Denne fremstilling har jeg senere (1923) forandret til, at jeg efter de to prægenitale organisationer i barndomsudviklingen indskyder en tredje fase, som allerede fortjener navn af genital, udviser et sexualobjekt og et maal af sexualbestræbelsernes konvergens mod dette objekt, men paa et punkt afviger fra kønsmodenhedens definitive organisation. Den kender nemlig kun en slags genitale, det mandlige. Jeg har derfor kaldt den det *falliske* organisationstrin [Die infantile Genitalorganisation. Intern. Zeitschr. f. Psychoanalyse, IX, 1923; saml. værker bd. V]. Dets biologiske forbillede er i følge *Abraham* embryoens indifferente, for begge køn ens-

sit sexualmaals infantile natur. Det andet sætter ind med puber-teten og bestemmer sexuallivets definitive udformning.

Kendsgerningen, det tofasede objektvalg, der i alt væsentligt reducerer sig til latenstidens virkning, bliver imidlertid højst betydningsfuld for denne slutningstilstands forstyrrelse. Det in-fantile objektvalgs resultater rager ind i den senere tid; de er enten blevet bibeholdt som saadanne eller de erfarer i pubertets-tiden selv en opfriskning. Som følge af fortrængningsudviklingen, som ligger imellem de to faser, viser de sig imidlertid at være uanvendelige. Deres sexualmaal har erfaret en mildnelse, og de udgør nu det, som vi kan betegne som sexuallivets *ømme* strøm-ning. Først den psykoanalytiske undersøgelse kan paavise, at der bag denne ømhed, tilbedelse og højagtelse skjuler sig de in-fantile partialdrifters gamle sexualbestræbelser, der nu er blevet ubrugelige. Pubertetstidens objektvalg maa give afkald paa de infantile objekter og begynde paany som *sanselig* strømning. At de to strømninger ikke træffer sammen har ofte nok til følge, at et af sexuallivets idealer, foreningen af alle driftsønsker i et objekt, ikke kan naas.

Den infantile Sexualitets Kilder.

Under forsøget paa at forfølge sexualdriftens udspring har vi hidtil fundet, at den sexuelle pirring opstaar *a)* som en repro-duktion af en i tilslutning til andre organiske processer oplevet tilfredsstillelse, *b)* ved egnet perifer pirring af erogene zoner, *c)* som udtryk for nogle »drifter«, hvis herkomst endnu ikke er os fuldstændig forstaaelig, fx. skuedriften og grusomhedsdriften. Den psykoanalytiske forskning, der fra senere tid griber tilbage til barndommen, og den samtidige iagttagelse af barnet, virker nu i samme retning og paaviser os endnu andre regelmæssigt flydende kilder til den sexuelle pirring. Barndomsiagttagelsen har

den ulempe, at den bearbejder objekter, det er let at misforstaa; psykoanalysen vanskeliggøres ved, at den kun kan naa til sine objekter og sine konsekvenser ad store omveje; men ved deres sammenvirken opnaar begge metoder en tilstrækkelig grad af erkendelsessikkerhed.

Ved undersøgelse af de erogene zoner har vi allerede fundet, at disse hudsteder blot udviser en særlig stigning af en art følsomhed (irritabilitet), som til en vis grad hele hudoverfladen er i besiddelse af. Vi bliver altsaa ikke forbavset over at erfare, at visse slags almindelig hudpirring maa tilskrives meget tydelige erogene virkninger. Blandt dem fremhæver vi først og fremmest temperaturpirringerne; maaske bliver saaledes ogsaa vor forstaaelse af den terapeutiske virkning af varme bade forberedt.

Mekaniske pirringer.

Endvidere maa vi her medtage frembringelsen af sexuel pirring ved hjælp af rytmiske mekaniske rystelser af legemet, hvorved vi maa sondre mellem tre slags irritamenter, nemlig paa vestibularnervernes sanseapparat, paa huden og paa de dybe dele (muskler, ledapparater). Paa grund af de derved opstaaende lystfornemmelser — det er værd at fremhæve, at vi her et godt stykke vej maa bruge »sexuel pirring« og »tilfredsstillelse« uden forskel og paalægge os den pligt senere at søge efter en forklaring — det er altsaa et bevis for den lyst, der frembringes ved visse mekaniske legemsrystelser, at børn holder saa meget af passive bevægelsesspil, som at gynge og blive fløjet, og uophørligt kræver gentagelse deraf.[27] Vugning bliver som bekendt regelmæssigt anvendt til at dysse urolige børn i søvn. Rystelserne ved vognkørsel og senere jernbanekørsel udøver en saa fascinerende virkning paa ældre børn, at i det mindste alle drenge en eller anden gang i deres liv vil være konduktører og kuske. Hvad der foregaar paa jernbanen plejer de at skænke en gaadefuld interesse af overordentlig højde og at gøre det til kernen i en exkvisit sexuel symbolik i fantasivirksomhedens alder (kort før puberteten). Den tvang at knytte jernbanekørslen sammen

[27] Mange personer er i stand til at huske, at de ved at gynge har sporet den bevægende lufts susen mod genitalierne direkte som sexuel lyst.

med sexualiteten udgaar aabenbart fra bevægelsesfornemmelsens lystkarakter. Kommer saa fortrængningen til, der lader saa meget af det, som børnene begunstiger, slaa om i det modsatte, saa reagerer de samme personer som opvoxende eller voxne med ildebefindende paa at blive vugget og gynget, udmattes frygtelig af en jernbanekøretur og bliver tilbøjelig til angstanfald under kørsel; ved hjælp af *jernbaneangst* vil de beskytte sig mod gentagelse af den pinlige erfaring.

Her tilslutter sig da — endnu uforstaaet — den kendsgerning, at den svære hysteriforme traumatiske neurose opstaar ved sammentræffen af skræk og mekanisk rystelse. Man kan i det mindste antage, at disse indflydelser, som i ringe intensiteter bliver til kilde for sexuel prring, indvirkende i stærkt forøget maalestok fremkalder en dyb forstyrrelse af den sexuelle mekanisme eller kemi.

Muskelvirksomhed.

At rigelig aktiv muskelbevægelse for barnet er et behov, af hvis tilfredsstillelse det uddrager overordentlig lyst, er bekendt. Om denne lyst har noget med sexualitet at gøre, om den selv indeholder sexuel tilfredsstillelse eller kan blive anledning til sexuel pirring, det kan maaske underligge kritiske overvejelser; disse vil sikkert ogsaa vende sig mod den paastand, der er indeholdt i det foregaaende, om, at lysten ved fornemmelser af passiv bevægelse er af sexuel art eller virker sexuelt pirrende. Kendsgerning er det imidlertid, at en række personer beretter, at de har oplevet de første tegn paa pirring i deres genitalier under rivninger eller slagsmaal med deres legekammerater, i hvilken situation foruden den almindelige muskelanstrengelse ogsaa den rigelige berøring med modstanderen bliver virksom. Tilbøjeligheden til muskelstrid med en bestemt person lige som i senere aar til ordstrid (»den man elsker, tugter man«) hører til de gode varsler paa det objektvalg, der er rettet mod denne person. I befordringen af den sexuelle pirring ved muskelvirksomhed vilde en af rødderne til den sadistiske drift kunne erkendes. For mange individer bliver den infantile sammenknyt-

ning mellem slagsmaal og sexuel pirring medbestemmende for den retning af kønsdriften, der senere foretrækkes.[28]

Affekt-processer.

Mindre tvivlsomme er den sexuelle pirrings andre kilder hos barnet. Det er let ved samtidig iagttagelse og senere udforskning at konstatere, at alle intensivere affektprocesser, selv de skræk=foraarsagende ophidselser, griber over paa sexualiteten, hvad der iøvrigt afgiver et bidrag til forstaaelse af saadanne sindsbevæ=gelsers patogene virkning. Hos skolebørn kan angsten for at blive examineret, spændingen ved en opgave, der er svær at løse, blive af betydning baade for sexuelle ytringers frembrud og for forholdet til skolen, idet der under saadanne omstændig=heder tit nok optræder en pirringsfølelse, som opfordrer til be=røring af genitalierne, eller en pollutionsagtig proces med alle sine forvirrende følger. Børnenes opførsel i skolen, som ofte kan være gaadefuld nok for lærerne, fortjener overhovedet at blive sat i forbindelse med deres spirende sexualitet. Den sexuelt ophidsende virkning ved mange i og for sig ulystfulde affekter, som ængstelighed, gysen, gru, holder sig hos et stort antal men=nesker ogsaa gennem det modne liv og er vel forklaringen paa, at saa mange personer jager efter lejlighed til saadanne fornem=melser, naar blot visse biomstændigheder (at de hører til en skinverden, lekture, teater) dæmper ulystfølelsens alvor.

Hvis det lod sig antage, at ogsaa intensive, smertefulde for=nemmelser er i besiddelse af samme erogene virkning, især naar smerten aftones eller bliver holdt længere borte ved en bibetin=gelse, saa vilde der i dette forhold ligge en af hovedrødderne til den masokistisk=sadistiske drift, hvis mangfoldige sammensathed vi saaledes lidt efter lidt opnaar et indblik i.[29]

---

[28] Analyse af tilfælde med neurotisk gangforstyrrelse og rumangst op=hæver tvivlen om bevægelsens sexuelle natur. Den moderne kulturopfat=telse betjener sig som bekendt i stort omfang af sporten til at aflede ung=dommen fra sexualbeskæftigelse; det vilde være rigtigere at sige, at den erstatter sexualnydelsen med bevægelseslysten og trænger sexualbeskæf=tigelsen tilbage til en af dens autoerotiske komponenter.

[29] (Den saakaldte »erogene« masokisme).

Intellektuelt Arbejde.

Endelig er det umiskendeligt, at opmærksomhedens koncentration paa en intellektuel ydelse og aandelig anspændthed overhovedet hos mange unge og modnere personer har en sexuel medoplevelse til følge, og dette maa vel gælde som det eneste berettigede grundlag for den ellers saa tvivlsomme afledning af nervøse forstyrrelser fra aandelig »overanstrengelse«.

Hvis vi nu efter disse hverken fuldstændigt eller fuldtalligt meddelte prøver og antydninger overskuer kilderne til den barnlige sexualophidselse, saa lader følgende almenheder sig ane eller erkende: der synes paa den rigeligste maade at være sørget for, at sexualophidselsens proces — der ganske vist nu er blevet os temmelig gaadefuld — bliver bragt i gang. Derfor sørger frem for alt, paa mere eller mindre direkte maade, ophidselsen af de sensible overflader — hud- og sanseorganer —, mest umiddelbart pirringsindvirkningerne paa visse steder, som betegnes som erogene zoner. I disse kilder for sexualophidselsen er vel pirringens kvalitet det afgørende, endskønt intensitetens moment (ved smerte) ikke er fuldstændig ligegyldig. Men desuden gives der ved organismen foranstaltninger, som har til følge, at sexualophidselsen opstaar som bivirkning ved en lang række indre processer, saa snart disse processers intensitet blot har oversteget visse kvantitative grænser. Hvad vi har kaldt sexualitetens partialdrifter, afledes enten direkte fra disse indre kilder for sexualophidselsen eller sammensættes af bidrag fra saadanne kilder og fra erogene zoner. Det er muligt, at der ikke sker noget mere betydningsfuldt med organismen, uden at den afgiver komponenter til sexualdriftens ophidselse.

Det synes mig for tiden ikke muligt at bringe disse almindelige grundsætninger til større klarhed og sikkerhed, og jeg gør to momenter ansvarlig for det; for det første hele betragtningsmaadens nyhed, og for det andet den omstændighed, at sexualophidselsens hele væsen er os fuldstændig ukendt. Dog vil jeg ikke gerne give afkald paa to bemærkninger, som synes at aabne vide udsigter:

Forskellige sexualkonstitutioner.

a) Saaledes som vi før engang fandt det muligt at begrunde en mangfoldighed af medfødte sexuelle konstitutioner ved de erogene zoners forskelligartede udvikling, saaledes kan vi nu forsøge det samme, idet vi medtager sexualophidselsens indirekte kilder. Vi har lov til at antage, at disse kilder ganske vist leverer tilløb hos alle individer, men ikke lige stærkt hos alle personer; i den begunstigede udvikling af de enkelte kilder til sexualophidselsen vil der være givet et yderligere bidrag til differencieringen af de forskellige sexualkonstitutioner.[30]

Den vekselsidige paavirknings veje.

b) Idet vi lader den figurlige udtryksmaade falde, som vi har fastholdt saa længe, naar vi talte om sexualophidselsens »kilder«, kan vi naa til den formodning, at alle de forbindelsesveje, der fra andre funktioner fører til sexualitet, ogsaa maa være gangbare i den modsatte retning. Er — for at tage et eksempel — relationen til læbezonen, der er fælles for begge funktioner, grunden til, at der ofte opstaar sexualtilfredsstillelse ved næringsoptagelse, saa forskaffer det samme moment os ogsaa forstaaelse for forstyrrelser i næringsoptagelsen, naar den fælles zones erogene funktioner er forstyrret. Naar vi først ved, at koncentration af opmærksomheden formaar at fremkalde sexualophidselse, saa ligger den antagelse nær, at sexualophidselsens tilstand paavirker raadigheden over den opmærksomhed, som lader sig lede ved hjælp af indvirkning fra de samme veje. En god del af neurosernes symptomatologi, som jeg afleder fra sexualprocessernes forstyrrelser, ytrer sig i forstyrrelse af de ikke⸗sexuelle legemsfunktioner, og denne hidtil uforstaaelige indvirkning bliver mindre gaadefuld, naar de udgør modstykket til den paavirkning, som sexualophidselsens produktion staar under.

---

[30] Som uafviselig konsekvens af ovenstaaende følger, at ethvert individ maa tilkendes en oral⸗, anal⸗ og uretralerotik, o. s. v., og at konstateringen af de dertil svarende sjælelige komplekser ikke betyder tilstedeværelsen af nogen neurose. Forskellene, som adskiller det normale fra det abnorme, kan kun ligge i den relative styrke af sexualdriftens enkelte komponenter, og i den anvendelse, som de erfarer i løbet af udviklingen.

Men de samme veje, ad hvilke sexualforstyrrelserne griber over paa de andre legemsfunktioner, maatte ogsaa tjene til at yde et andet vigtigt arbejde i den sunde tilstand. Ad dem maatte tiltrækningen af sexuelle driftskræfter til andre end sexuelle maal, altsaa sexualitetens sublimering, foregaa. Vi maa slutte med den tilstaaelse, at der er meget lidt sikkert bekendt om disse veje, der utvivlsomt existerer, og sandsynligvis er gangbare i begge retninger.

III.

PUBERTETENS OMFORMNINGER

Med pubertetens indtræden begynder de forvandlinger, som skal føre det infantile sexualliv over i dets endelige skikkelse. Sexualdriften var hidtil overvejende autoerotisk; nu finder den sexualobjektet. Den arbejdede hidtil ud fra enkelte drifter og erogene zoner, som uafhængigt af hinanden søgte en vis lyst som eneste sexualmaal. Nu sættes der et nyt sexualmaal, til hvis opnaaelse alle partialdrifter medvirker, mens de erogene zoner underordner sig genitalzonens primat.[1] Da det ny sexualmaal anviser de to køn meget forskellige funktioner, gaar deres sexualudvikling langt fra hinanden. Mandens er den mest konsekvente og ogsaa nemmest tilgængelig for vor forstaaelse, mens kvindens endog danner en slags tilbageudvikling. Kønslig normalitet bliver kun sikret ved den exakte sammentræffen af begge strømninger, den ømme og den sanselige, der begge er rettet mod sexualobjekt og sexualmaal, og af hvilke den første i sig indbefatter, hvad der er blevet tilbage af sexualitetens infantile opblomstring. Det er som en gennembrydning af en tunnel fra begge sider.

Det ny sexualmaal bestaar hos manden i udtømmelsen af

[1] Den teknisk givne skematiske fremstilling vil fremhæve differencerne. Hvorvidt den infantile sexualitet ved sit objektvalg og den falliske fases udvikling nærmer sig den definitive sexualorganisation, er ovenfor, s. 73, blevet skildret.

kønsprodukterne; det er det tidligere maal, opnaaelsen af lystfølelse, ingenlunde fremmed, tværtimod er den højeste følelse af lyst knyttet til denne slutakt paa sexualprocessen. Sexualdriften stiller sig nu i forplantningsfunktionens tjeneste; den bliver saa at sige altruistisk. Skal denne forvandling lykkes, saa maa der ved denne proces regnes med de oprindelige anlæg og alle drifternes ejendommeligheder.

Som ved enhver anden lejlighed, hvor der i organismen skal dannes ny forbindelser og sammensætninger, er der ogsaa her givet lejlighed til nye forstyrrelser ved at disse nydannelser bliver forhindret. Alle sygelige forstyrrelser af kønslivet kan med god ret betragtes som udviklingshemninger.

Genitalzonens primat og forlystfølelsen.

Af den beskrevne udvikling ligger begyndelse og resultat klart for vore øjne. De formildende overgange er os endnu i mange tilfælde dunkle; vi maa her lade mere end en gaade være uløst.

Man har gjort det mest paafaldende ved pubertetsprocesserne til det væsentligste ved dem: de ydre genitaliers manifeste væxt; med hensyn til dem havde barndommens latensperiode ytret sig ved relativ væksthemning. Samtidig er de indre genitaliers udvikling saa vidt fremskredet, at de formaar at levere kønsprodukter, henholdsvis optage dem til dannelsen af et nyt levende væsen. Et højst kompliceret apparat er saaledes blevet færdigt og venter paa at blive benyttet. Dette apparat skal bringes i gang ved hjælp af pirring, og nu kan vi iagttage, at pirringen kan angribe det paa tre maader; fra omverdenen ved pirring af de erogene zoner, der allerede er os bekendt; fra det organiske indre ad veje, der endnu maa udforskes; og endelig fra sjælelivet, som selv udgør et opbevaringssted for ydre indtryk og et optagelsessted for indre pirringer. Ad alle tre veje fremkaldes den samme tilstand, der betegnes som »sexuel ophidselse«, og som giver sig til

kende paa to maader, sjæleligt og legemligt. Det sjælelige forvarsel bestaar i en ejendommelig spændingsfølelse af en højst paatrængende karakter; blandt de mangfoldige legemlige er der først og fremmest en række forandringer ved genitalierne, som har en utvivlsom betydning, nemlig at forberede sexualakten. (Det mandlige lem erigerer, og skeden bliver fugtig.)

Sexual-spændingen.

Til den sexuelle ophidselses spændingskarakter knytter sig et problem, der er lige saa vanskeligt som betydningsfuldt for opfattelsen af sexualprocesserne. Trods alle de meningsforskelligheder, der her hersker i psykologien, maa jeg fastholde, at en spændingsfølelse maa have en ulystkarakter ved sig. For mig er det afgørende, at en saadan følelse bringer trangen til forandring af den psykiske situation med sig, virker fremaddrivende, hvad der er den fornemmede lysts væsen fuldstændig fremmed. Regner man imidlertid den sexuelle ophidselsesspænding til ulystfølelserne, saa støder man paa den kendsgerning, at den utvivlsomt bliver lystfuldt fornemmet. Overalt er der lyst ved den fornemmelse, der frembringes ved sexualprocesserne; selv ved forberedelsesforandringerne af genitalierne er en art følelse af tilfredsstillelse tydelig. Hvorledes hænger nu denne ulystspænding og denne lystfølelse sammen?

Alt, hvad der hænger sammen med lyst- og ulystproblemet rører ved et af den moderne psykologis mest saarbare steder. Vi vil forsøge paa saa vidt muligt at lære af betingelserne ved det tilfælde, der ligger for os, og undgaa at træde problemet i sin helhed nærmere ind paa livet.[2] Lad os foreløbig kaste et blik paa den maade, hvorpaa de erogene zoner indordner sig under den ny ordning ved indledningen til den sexuelle pirring, hvor de spiller en stor rolle. Den zone, der maaske er sexualobjektet fjernest, øjet, pirres ofte under objekthvervningens fase ved den særlige kvalitet af ophidselse, hvis anledning ved sexualobjektet vi betegner som skønhed. Sexualobjektets fortrin bliver

[2] Sml. et forsøg paa løsning af dette problem i de indledende bemærkninger til min artikel »Das ökonomische Problem des Masochismus« 1924. [Intern. Zeitschr. f. PsA. X. Samlede Værker. Bd. V].

derfor ogsaa kaldt »reize«.[3] Paa den ene side er der med denne pirring allerede forbundet lyst, paa den anden side er en stigning af den sexuelle ophidselse eller en fremkaldelse deraf, hvor den endnu mangler, dens resultat. Kommer en anden erogen zones pirring til, for exempel ved haandens berøring, saa er effekten den samme, paa den ene side lystfornemmelse, som straks forandrer sig ved beredskabsforandringerne, paa den anden side yderligere stigning af sexualspændingen, som snart slaar over i den tydeligste ulyst, naar det ikke bliver den tilladt at hidføre yderligere lyst. Mere gennemsigtig er maaske endnu et andet tilfælde, naar for exempel en erogen zone (fx. en kvindes brysthud) hos en ikke sexuelt ophidset person pirres ved berøring. Denne berøring fremkalder allerede en lystfølelse, men er imidlertid samtidig bedre end noget andet egnet til at vække den sexuelle ophidselse, som stræber efter en større grad af lyst. Hvordan det gaar til, at den fornemmede lyst fremkalder trangen til større lyst, det er netop problemet.

Forlyst-mekanisme.

Den rolle, som derved tilfalder de erogene zoner, er klar. Hvad der gælder for en, gælder for alle. De bliver alle anvendt til at levere en vis sum af lyst ved den pirring, der er særegen for dem, og hvorfra den stigning af spænding udgaar, som paa sin side skal frembringe den nødvendige motoriske energi, som behøves for at føre sexualakten igennem. Den næstsidste del af denne er igen den passende pirring af en erogen zone, genital-zonen selv, ved glans penis, ved hjælp af det objekt, der er bedst egnet dertil, skedens slimhinde, og under den lyst, som denne ophidselse frembyder, bliver der denne gang ad reflektoriske veje vundet den motoriske energi, som besørger kønsstoffernes udstødelse. Denne lyst er ifølge sin intensitet den højeste; i sin mekanisme er den forskellig fra de tidligere. Den fremkaldes helt ved befrielse, er helt tilfredsstillelseslyst, og med den udløses foreløbig libidoens spænding.

Det forekommer mig ikke uberettiget at fæstne denne for-

[3] Sml. fodnoten paa side 32. O. a.

skel imellem den lysts væsen, der fremkommer ved erogene zoners ophidselse, og den, der fremkommer ved sexualstoffernes udtømmelse, med en navnebetegnelse. Den første kan passende betegnes ved følelsen af *forlyst*, i modsætning til sexualvirksomhedens *slutlyst* eller sexualvirksomhedens tilfredsstillelseslyst. Forlystfølelsen er saaledes den samme, som den infantile sexualdrift, om end i formindsket maalestok, allerede kunde udvise; slutlystfølelsen er ny, altsaa sandsynligvis knyttet til betingelser, som først er indtraadt med puberteten. Formelen for de erogene zoners ny funktion lød nu saaledes: de bliver anvendt til at muliggøre hidførelse af den største følelse af tilfredsstillelseslyst ved hjælp af den forlystfølelse, som udvindes af dem, paa samme maade som i det infantile liv.

Jeg har for kort tid siden kunnet oplyse et andet eksempel fra et helt andet omraade af sjælelivet, hvori en større lysteffekt ligeledes bliver opnaaet, i kraft af en ringere lystfornemmelse, der her virker som en lokkepræmie. Derfor er der ogsaa lejlighed til at gaa nærmere ind paa lystens væsen.[4]

Forlystfølelsens farer.

Forlystfølelsens sammenhæng med det infantile sexualliv bliver imidlertid bekræftet ved den patogene rolle, som kan tilfalde den. Af den mekanisme, hvori forlystfølelsen er optaget, følger der aabenbart en fare med hensyn til det normale sexualmaals opnaaelse. Denne fare indtræder, hvis forlystfølelsen skulde falde for stort ud og dens spændingsandel for ringe paa et eller andet sted i de forberedende sexualprocesser. Saa bortfalder drivkraften til at fortsætte sexualdriften, saa forkorter hele vejen sig, og vedkommende forberedende aktion træder i stedet for det normale sexualmaal. Dette skadelige tilfælde har erfaringsmæssigt som forudsætning, at vedkommende erogene zone eller den tilsvarende partialdrift allerede i det infantile liv havde bidraget i usædvanlig grad til lystvinding. Kommer der dertil

---

[4] Se min 1905 udkomne studie »Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten«. (Samlede værker, bd. IX.) Den forlyst, der opnaas ved hjælp af vittighedsteknikken, bliver anvendt til at gøre en større lyst fri ved ophævelsen af indre hæmninger.

momenter, som virker i retning af fixering, saa opstaar der let i det senere liv en tvang, som modsætter sig indordningen af denne ene forlyst i en ny sammenhæng. Af den art er faktisk mange perversioners mekanisme, som udgør en dvælen ved sexualhandlingens forberedende akter.

Fejlslagningen af sexualmekanismens funktion paa grund af forlysten, undgaas lettest, naar genitalzonens primat allerede er foreskrevet i det infantile liv. Dette synes der faktisk at være truffet forberedelse til i barneaarenes anden halvdel (fra otteaarsalderen til puberteten). Genitalzonerne virker i denne tid som i den modne tid; de bliver sæde for ophidselses=fornemmelser og beredthedsforandringer, naar en eller anden lyst fornemmes ved tilfredsstillelse af andre erogene zoner, endskønt denne effekt endnu forbliver formaalsløs, det vil sige ikke bidrager noget til at fortsætte sexualhandlingen. Der opstaar altsaa allerede i barneaarene ved siden af tilfredsstillelseslysten en vis sum af sexuel spænding, om end mindre konstant og mindre rigeligt, og nu kan vi forstaa, hvorfor vi ved beskæftigelse med sexualitetens kilder med lige saa stor ret kunde sige, at vedkommende proces virker sexuelt tilfredsstillende, som at den virker sexuelt pirrende. Vi mærker, at vi paa vejen til erkendelsen først har forestillet os forskellen mellem det infantile og det modne sexualliv overdrevet stort og indfører bagefter korrekturen. Ikke blot afvigelserne fra det normale sexualliv, men ogsaa dettes normale skikkelse bliver bestemt ved sexualitetens infantile ytringer.

Sexualophidselsens problem.

Det er absolut forblevet uopklaret for os, hvorfra den sexualspænding stammer, som opstaar ved erogene zoners tilfredsstillelse samtidig med lystfølelsen, og som er af dennes væsen.[5]

[5] Det er overordentlig lærerigt, at det tyske sprog i brugen af ordet »lust« [lystfølelse] tager fornødent hensyn til den rolle, som de forberedende sexuelle pirringer, der samtidig leverer en andel i tilfredsstillelsen

Den mest nærliggende formodning, at denne spænding paa en eller anden maade skulde følge af lystfølelsen selv, er ikke blot i sig selv meget usandsynlig, men den er ogsaa uholdbar, da der ved den største lystfølelse, som er knyttet til kønsprodukternes udtømmelse, ikke frembringes nogen spænding, men al spænding ophæves. Lystfølelse og sexualspænding kan altsaa kun hænge sammen paa indirekte maade.

Sexualstoffernes rolle.

Foruden den kendsgerning, at normalt kun udtømmelsen af sexualstofferne gør ende paa sexualophidselsen, har man ogsaa andre holdepunkter for at bringe sexualspændingen i forbindelse med sexualprodukterne. Ved afholdende liv plejer kønsapparatet i vekslende, men ikke uregelmæssige perioder om natten at befri sig for sexualstofferne under lystfornemmelse og drømmehallucination af en sexualakt, og under hensyntagen til denne proces — den natlige pollution — er det svært at afvise den opfattelse, at sexualspændingen, der forstaar at finde den korte hallucinatoriske vej til aktens erstatning, er en funktion af sædophobning i kønsprodukternes reservoirer. I samme retning gaar de erfaringer, man gør vedrørende den sexuelle mekanismes evne til at kunne udmattes. Med udtømt sædforraad er ikke blot udførelsen af sexualakten umulig, men desuden svigter pirreligheden af de erogene zoner, hvis specielle ophidselse da ikke kan fremkalde nogen lystfølelse. Vi erfarer saaledes tillige, at et vist maal af sexuel spænding er nødvendig selv for de erogene zoners pirrelighed.

Man kunde saaledes tilskyndes til den opfattelse, som, hvis jeg ikke tager fejl, er temmelig udbredt, at sexualstoffernes ophobning skaber og underholder sexualspændingen, fx. idet disse produkters tryk paa deres beholderes skillevægge, virker som irritament paa et spinalt centrum, hvis tilstand paavirker højere centrer og saa for bevidsthedens vedkommende resulterer i den bekendte spændingsfølelse. Naar de erogene zoners ophidselse

---

og et bidrag til sexualspændingen, spiller. »Lust« er dobbelttydigt og betegner saavel fornemmelsen af sexuel spænding (jeg har lyst = jeg vilde gerne, jeg føler trang) som af tilfredsstillelsen.

forøger sexualspændingen, saa kan dette kun gaa til saaledes, at de erogene zoner staar i fordannet anatomisk forbindelse med disse centrer, forhøjer ophidselsens tonus paa dette sted, ved tilstrækkelig sexualspænding bringer den sexuelle akt i stand, og ved utilstrækkelig spænding stimulerer produktionen af kønsstofferne.

Svagheden ved denne lære, som man fx. finder antaget i *v. Krafft-Ebings* fremstilling af sexualprocesserne, ligger i, at den, skabt som den er med henblik paa den modne mands sexualvirksomhed, kun tager lidt hensyn til tre forhold, hvis opklaring den ligeledes skulde give. Det drejer sig her om forholdene hos barnet, hos kvinden og hos mandlige kastrater. I alle tre tilfælde er der ikke tale om en ophobning af kønsprodukter i samme betydning som hos manden, hvad der vanskeliggør en simpel anvendelse af skemaet; dog skal det uden videre indrømmes, at der maaske lod sig finde udveje, som ogsaa vilde muliggøre disse tilfældes underordning. I hvert fald bliver den advarsel staaende, at man ikke skal paabyrde kønsprodukternes ophobning præstationer, som denne faktor synes uegnet til.

Vurdering af de indre kønsdele.

At sexualophidselsen i bemærkelsesværdig grad kan være uafhængig af produktionen af kønsstofferne, synes iagttagelser af mandlige kastrater at udvise, hos hvem operationen lejlighedsvis undgaar at gøre afbræk i libidoen, selv om det omvendte forhold, som jo motiverer operationen, er reglen. Desuden ved man jo forlængst, at sygdomme, som har ødelagt de mandlige kønscellers produktion, lader det nu sterile individs libido og potens ubeskadiget. Det er da paa ingen maade saa besynderligt som *C. Rieger* gør det til, at tabet af de mandlige kimkirtler i den modnere alder kan forblive uden videre indflydelse paa individets sjælelige adfærd. Den kastration, som foretages i den unge alder før puberteten, nærmer sig ganske vist i sin virkning til en ophævelse af kønskaraktererne, men ogsaa her kunde foruden tabet af selve kønskirtlerne komme en med dens bortfald forbundet udviklingshemning af andre faktorer i betragtning.

Kemisk teori.

Dyreforsøg med bortfjernelse af kimkirtler (testikler og ova-

rier) og tilsvarende varieret indplantning af ny organer af samme slags hos hvirveldyr (se det anførte værk af *Lipschütz*, s. 13) har endelig kastet et partielt lys over sexualophidselsens herkomst, og herved trænges betydningen af en eventuel ophobning af de celleformede kønsprodukter endnu længere tilbage. Det er eksperimentelt blevet muligt *(E. Steinach)* at forvandle en han til en hun og omvendt en hun til en han, hvorved dyrets psykosexuelle adfærd forandrer sig svarende til de somatiske kønskarakterer og samtidig med dem. Denne kønsbestemmende indflydelse hidrører imidlertid ikke fra den del af kimkirtlen, som frembringer de specifike kønsceller (sædlegemer og æg), men fra det interstitielle væv, og kimkirtlen fremhæves derfor af forfatterne som »pubertetskirtel«. Det er meget vel muligt, at yderligere undersøgelser vil vise, at pubertetskirtlen normalt er anlagt tvekønnet, hvorved læren om de højere dyrs bisexualitet vilde være anatomisk begrundet, og det er allerede nu sandsynligt, at den ikke er det eneste organ, som har at gøre med produktionen af sexualophidselsen og kønskaraktererne. I hvert fald tilslutter disse nye biologiske fund sig til det, som vi allerede i forvejen har erfaret om skjoldbruskkirtlens rolle for sexualiteten. Vi har nu lov til at tro, at der i kimkirtlernes interstitielle del frembringes særlige kemiske stoffer, som optages af blodstrømmen og tilvejebringer opladningen af bestemte dele af centralnervesystemet med sexuel spænding. Vi kender jo en saadan omsætning af et toxisk irritament i et særlig organirritament fra andre giftstoffer, som tilføres legemet som fremmede. Hvorledes sexualophidselsen opstaar ved hjælp af erogene zoners pirring med forudgaaende opladning af de centrale apparater, og hvilke forviklinger af rent toxiske og fysiologiske pirringsvirkninger, der viser sig ved disse sexualprocesser, at behandle dette, selv blot hypotetisk, er en opgave, der ikke kan løses for tiden. Det er tilstrækkeligt for os ved denne opfattelse af sexualprocesserne at fastholde antagelsen af særlige stoffer, der stammer fra sexualstofskiftet. Thi denne tilsyneladende vilkaarlige oversigt bliver understøttet af en lidet bemærket, men højst

bemærkelsesværdig erfaring. De neuroser, som lader sig føre tilbage til forstyrrelser af sexuallivet, viser den største kliniske lighed med de tilstande af intoxikation og abstinens, som viser sig ved den habituelle indgift af lystfremkaldende giftstoffer (alkaloider).

Libidoteorien.

I god overensstemmelse med disse formodninger om sexualophidselsens kemiske grundlag staar den hjælpeforestilling, som vi har skabt os til beherskelse af sexuallivets psykiske ytringer. Vi har fastlagt begrebet *libido* som en kvantitativt foranderlig kraft, som kan maale processerne og omsætningerne paa sexualophidselsens omraade. Denne libido sondrer vi fra den energi, som i almindelighed maa underlægges de sjælelige processer under hensyn til dens særlige oprindelse og tildeler den ogsaa en kvalitativ karakter. I sondringen mellem libidinøs og anden psykisk energi udtrykker vi den forudsætning, at organismens sexualprocesser ved en særlig kemi adskiller sig fra ernæringsprocesserne. Analysen af perversioner og psykoneuroser har bragt os forstaaelsen af, at denne sexualophidselse ikke leveres af de saakaldte kønsdele alene, men af alle legemsorganer. Vi danner os altsaa forestillingen et libidokvantum, hvis psykiske repræsentanter vi kalder *jeg⸗libido,* hvis produktion, forøgelse eller formindskelse, fordeling og forskydning skal byde os forklaringsmuligheder for de iagttagede psykosexuelle fænomener.

Bekvemt tilgængeligt for det psykoanalytiske studium bliver denne jeg⸗libido blot, naar den har fundet psykisk anvendelse til besætning af sexualobjekter, altsaa er blevet til *objektlibido.* Vi ser den da koncentrere sig om objekter, fixere sig ved dem eller ogsaa forlade disse objekter, gaa fra dem over til andre og ud fra disse dispositioner lede individets sexualbeskæftigelse, som fører til tilfredsstillelse, det vil sige til libidos partielle og midlertidige ophør. Psykoanalysen af de saakaldte overførelsesneuroser (hysteri og tvangsneurose) tillader os et sikkert indblik heri. Af objektlibidoens skæbne kan vi endvidere erkende,

at den, trukket tilbage fra objekterne, holdes svævende i særlige spændingstilstande og endelig hentes tilbage i jeget, saa at den igen er blevet til jeglibido. Jeglibido kalder vi i modsætning til objektlibido ogsaa *narcistisk libido*. Fra psykoanalysen ser vi som over en grænse, som det ikke er os tilladt at overskride, ind i den narcistiske libidos mekanik og danner os en forestil≈ling om begges forhold.[6] Den narcistiske eller jeg≈libidoen synes os det store reservoir, hvorfra objektbesætningerne sendes ud, og som de igen bliver trukket ind i, og i jegets narcistiske libido≈besætning ser vi den i den første barndom realiserede urtilstand, som kun dækkes af de senere udsendelser af libidoen, men som i grunden er blevet opretholdt bag disse. En libidoteori for de neurotiske og psykotiske forstyrrelser maatte have til opgave at udtrykke alle iagttagede fænomener og forstaaede processer i libidoøkonomiens termini. Det er let at finde ud af, at jeg≈libidoens skæbne her faar den største betydning, især hvor det drejer sig om forklaring paa de dybere psykotiske forstyrrelser. Vanskeligheden ligger saa i, at vort undersøgelsesmiddel, psyko≈analysen, foreløbig kun bringer os sikker underretning om for≈vandlingerne ved objektlibidoen,[7] men ikke uden videre for≈maar at adskille jeglibidoen fra de andre energier, der virker i jeget.[8] En videreførelse af libidoteorien er derfor foreløbig kun mulig ad spekulationens vej. Man giver imidlertid afkald paa enhver fordel ved den hidtidige psykoanalytiske iagttagelse, naar man efter *C. G. Jungs* fremgangsmaade forflygtiger begre≈bet libido selv, idet man overhovedet lader den falde sammen med den psykiske drivkraft.

De sexuelle driftsrørelsers sondring fra de andre og dermed

---

[6] Denne indskrænkning har ikke mere sin tidligere gyldighed, siden ogsaa andre end »overførelsesneuroserne« i større udstrækning er blevet psykoanalysen tilgængelig.

[7] Se ovenstaaende anmærkning.

[8] Se Zur Einführung des Narzissmus, Jahrbuch der Psychoanalyse [Saml. værker, bd. VI]. — Den benyttede terminus »narcisme« er ikke, som dèr fejlagtig angivet, skabt af *Naecke*, men af *H. Ellis*.

indskrænkningen af begrebet libido til de førstnævnte under⸗støttes stærkt af den før omtalte formodning om en særlig kemi for sexualfunktionen.

Differentiering af mand og kvinde.

Det er bekendt, at den skarpe sondring mellem den mandlige og den kvindelige karakter først indfinder sig med puberteten, i en modsætning, der saa som ingen anden paavirker menneske⸗nes livsudvikling. Mandlige og kvindelige anlæg er ganske vist allerede i barnealderen ret iøjnefaldende; udviklingen af sexuali⸗tetshemninger (skamfølelse, ækelhedsfølelse, medlidenhed o.s.v.) følger hos den lille pige tidligere og møder ringere modstand end hos drengen; tilbøjeligheden til sexualfortrængning synes i det hele taget at være større; hvor sexualitetens partialdrifter giver sig til kende, foretrækker de den passive form. De erogene zoners autoerotiske beskæftigelse er imidlertid hos begge køn ens, og ved denne overensstemmelse er muligheden for en køns⸗forskel, saaledes som den indfinder sig efter puberteten, op⸗hævet for barndommens vedkommende. Med henblik paa de autoerotiske og masturbatoriske sexualytringer kunde man op⸗stille den sætning, at den lille piges sexualitet har fuldstændig mandlig karakter. Ja, var man i stand til at give begreberne »mandlig og kvindelig« et bestemt indhold, saa kunde man og⸗saa forsvare den paastand, at libidoen regelmæssigt og lovmæs⸗sigt er af mandlig natur, hvad enten den nu forekommer hos mand eller kvinde, og, bortset fra dens objekt, uanset om det er en mand eller en kvinde.[9]

---

[9] Det er nødvendigt at gøre sig klart, at begreberne »mandlig« og »kvindelig«, hvis sædvanlige opfattelse forekommer den almindelige me⸗ning saa utvetydig, indenfor videnskaben hører til de mest forvirrede og kan adskilles i mindst *tre* retninger. Man benytter snart mandlig og kvinde⸗lig i betydningen *aktivitet* og *passivitet*, snart i *biologisk*, og endelig ogsaa i *sociologisk* betydning. Den første af disse tre betydninger er den væsent⸗ligste og den, der er bedst anvendelig indenfor psykoanalysen. Det er i overensstemmelse med den, naar libidoen i teksten ovenfor betegnes som

Siden jeg er blevet bekendt med bisexualitetens synspunkter, regner jeg dette moment for det bestemmende her, og mener, at man uden at tage fornødent hensyn til bisexualiteten næppe vil kunne naa til forstaaelse af de sexualytringer hos mand og kvinde, som faktisk kan iagttages.

Ledezoner hos mand og kvinde.

Bortset fra dette kan jeg blot endnu tilføje: den ledende erogene zone er ogsaa hos det kvindelige barn anlagt ved klitoris, altsaa homolog med den mandlige genitalzone ved glans. Alt, hvad jeg kunde bringe i erfaring om masturbation hos smaa piger, angik klitoris og ikke de partier af det ydre genitale, som bliver af betydning for de senere kønsfunktioner. Jeg tvivler selv om, at det kvindelige barn under indflydelse af forførelse kan naa til noget andet end klitorismasturbation, det skulde da være en ren undtagelse. Den netop hos smaa piger saa hyppige spontane udladning af den sexuelle ophidselse ytrer sig i trækninger ved klitoris, og dennes hyppige erektioner gør det muligt for pigerne ogsaa uden undervisning at bedømme det andet køns sexualytringer, idet de ganske simpelt overfører deres egne sexualprocesser paa drengene.

Vil man forstaa, hvordan den lille pige bliver kvinde, saa maa man forfølge denne klitorispirreligheds videre skæbne. Pu-

---

mandlig, thi driften er altid aktiv, ogsaa hvor den har sat sig et passivt maal. Den anden, biologiske, betydning af mandlig og kvindelig er den, som tillader den klareste bestemmelse. Mandlig og kvindelig er her karakteriseret ved sæd- henholdsvis ægcellernes tilstedeværelse og ved de funktioner, der udgaar fra dem. Aktiviteten og dens biytringer, stærkere muskeludvikling, aggression, større libidointensitet, er i reglen smeltet sammen med den biologiske mandlighed, men er ikke nødvendigvis knyttet til den; thi der findes dyrearter, hos hvem disse egenskaber snarere er tildelt hunnerne. Den tredie, sociologiske betydning, faar sit indhold ved iagttagelsen af de virkeligt eksisterende mandlige og kvindelige individer. Dette resulterer for menneskenes vedkommende i, at der hverken i psykologisk eller i biologisk betydning findes en ren mandlighed eller kvindelighed. Hver enkelt person udviser snarere en iblanding af deres biologiske kønskarakterer med biologiske træk fra det andet køn og en forening af aktivitet og passivitet, baade dersom disse psykiske karaktertræk afhænger af de biologiske, og ogsaa dersom de er uafhængige af dem.

berteten, som bringer drengen det store libidofremstød, kendetegnes for pigens vedkommende ved en fornyet fortrængningsbølge, som netop klitorissexualiteten rammes af. Det er et stykke mandligt sexualliv, som derved henfalder til fortrængning. Den forstærkning af sexualhindringerne, der skabes ved denne pubertetsfortrængning hos kvinden, resulterer saa i en pirring af mandens libido, og tvinger denne til at forøge sine præstationer: med libidoens højde forøges da ogsaa sexualovervurderingen, der i fuld maalestok kun findes hos den kvinde, der gør modstand og fornægter sin sexualitet. Klitoris faar saa den rolle at lede denne ophidselse videre til de tilstødende kvindelige dele, naar den selv bliver ophidset ved den kønsakt, der endelig bliver tilladt, omtrent som et spaan fyrretræ kan benyttes til at sætte det haardere brændsel i brand. Det kræver ofte en vis tid, før denne overførelse har fundet sted, hvorunder den unge kvinde er anæstetisk. Denne anæstesi kan blive vedvarende, naar klitoriszonen vægrer sig ved at afgive sin pirrelighed, hvad der bliver forberedt ved rigelig beskæftigelse i barneaarene. Det er bekendt, at kvindernes anæstesi hyppigt tilsyneladende kun er lokal. De er anæstetiske ved skedeindgangen, men paa ingen maade upirrelige ved klitoris eller selv ved andre zoner. Til disse erogene anledninger til anæstesi slutter sig desuden de psykiske, der ligeledes er betinget af fortrængning.

Er overførelsen af den erogene pirrelighed fra klitoris til skedeindgangen lykkedes, saa har kvinden dermed vekslet ledende zone for sin senere sexualbeskæftigelse, mens manden har bevaret sin fra barndommen. I denne vekslen af ledende erogen zone og i pubertetens fortrængningsskub, der ligesom skyder den infantile mandlighed til side, ligger hovedbetingelsen for stærkere tilbøjelighed til neurose, især til hysteri. Disse betingelser hænger altsaa snævert sammen med kvindelighedens væsen.

Objektfundet.

Mens genitalzonens primat bliver fastlagt ved hjælp af pubertetsprocesserne, og det nu erigerede lems fremtrængen hos manden nødvendigvis viser hen til det ny sexualmaal, til indtrængen i en legemshule, som pirrer genitalzonen, fuldbyrdes fra psykisk side det objektfund, som der fra den tidligste barndom er arbejdet hen imod. Dengang den første sexualtilfredsstillelse endnu var forbundet med næringsoptagelsen, havde sexualdriften i moderbrystet et sexualobjekt udenfor sit eget legeme. Den mistede det blot senere, maaske netop paa den tid, hvor det blev barnet muligt at danne sig en samlet forestilling om den person, som det organ tilhørte, der bragte det tilfredsstillelse. Kønsdriften bliver saa i reglen autoerotisk, og først efter overvindelse af latenstiden indtræder det oprindelige forhold igen. Ikke uden god grund er barnets sugen ved moderbrystet blevet forbilledlig for ethvert kærlighedsforhold. Objektfundet er egentlig et genfund.[10]

Spædbarnstidens sexualobjekt.

Men af dette første og vigtigste af alle sexuelle forhold bliver der ogsaa efter sexualbeskæftigelsens adskillelse fra næringsoptagelsen et vigtigt stykke tilbage, der forbereder objektvalget og altsaa hjælper til at genoprette den tabte lykke. Igennem hele latenstiden lærer barnet at *elske* andre personer, som hjælper til at afhjælpe dets hjælpeløshed og tilfredsstille dets behov, fuldstændig efter mønsteret: spædbarnsforholdet til ammen og i fortsættelse heraf. Man vil maaske vægre sig ved at identificere barnets ømme følelser og agtelse for sine plejepersoner med den kønslige kærlighed, men jeg mener, at en nøjere psykologisk undersøgelse vil kunne hæve denne identitet over enhver tvivl. Barnets omgang med sin plejeperson er for dette en uophørligt

[10] Psykoanalysen lærer, at der findes to veje til objektfundet, for det første den i teksten omtalte, der gaar for sig i *tilknytning* til den allertidligste barndoms forbilleder, og for det andet den *narcistiske*, der søger personens eget jeg og genfinder det i den andens. Den sidste form har en særlig stor betydning for de patogene løsninger, men henhører ikke under den sammenhæng, der behandles her.

flydende kilde til tilfredsstillelse af erogene zoner, tilmed da sidstnævnte — jo i reglen moderen — selv omfatter barnet med følelser, som stammer fra hendes sexualliv, klapper det, kysser og vugger det og ganske tydeligt tager det som erstatning for et fuldgyldigt sexualobjekt.[11] Moderen vilde sandsynligvis blive forskrækket, hvis man gav hende den oplysning, at hun med alle sine kærtegn vækker sit barns sexualdrift og forbereder den⸗nes senere intensitet. Hun regner det for asexuel »ren« kærlig⸗hed, da hun jo omhyggeligt undgaar at bringe barnets genita⸗lier mere ophidselse, end det er uomgængeligt ved legemsplejen. Men kønsdriften bliver jo, som vi ved, ikke blot vækket ved pirring af genitalzonen; hvad vi kalder ømhed, vil uvægerligt ogsaa en dag øve sin virkning paa genitalzonerne. Vidste mo⸗deren mere om drifternes store betydning for sjælelivet, for alle etiske og psykiske ydelser, saa vilde hun i øvrigt ogsaa efter denne oplysning spare sig alle selvbebrejdelser. Hun opfylder jo kun sin opgave, naar hun lærer barnet at elske; det skal jo være et dygtigt menneske med et energisk sexualbehov, og i sit liv udføre alt det, som drifterne driver mennesket frem til. For me⸗gen forældreømhed vil ganske vist være skadelig, idet den frem⸗skynder den sexuelle modning, ogsaa ved at den »forvænner« barnet, gør det ude af stand til senere i livet midlertidig at give afkald paa kærlighed eller at lade sig nøje med ringere maal deraf. Det er et af de bedste varsler paa senere nervøsitet, naar barnet viser sig umættelig i sin trang til forældrenes ømhed; paa den anden side vil netop neuropatiske forældre, som jo for det meste er tilbøjelige til ubehersket ømhed, snarest vække barnets disposition til neurotisk sygdom ved deres kærtegn. Man ser for øvrigt af dette eksempel, at der findes mere direkte veje end nedarvning til at overføre forstyrrelser paa børnene.

Infantil angst. Børnene selv opfører sig fra de tidligste aar, som om deres hengivenhed for deres plejeperson var af den sexuelle kærlig⸗

[11] Den, der anser denne opfattelse for formastelig, bør læse den næ⸗sten samme opfattelse af forholdet mellem moder og barn hos *Havelock Ellis* (Das Geschlechtsgefühl, s. 16).

heds natur. Børnenes angst er oprindelig ikke andet end et ud⸗ tryk for, at de savner den elskede person; de kommer derfor enhver fremmed i møde med angst; de er bange i mørke, fordi de ikke ser den elskede person, og lader sig berolige, naar de kan gribe denne ved haanden. Man overvurderer virkningen af alle barneskræmsler og barnepigers uhyggelige fortællinger, naar man giver dem skylden for at frembringe børnenes ængstelig⸗ hed. Børn, som er tilbøjelige til ængstelighed, optager blot saa⸗ danne fortællinger, som andre absolut ikke vilde hefte sig ved; og kun børn med overdrevet, for tidligt udviklet eller p. gr. af forkælelse fordringsfuld sexualdrift, er tilbøjelige til ængstelig⸗ hed. Barnet opfører sig her som de voksne, idet det forvandler sin libido til angst, dersom det ikke formaar at tilfredsstille den, og til gengæld vil den voksne, naar han af utilfredsstillet libido er blevet neurotisk, i sin angst opføre sig som et barn, begynde at blive bange, dersom han er alene, det vil sige uden en person, hvis kærlighed han tror at være sikker paa, og vil tilfredsstille denne angst ved hjælp af de barnagtigste forholdsregler.[12]

Naar forældrenes ømhed overfor barnet lykkeligt har und⸗ gaaet at vække dettes sexualdrift før tiden, det vil sige før pu⸗ bertetens legemlige betingelser er givet, i en saadan styrke, at den sjælelige ophidselse paa umiskendelig maade bryder igen⸗

---

[12] Oplysningen om den barnlige angsts oprindelse skylder jeg en tre⸗ aarig dreng, som jeg engang hørte bede fra et mørkt værelse: »Tante, tal med mig; jeg er bange, fordi det er saa mørkt.« Tanten raabte til ham: »Hvad har du da ud af det? Du kan jo ikke se mig.« »Det gør ikke noget,« svarede drengen. »Naar der er nogen, der taler, bliver det lyst.« — Han var altsaa ikke bange for mørket, men fordi han savnede en elsket person og kunde love at blive rolig, saasnart han havde modtaget et bevis paa dennes tilstedeværelse. — At den neurotiske angst opstaar af libido, udgør et forvandlingsprodukt af denne, og forholder sig til den som eddike til vin, er et af de betydningsfuldeste resultater af den psykoanalytiske forskning. En videre diskussion af dette problem se mine »Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse«, 1917 [Samlede værker, bd.VII], hvor den endelige opklaring vel heller ikke er blevet naaet.

nem til genitalsystemet, saa kan ophidselsen løse sin opgave, at lede dette barn i modenhedsalderen i valget af sexualobjekt. Sikkert vilde det ligge barnet nærmest at vælge selve de personer til sexualobjekter, som det har elsket siden sin barndom med en saa at sige afdæmpet libido.[13] Men ved udsættelsen af den sexuelle modning er der vundet tid til, foruden andre sexualhindringer, at oprette incestskranken, og at optage de moralske forskrifter i sig, der udtrykkelig som blodsbeslægtede udelukker barndommens elskede personer fra objektvalget.

At der tages hensyn til denne skranke er frem for alt en kulturfordring fra samfundet, der maa værge sig imod, at interesser bliver opbrugt af familien, som det har brug for til frembringelse af højere sociale enheder, og det virker derfor med alle midler hen til for hver enkelts vedkommende, specielt for den unge mands, at løsne den sammenhæng med familien, som i barndommen alene var bestemmende.[14]

Objektsvalget bliver imidlertid først fuldbyrdet i forestillingslivet, og den netop modnende ungdoms kønsliv har næppe andet spillerum end at udfolde sig i fantasier, det vil sige, i forestillinger, der ikke er bestemt til udførelse.[15] I disse fanta-

---

[13] Sml. hertil det, der er sagt s. 74 om barnets objektvalg: den »ømme strømning«.

[14] Incestskranken hører sandsynligvis til menneskehedens historiske erhvervelser, og den turde som andre moraltabuer allerede hos mange individer være fixeret ved organisk nedarvelse. [Sml. »Totem und Tabu«. 1913. Samlede værker, bd. X.] Dog viser den psykoanalytiske undersøgelse, hvor intensivt den enkelte i sine udviklingsperioder endnu kæmper med incestfristelsen, og hvor hyppigt han overtræder den i fantasier og selv i realiteten.

[15] Pubertetstidens fantasier slutter sig til den infantile sexualforskning, der blev forladt i barndommen, og naar vel ogsaa et stykke ind i latenstiden. De kan holdes helt eller for en stor del ubevidst og unddrager sig derfor tit en nøjere tidsfæstelse. De har stor betydning for mangfoldige symptomers opstaaen, idet de ligefrem danner de forberedende trin til dem, altsaa opstiller de former, hvori de fortrængte libidokomponenter finder deres tilfredsstillelse. Ligeledes er de mønstre for de natlige fantasier, der bliver bevidst som drømme. Drømme er tit ikke

sier optræder hos alle mennesker de infantile tilbøjeligheder igen, nu forstærket ved det somatiske eftertryk, og blandt dem med lovmæssig hyppighed og i første række barnets sexualfølelse for forældrene — hos sønnen for moderen og hos datteren for faderen — som saaledes allerede er differencieret ved kønstiltrækningen.[16] Samtidig med overvindelsen og anvendelsen af disse tydeligt incestuøse fantasier bliver en af pubertetstidens betydningsfuldeste, men ogsaa smertefuldeste præstationer, ophævelsen af forældrenes autoritet, fuldbyrdet; gennem den skabes først den nye generations modsætning til den gamle, den modsætning, der er saa nødvendig for kulturfremskridt. Paa hver station paa den udviklingsbane, som individerne skal igennem, bliver en del af dem holdt tilbage, og saaledes findes der ogsaa

andet end en genoplevelse af saadanne fantasier under indflydelse af og i tilknytning til en dagspirring (»dagsrester«), der er blevet tilovers fra det vaagne liv. Blandt pubertetstidens sexuelle fantasier rager der nogle frem, som udmærker sig ved at forekomme meget almindelig og være dybtgaaende uafhængige af den enkeltes oplevelser. Saaledes fantasierne om beluringerne af forældrenes samleje, om tidlig forførelse gennem elskede personer, om kastrationstruslen og moderlivsfantasierne, hvis indhold er ophold og egne oplevelser i moderlivet, og den saakaldte »familieroman«, hvori den opvoksende reagerer paa forskellen i sin indstilling til sine forældre nu og i barndommen. Disse fantasiers nære forhold til myten har *O. Rang* for det sidste eksempels vedkommende paavist i sit skrift »Der Mythus von der Geburt des Helden« 1909.

Man siger med rette, at ødipuskomplekset er neurosernes kernekompleks, udgør den væsentligste del af neurosernes indhold. I det kulminerer den infantile sexualitet, som ved sine eftervirkninger paavirker den voksnes sexualitet afgørende. Ethvert nyfødt menneskebarn faar stillet den opgave at klare ødipuskomplekset; den, der ikke formaar det, er hjemfalden til neurosen. Det psykoanalytiske arbejdes fremskridt har stadig skarpere tegnet ødipuskompleksets betydning; anerkendelsen af det er blevet det schiboleth, som adskiller psykoanalysens tilhængere fra dens modstandere.

I et andet skrift (Das Trauma der Geburt, 1924) har *Rank* ført moderbindingen tilbage paa den embryonale fortid og saaledes paavist ødipuskompleksets biologiske grundlag. Incestskranken afleder han afvigende fra det foranstaaende fra fødselsangstens traumatiske indtryk.

[16] Sml. skildringen af den uundgaaelige skæbne i ødipusfabelen. [»Traumdeutung« 4. oplag s. 198, Saml. værker, bd. III og IV].

personer, som aldrig har overvundet forældrenes autoritet, og ikke eller kun meget ufuldstændigt har trukket deres ømheds⸗følelse tilbage fra dem. Det er for det meste piger, der saaledes til forældrenes glæde beholder den fuldstændige barnekærlighed langt ud over puberteten, og det er meget lærerigt at finde, at det i deres senere ægteskab skorter disse piger paa evnen til at skænke deres mænd, hvad der tilkommer dem. De bliver kolde hustruer og bliver ved med at være sexuelt anæstetiske. Man lærer heraf, at den tilsyneladende ikke⸗sexuelle kærlighed til forældrene og den kønslige kærlighed næres af de samme kil⸗der, det vil sige, at den første kun svarer til en infantil fixering af libidoen.

Jo mere man nærmer sig de dybere forstyrrelser i den psyko⸗sexuelle udvikling, desto mere umiskendelig fremtræder betyd⸗ningen af det incestuøse objektvalg. Hos psykoneurotikerne be⸗virker sexualafvisningen, at en stor del af eller hele det psyko⸗sexuelle arbejde med objektfund bliver i det ubevidste. For pi⸗ger med overdrevent ømhedsbehov og tilsvarende skræk for sexuallivets reale krav bliver det til en uimodstaaelig fristelse paa den ene side at føre et asexuelt kærlighedsideal ud i livet og paa den anden side at skjule deres libido bag ømhed. Den tør de ytre uden selvbebrejdelser, idet de fastholder den infan⸗tile og i puberteten opfriskede tilbøjelighed for forældre eller søskende for livet. Psykoanalysen kan uden besvær paavise hos saadanne personer, at de i ordets allersimpleste forstand er *for⸗elskede* i deres slægtninge, idet den ved hjælp af symptomerne og de andre sygdomsytringer opsporer deres ubevidste tanker og oversætter dem i bevidste. Ogsaa hvor en oprindelig sund er blevet syg efter en ulykkelig kærlighedserfaring, kan man med sikkerhed afsløre hans libidos tilbagevenden til de infantilt fore⸗trukne personer som mekanismen i en saadan sygdom.

Det infantile objektvalgs eftervirkning.

Ogsaa den, som lykkeligt har undgaaet den incestuøse fixe⸗ring af sin libido, er ikke fuldstændig unddraget dennes indfly⸗delse. Det er en tydelig efterklang af denne udviklingsfase, naar en ung mands første alvorlige forelskelse, som det saa tit sker,

gælder en moden kvinde — for pigens vedkommende en ældre, autoritetsudstyret mand — der kan gøre billedet af faderen og moderen levende for dem.[17] I friere tilknytning til disse forbilleder foregaar vel objektvalget i det hele taget. Frem for alt leder manden efter et erindringsbillede af moderen, som det behersker ham siden den første barndom; det er i fuld samklang med dette, naar den endnu levende moder sætter sig imod denne fornyelse og møder den med fjendtlighed. Naar de barnlige forhold til forældrene har en saadan betydning for det senere valg af sexualobjekt, er det let at forstaa, at enhver forstyrrelse af disse barndomsforhold har de alvorligste konsekvenser for sexuallivet efter modningen til følge; ogsaa de elskendes skinsyge savner aldrig rod i det infantile eller i det mindste infantil forstærkning. Tvistigheder mellem forældrene selv, deres ulykkelige ægteskab, betinger den alvorligste prædisposition for børnenes forstyrrede sexualliv eller neurotiske sygdom.

Den infantile forkærlighed for forældrene er vel det vigtigste, men ikke det eneste spor, som, genopfrisket i puberteten, viser vej for objektvalget. Andre ansatser af samme oprindelse tillader manden, stadig i tilslutning til sin barndom, at udvikle mere end en enkelt *sexualrække*, at udvikle helt forskellige betingelser for objektvalget.[18]

Forebyggelse af inversion.

En af de opgaver, der opstaar ved objektvalget, ligger i ikke at gaa glip af forbindelsen med det modsatte køn. Den løses som bekendt ikke uden nogen famlen. De første rørelser efter puberteten gaar tit nok — uden varige skader — fejl. *Dessoir* har med rette gjort opmærksom paa, hvilken lovmæssighed, der røber sig i unge mænd og pigers sværmeriske venskab for deres kønsfæller. Den største magt, som forhindrer en vedvarende

[17] Se min artikel »Über einen besonderen Typus der Objektwahl beim Manne«, 1910. [Samlede værker, bd. V].

[18] Utallige ejendommeligheder ved det menneskelige kærlighedsliv og det tvangsmæssige ved forelskelsen selv er i det hele taget kun forstaaelig ved hjælp af forbindelsen tilbage i barndommen og som virkningsrester heraf.

inversion af sexualobjektvalget, er sikkert den tiltrækning, som de modsatte kønskarakterer ytrer overfor hinanden; til forklaring af denne kan der ikke angives noget i forbindelse med disse overvejelser.[19] Men denne faktor er alene ikke tilstrækkelig til at udelukke inversionen; alle slags understøttende momenter kommer vel til. Frem for alt samfundets autoritetshemning; hvor inversionen ikke betragtes som en forbrydelse, kan man gøre den erfaring, at den fuldstændig svarer til ikke saa faa individers sexuelle tilbøjeligheder. Yderligere tør man for mandens vedkommende antage, at barndomserindringerne om den ømhed, der vistes ham af moderen og andre kvindelige personer, som han som barn var overgivet til, energisk hjælper med til at rette hans vej mod kvinden, medens den tidlige sexualforskrækkelse, han har erfaret fra faderens side og konkurrenceindstillingen til ham, leder ham bort fra det samme køn. Begge momenter gælder ogsaa for pigen, hvis sexualbeskæftigelse staar under moderens særlige varetægt. Der opstaar saaledes et fjendtligt forhold til eget køn, som paavirker objektvalget afgørende i den retning, der regnes for normal. Opdragelse af drenge ved hjælp af mandlige personer (slaver i den antike verden) synes at begunstige homosexualiteten. Hos vore dages adel bliver inversionens hyppighed vel noget forstaaeligere paa grund af anvendelsen af mandligt tjenerskab og paa grund af mødrenes mindre personlige omsorg for deres børn. Hos mangfoldige hysterikere viser det sig, at det tidlige bortfald af en af forældrene (ved død, skilsmisse, adskillelse), har fastslaaet betingelsen for den persons køn, der senere bliver valgt til sexualobjekt og derved ogsaa har muliggjort en vedvarende inversion, idet den tilbageblevne saa har tiltrukket sig hele barnets kærlighed.

---

[19] Her er det paa sin plads at henvise til et sikkert fantastisk, men overordentlig aandrigt skrift af *Ferenczi* (Versuch einer Genitaltheorie 1924), hvori de højere dyrs kønsliv betragtes ud fra deres biologiske udviklingshistorie.

SAMMENFATNING.

Det er nu paa tide at forsøge en sammenfatning. Vi er gaaet ud fra kønsdriftens fejludviklinger med hensyn til dens objekt og dens maal, har forefundet problemstillingen, om disse udspringer af medfødte anlæg eller er erhvervet som følge af livets indflydelse. Besvarelsen af dette spørgsmaal fremgik af indsigten i kønsdriftens forhold hos psykoneurotikere, en talrig menneskegruppe, der ikke staar de sunde fjernt, og denne indsigt havde vi vundet ved psykoanalytisk undersøgelse. Vi fandt saaledes, at tilbøjeligheden til alle perversioner hos disse personer er paaviselige som ubevidste magter og røber sig som symptomdanner, og vi kunde sige, at neurosen var ligesom en negation af perversionen. Ansigt til ansigt med den saaledes erkendte store udbredelse af perversionstilbøjeligheder paatrængte der sig hos os et nyt synspunkt, at anlægget for perversionerne var det almindelige, oprindelige anlæg for den menneskelige kønsdrift, hvorudfra den normale sexualfærd i følge organiske forandringer og psykiske hæmninger udvikles i modningens løb. Det oprindelige anlæg haabede vi at kunne paavise i barnealderen; blandt de magter, der indskrænker sexualdriftens retning, fremhævede vi skamfølelse, ækelhedsfølelse, medlidenhed og de sociale konstruktioner moral og autoritet. Saaledes maatte vi i enhver fixeret afsporing fra det normale kønsliv se et stykke udviklingshæmning og infantilisme. Betydningen af det oprindelige anlægs variationer maatte vi stille i forgrunden, mellem dem og livets

indflydelse maatte vi imidlertid antage et kooperationsforhold og ikke et modsætningsforhold. Da det oprindelige anlæg maatte være af kompleks art, forekom kønsdriften os at være noget af mange faktorer sammensat, som i perversionerne ligesom falder fra hinanden i komponenter. Følgelig viser perversionerne sig paa den ene side at være hæmninger, paa den anden side dissociationer af den normale udvikling. Begge opfattelser forenes i den antagelse, at de voksnes kønsdrift opstaar ved sammenfatningen af barnelivets mangfoldige rørelser til en enhed, en stræben mod et eneste maal.

Vi tilføjede desuden forklaringen paa de perverse tilbøjeligheders overvejen hos psykoneurotikeren, idet vi erkendte denne som kollateral fyldning af sidebaner ved spærring af hovedstrømlejet paa grund af »fortrængningen«, og vendte os saa til betragtningen af sexuallivet i barnealderen.[1] Vi fandt det beklageligt, at man har frakendt barnealderen sexualdriften og at man har beskrevet barnets sexualytringer, der ikke sjældent kan iagttages, som abnorme tilfælde. Det forekommer os tværtimod, at barnet bringer kimen til sexualvirksomhed med sig til verden og allerede ved næringsoptagelsen ogsaa nyder sexuel tilfredsstillelse, som det saa stadig søger at skaffe sig igen i den bekendte virksomhed at »sutte«. Børnenes sexualvirksomhed udviklede sig dog ikke i regelmæssigt tempo som dets øvrige funktioner, men traadte efter en kort blomstringstid, fra det andet til det femte aar, ind i den saakaldte latensperiode. I denne periode blev produktionen af sexuel ophidselse paa ingen maade indstillet, men fortsatte og leverede et forraad af energi, der for størstedelen blev anvendt paa andre end sexuelle formaal, nemlig paa den ene side til afgivelse af sexuelle komponenter til so-

---

[1] Dette gælder ikke blot for de perversionstilbøjeligheder, der optræder »negativt» i neurosen, men ligeledes for de positive perversioner, der egentlig benævnes saaledes. Disse sidste maa altsaa ikke blot føres tilbage til fixering af de infantile tilbøjeligheder, men ogsaa til deres regression ifølge spærring af sexualstrømningens andre baner. Derfor er ogsaa de positive perversioner tilgængelige for den psykoanalytiske terapi.

ciale følelser, paa den anden side (ved hjælp af fortrængning og reaktionsdannelse) til opbygning af de senere sexualskranker. Herefter vilde de magter, der er bestemt til at holde sexualdrif≈ten indenfor visse baner i barnealderen, opbygges paa bekost≈ning af de for størstedelen perverse sexualrørelser og under med≈virkning af opdragelsen. En anden del af de infantile sexualrørel≈ser undgik disse anvendelser og kunde ytre sig som sexual≈beskæftigelse. Man kunde saa erfare, at barnets sexualophid≈selse flyder af mange kilder. Fremfor alt opstod tilfreds≈stillelse ved egen sensibel ophidselse af de saakaldte erogene zoner, i hvilken egenskab sandsynligvis ethvert hudsted og ethvert sanseorgan, sandsynligvis ethvert organ kan fungere, mens der eksisterer visse udprægede erogene zoner, hvis pirring ved visse organiske indretninger fra første færd var sikret. Yder≈ligere opstod sexuel ophidselse som en art biprodukt ved en lang række processer i organismen, saa snart disse naar en vis in≈tensitet, ganske særligt ved alle stærke sindsbevægelser, selv om de er af pinlig natur. Pirringerne fra alle disse kilder for≈enede sig endnu ikke, men forfulgte hver for sig deres maal, som blot var opnaaelsen af en vis lystfølelse. Kønsdriften var altsaa i barnealderen *ikke centraliseret* og foreløbig objektløs, *autoerotisk.*

Endnu i løbet af barneaarene begyndte genitalierne at gøre sig bemærket som erogen zone, enten paa den maade, at den som enhver anden erogen zone reagerede paa egnet sensibel pirring med tilfredsstillelse, eller idet der paa ikke ganske forstaaelig maade samtidig med tilfredsstillelsen fra andre kilder frembrag≈tes en sexualophidselse, der bevarede en særlig forbindelse med genitalzonen. Vi har maattet beklage, at en tilstrækkelig forkla≈ring af forholdet mellem sexualtilfredsstillelse og sexualophid≈selse og mellem genitalzonens virksomhed og sexualitetens øv≈rige kilder ikke var til at opnaa.

Ved studiet af de neurotiske forstyrrelser har vi mærket, at der i det barnlige sexualliv fra første begyndelse af lader sig erkende tendensen til en organisation af de sexuelle driftskompo≈

nenter. I den første meget tidlige fase staar *oral*erotiken i for-grunden; den anden af disse »*prægenitale*« organisationer karak-teriseres ved *sadismens* og *anal*erotikens fremhersken; først i den tredie fase (der hos barnet kun udvikler sig til fallus' pri-mat) medbestemmes sexuallivet af den egentlige genitalzones andel.

Vi har da som en af de mest overraskende opdagelser maat-tet fastslaa, at denne tidlige opblomstring af det infantile sexual-liv (fra to til fem aar) ogsaa frembyder et objektvalg med alle de rige sjælelige præstationer, saa at den dertil knyttede og der-til svarende fase, trods den manglende sammensætning af de enkelte driftskomponenter og usikkerheden i sexualmaalet, maa vurderes som en betydningsfuld forløber for den senere fuld-gyldige sexualorganisation.

Sexualudviklingens *tofasede* ansats hos mennesket, altsaa denne udviklings afbrydelse af latenstiden forekom os at være særlig opmærksomhed værd. Den ser ud til at indeholde en af forudsætningerne for menneskets evne til at udvikle en højere kultur, men samtidig ogsaa for dets tilbøjelighed til neurose. Trods menneskenes slægtskab med dyrene kan noget analogt os bekendt ikke paavises hos dem. Oprindelsen til denne menne-skelige egenskab maa man søge i menneskeartens urhistorie.

I hvor stort maal sexualbeskæftigelsen i barnealderen endnu tør betegnes som normal og ikke skadelig for den videre udvik-ling, kan vi ikke sige. Sexualytringernes karakter viste sig at være overvejende masturbatorisk. Gennem erfaringer fastslog vi endvidere, at forførelsens ydre indflydelse kan fremkalde for tidlige gennembrud af latenstiden og eventuelt ophør af denne, og at barnets sexualdrift derved i virkeligheden bevares poly-morf pervers; endvidere, at enhver saadan meget tidlig sexual-virksomhed skader barnets evne til at kunne opdrages.

Trods vor ufuldstændige indsigt i det infantile sexualliv, maatte vi saa gøre et forsøg paa at studere de forandringer i det, der skete med pubertetens indtræden. Vi fastholdt to af dem

som de afgørende, underordningen af de øvrige former for sexualophidselse under genitalzonens primat og objektfundsprocessen. Begge to er allerede paabegyndt i barnelivet. Den første fuldbyrdes ved udnyttelse af forlystmekanismen, hvorved de tidligere selvstændige sexualhandlinger, som er forbundet med lyst og ophidselse, bliver til forberedende akter for det ny sexualmaal: udtømmelsen af kønsprodukterne, der under opnaaelse af mægtig lystfølelse gør ende paa sexualophidselsen. Vi maatte derved tage hensyn til differenciering af de kønslige væsner i mænd og kvinder og fandt, at udviklingen til kvinde fremmes af en ny fortrængning, som ophæver et stykke infantil mandlighed og forbereder kvinden til en veksel af den ledende genitalzone. Endelig fandt vi objektvalget ledet af de infantile og i puberteten opfriskede antydninger af barnets sexuelle tilbøjelighed for sine forældre og plejepersoner og ved hjælp af den imidlertid oprettede incestskranke drejet bort fra disse personer til nogle, der ligner dem. Føjer vi endelig til, at de somatiske og psykiske udviklingsprocesser i pubertetens overgangstid en tid lang gaar frem ved siden af hinanden uden at være knyttet sammen, indtil den normalt nødvendige enhed i kærlighedsfunktionen oprettes med gennembruddet af en intensiv sjælelig kærlighedsrørelse med innervation af genitalierne.

Udviklingsforstyrrende momenter.

Ethvert skridt paa denne lange udviklingsvej kan blive til fixeringssted, enhver sammenføjning i denne indviklede sammensætning kan give anledning til kønsdriftens dissociation, hvad vi allerede har omtalt ved forskellige eksempler. Vi har nu kun tilbage at give en oversigt over de forskellige indre og ydre momenter, der forstyrrer udviklingen, og at tilføje, paa hvilket sted af mekanismen den forstyrrelse, der udgaar fra dem, angriber. Det, som vi der anfører i en række, kan ganske vist ikke alt være af lige stor betydning, og vi maa regne med vanskeligheden ved at tildele de enkelte momenter den vurdering, der tilkommer dem.

Konstitution og hereditet.

I første række maa her nævnes den medfødte *forskellighed i sexuel konstitution,* som hovedvægten sandsynligvis falder paa,

men som man, hvad der er begribeligt, kun kan slutte sig til ud fra dens senere ytringer og saa ikke altid med stor sikkerhed. Vi forestiller os ved den en overvægt af disse eller hine af de mangeartede kilder til sexualophidselse, og vi tror, at en saadan forskellighed i anlæggene i hvert tilfælde maa komme til udtryk i slutresultatet, ogsaa naar dette formaar at holde sig indenfor det normales grænser. Sikkert er ogsaa variationer af det oprin⸗delige anlæg tænkelige, som nødvendigvis og uden videre hjælp maa føre til dannelsen af et abnormt sexualliv. Man kan saa kalde dem »degenerative« og betragte dem som nedarvet for⸗ringelse. Jeg kan i denne sammenhæng berette en mærkværdig kendsgerning. Ved mere end halvdelen af mine psykoterapeutisk behandlede svære tilfælde af hysteri, tvangsneurose o. s. v. er det lykkedes mig sikkert at paavise en før ægteskabet overstaaet syfilis hos fædrene, hvad enten disse nu havde lidt af tabes el⸗ler progressiv paralyse, eller deres syfilitiske sygdom paa an⸗den maade lod sig konstatere anamnestisk. Jeg bemærker ud⸗trykkeligt, at de senere neurotiske børn ikke bar nogle tegn paa hereditær lues, saa at netop den abnorme sexuelle konstitution var at betragte som den sidste udløber af den syfilitiske arv. Hvor fjernt det end ligger mig at gøre afstamning af syfilistiske forældre til regelmæssig eller uundværlig ætiologisk betingelse for neuropatisk konstitution, saa regner jeg dog ikke det af mig iagttagne sammentræf for tilfældigt og betydningsløst. De po⸗sitivt perverses heriditære forhold er mindre godt kendte, fordi de unddrager sig nærmere udforskning. Dog er der grund til at antage, at der ved perversionerne gælder noget lignende som ved neuroserne. Ikke sjældent finder man nemlig perversioner og psykoneuroser i den samme familie, fordelt saadan paa de to køn, at de mandlige medlemmer eller et af dem er positivt per⸗verse, men de kvindelige er i følge deres køns fortrængnings⸗tilbøjelighed negativt perverse, hysteriske. Et godt bevis for de væsensforhold mellem de to forstyrrelser, vi har fundet.

Videre forarbejdning. Man kan imidlertid ikke forsvare det standpunkt, at afgørel⸗sen vedrørende sexuallivets udformning skulde være entydigt

bestemt med ansatsen til de forskellige komponenter i den sexuelle konstitution. Betingetheden fortsættes snarere, og videre muligheder viser sig alt efter den skæbne, som de sexualitetsstrømninger, der stammer fra de enkelte kilder, erfarer. Denne *videre forarbejdning* er aabenbart det endeligt afgørende, medens den ifølge beskrivelsen samme konstitution kan føre til tre forskellige resultater. Hvis alle anlæggene opretholdes i deres relative forhold, som anses for at være abnormt, og styrkes ved modningen, saa kan kun et perverst sexualliv blive slutresultatet. Analysen af saadanne abnorme, konstitutionelle anlæg er der endnu ikke taget ordentlig fat paa, dog kender vi allerede tilfælde, der med lethed finder deres forklaring i saadanne antagelser. Forfatterne mener fx. om en hel række fixeringsperversioner, at de skulde have sexualdriftens medfødte svaghed til nødvendig forudsætning. I denne form forekommer paastanden mig uholdbar; den faar imdlertid betydning, naar der er ment en konstitutionel svaghed ved en af sexualdriftens faktorer, den genitale zone, som senere overtager de enkelte sexualbeskæftigelsers sammenfatning med forplantningsfunktionen som maal. Denne sammenfatning, som fordres i puberteten, maa da mislykkes, og den stærkeste af de andre sexualkomponenter vil sætte sin beskæftigelse igennem som perversion.[2]

Fortrængning.

En anden udgang indfinder sig, hvis enkelte af de altfor stærkt anlagte komponenter kommer ud for *fortrængnings*processen; om den maa man fastholde, at den ikke er lig en ophævelse. Vedkommende pirringer bliver her frembragt som ellers, men holdes ad psykisk vej bort fra sit maal og føres ind paa andre veje, hvor de bringer sig til udtryk som symptomer. Resultatet kan blive et tilnærmelsesvis normalt sexualliv — for det meste indskrænket — men suppleret af psykoneurotisk sygdom. Netop disse tilfælde er vi blevet godt kendt med

[2] Man ser samtidigt tit, at der i pubertetstiden først sætter en normal sexualstrømning ind, som imidlertid, paa grund af sin indre svaghed, bryder sammen for de første ydre forhindringer, og saa afløses af regression til den perverse fixering.

ved hjælp af den psykoanalytiske udforskning af neurotikere. Saadanne personers sexualliv er begyndt som de perverses, en hel del af deres barndom er udfyldt med pervers sexualvirksomhed, som lejlighedsvis strækker sig langt ud over modenhedstiden; saa følger af indre aarsager — for det meste allerede før puberteten, men nu og da oven i købet længe efter — et fortrængningsomslag, og fra nu af træder neurose i perversionens sted uden at udslukke de gamle rørelser. Man mindes ordsproget »junge hure, alte betschwester«, blot at ungdommen her falder alt for kort ud. Det at perversionen afløses af neurosen i den samme persons liv maa man, ligesom den før anførte fordeling af perversion og neurose paa den samme families forskellige personer, sammenholde med forstaaelsen af, at neurosen er perversionens negativ.

Sublimering. Den tredie udvej ved abnormt konstitutionelt anlæg muliggøres af en proces, *sublimering*, hvorved for stærke pirringer fra enkelte sexualitetskilder faar udløb og anvendelse paa andre omraader, saa at en ikke ubetydelig stigning af den psykiske ydedygtighed bliver resultatet af det i sig selv farlige anlæg. En af kunstbeskæftigelsens kilder findes her, og alt efter som en saadan sublimering er fuldstændig eller ufuldstændig, vil karakteranalysen af højt begavede, særlig kunstnerisk anlagte personer udvise ethvert blandingsforhold af ydedygtighed, perversion og neurose. En underart af sublimeringen er vel undertrykkelse ved reaktionsdannelse, der, som vi har fundet, begynder allerede i barnets latenstid, for i gunstigt tilfælde at fortsættes gennem hele livet. Det, som vi kalder et menneskes »karakter«, er for en stor del opbygget med sexuelle pirringers materiale og er sammensat af drifter, der er fixeret siden barndommen, af konstruktioner, der er opnaaet ved sublimering, og af saadanne, der er bestemt til undertrykkelse af perverse rørelser, som er erkendt som uanvendelige.[3] Følgelig kan barndommens almenperverse sexualanlæg betragtes som oprindelsen til en række af vore dy-

[3] Ved nogle karaktertræk er der oven i købet blevet erkendt sammenhæng med bestemte erogene komponenter. Saaledes afledes trods, spar-

der, for saa vidt som de ved reaktionsdannelse giver stødet til dannelsen af dem.[4]

Det akcidentelt oplevede.

I forhold til sexualafløsningen, fortrængningsskubbene og sublimeringen, hvis indre betingelser for de to sidste processers vedkommende er os fuldstændigt ubekendte, træder alle andre indflydelser langt tilbage i betydning. Den, som regner fortrængninger og sublimeringer med til det konstitutionelle anlæg, betragter dem som dettes livsytringer, har ganske vist ret til at hævde, at den endelige udformning af sexuallivet frem for alt er resultatet af den medfødte konstitution. Imidlertid vil ingen sagkyndig bestride, at der i en saadan sammenvirken af faktorer ogsaa bliver plads for den modificerende indflydelse af det, der er oplevet akcidentelt i barndommen og senere. Det er ikke let at vurdere de konstitutionelle og akcidentelle faktorers virksomhed i deres forhold til hinanden. I teorien vil man altid være tilbøjelig til at overvurdere de første; den terapeutiske praksis fremhæver de sidstes betydningsfuldhed. Man burde i intet tilfælde glemme, at de to faktorer staar i kooperationsforhold til hinanden, og at den ene ikke udelukker den anden. Det konstitutionelle moment maa vente paa oplevelser, der gør det brugeligt, det akcidentelle maa nødvendigvis have en tilslutning til konstitutionen for at kunne virke. Man kan i de fleste tilfælde forestille sig en saakaldt »suppleringsrække«, hvori den ene faktors faldende intensiteter udlignes af den andens stigende, men man har ingen grund til at benægte de extreme tilfældes eksistens i hver sin ende af rækken.

Det er endnu bedre i overenstemmelse med den psykoanalytiske forskning, naar man indrømmer den tidlige barndoms op-

---

sommelighed og ordenssans af analerotikens anvendelse. Ærgerrighed bestemmes af et stærkt uretralerotisk anlæg.

[4] En menneskekender som *E. Zola* skildrer i »La Joie de vivre« en pige, der i glad selvudslettelse ofrer alt, hvad hun ejer og kunde have krav paa, sin formue, sine livsønsker, som offer til elskede personer uden gengæld. Denne piges barndom er behersket af en umættelig ømhedstrang, som hun ved et tilfælde af tilsidesættelse paa en andens bekostning forvandler til grusomhed.

levelser en fortrinsstilling iblandt de akcidentelle momenter. Den ene ætiologiske række spalter sig da i to, som man kan kalde den *dispositionelle* og den *definitive.* I den første virker konsti⸗tution og akcidentelle barndomsoplevelser sammen paa samme maade som i den anden disposition og senere traumatiske oplevelser. Alle de momenter, der skader sexualvirkningen, ud⸗trykker deres virkning paa den maade, at de fremkalder en *re⸗gression,* en tilbagevenden til en tidligere udviklingsfase.

Vi fortsætter her den opgave, vi har sat os, at optælle alle de momenter, der har vist sig at have stor indflydelse paa sexualudviklingen, ligegyldigt om det drejer sig om virksomme kræfter eller blot deres ytringer.

Tidlig modenhed.

Et saadant moment er den *tidlige* spontane *modenhed,* der i det mindste med sikkerhed kan paavises i neurosernes ætiologi, endskønt den lige saa lidt som andre momenter for sig alene er tilstrækkelig som sygdomsaarsag. Den ytrer sig ved gennem⸗brydning, forkortelse eller ophævelse af den infantile latenstid, og foraarsager forstyrrelser, idet den fremkalder sexualytringer, der paa den ene side paa grund af sexualhemningernes ufærdige tilstand, paa den anden side ifølge det uudviklede genitalsystem kun kan bære karakteren af perversioner i sig. Disse perver⸗sionstilbøjeligheder kan nu opretholdes som saadanne eller efter indtraadte fortrængninger blive til drivkræfter for neurotiske symptomer; i hvert fald vanskeliggør den tidlige sexuelle mo⸗denhed den ønskværdige beherskelse af sexualdriften senere ved højere sjælelige instancer og forøger den tvangsagtige ka⸗rakter, som driftens psykiske repræsentation alligevel benytter sig af. Den tidlige sexuelle modenhed gaar tit parallel med en tilsvarende intellektuel udvikling; som saadan findes den i de betydeligste og ydedygtigste individers barndom; den synes da ikke at virke saa patogen, som naar den optræder isoleret.

Tidsmæssige momenter.

Ligesom til den tidlige modenhed maa der ogsaa tages hen⸗syn til andre momenter, som man kan sammenfatte som *»tids⸗mæssigt«* forbundne med tidlig modenhed. Det synes at være fylogenetisk fastlagt, i hvilken retning de enkelte driftrørelser

aktiveres, og hvor længe de kan ytre sig, før de ligger under for en nyoptrædende driftsrørelse eller en typisk fortrængning. Men baade i denne tidsmæssige rækkefølge og i dennes varighed synes der at være variationer, der maa øve en bestemmende indflydelse paa slutresultatet. Det kan ikke være ligegyldigt, om en hvis strømning optræder før eller senere end sin modstrømning, thi en fortrængnings virkning kan ikke ophæves; en tidsmæssig afvigelse i komponenternes sammensætning medfører regelmæssigt en ændring i resultatet. Paa den anden side har særlig intensivt optrædende driftsrørelser ofte et overraskende hurtigt afløb, fx. en senere manifest homosexuels heterosexuelle binding. De tendenser, der sætter heftigst ind i barneaarene, retfærdiggør ikke frygten for, at de varigt skal beherske den voksnes karakter; man kan lige saa godt vente, at den forsvinder for at gøre plads for deres modsætning. (Strenge herrer regerer ikke længe.) Hvad saadanne tidsmæssige forvirringer af udviklingsprocesserne kan føres tilbage til, formaar vi end ikke antydningsvis at angive. Der aabner sig her et udblik over en falanx af biologiske og maaske ogsaa historiske problemer, som vi endnu ikke er kommet nær nok ind paa livet af.

Klæbeevne.

Betydningen af alle tidlige sexualytringer forøges af en psykisk faktor af ukendt oprindelse, som man i øjeblikket ganske vist kun kan opstille som et midlertidigt psykologisk begreb. Jeg mener den forhøjede *klæbeevne* eller *fixerbarhed* ved disse indtryk fra sexuallivet; dette maa man tage i betragtning hos senere neurotikere og hos perverse som tilføjelse til tingenes tilstand, da de samme tidlige sexualytringer hos andre personer ikke kan indpræge sig saa dybt, at de tvangsagtigt kræver gentagelse og er i stand til at foreskrive sexualdriften dens veje for resten af livet. Maaske ligger en del af forklaringen paa denne klæbeevne i et andet psykisk moment, som vi ikke kan undvære iblandt aarsagerne til neuroserne, nemlig i den overvægt, som erindringssporene opnaar i sjælelivet i sammenligning med de recente indtryk. Dette moment er aabenbart afhængigt af den intellektuelle udvikling og vokser med den personlige kulturs

højde. I modsætning hertil er den vilde blevet karakteriseret som »øjeblikkets ulyksalige barn«.[5] Paa grund af modsætnings-forholdet mellem kultur og fri sexualitets udvikling, hvis resul-tater kan følges langt ind i vort livs skæbne, er det paa lavere kultur- eller samfundstrin uvæsentligt, paa højere trin i saa høj grad betydningsfuldt for det senere liv, hvorledes barnets sexuelle liv er forløbet.

Fixering. Denne begunstigelse ved hjælp af de lige omtalte psykiske momenter kommer nu de akcidentelt oplevede stimuleringer af den barnlige sexualitet til gode. De sidstnævnte (i første linie forførelse gennem andre børn eller voksne) bringer det mate-riale til veje, som med den førstnævntes hjælp kan blive fixeret til vedvarende forstyrrelse. En stor del af de afvigelser fra det normale sexualliv, der senere iagttages, er saaledes baade hos neurotikerne og de perverse fra begyndelsen af fastlagt ved hjælp af indtryk fra den efter sigende sexualfri barndomspe-riode. Foraarsagelsen af sygdommen fordeler sig paa konstitu-tionens imødekommenhed, den tidlige modenhed, den forhøjede klæbeevnes egenskab og sexualdriftens tilfældige stimulering gennem fremmed indflydelse.

Den utilfredsstillende slutning, der følger af disse undersø-gelser af sexuallivets forstyrrelser maa imidlertid blive, at vi ikke paa langt nær ved tilstrækkeligt om de biologiske proces-ser, hvori sexualitetens væsen bestaar, til at forme en teori, der er tilstrækkelig til forstaaelse baade af det normale og det pato-logiske, ud fra vor spredte indsigt i tingene.

---

[5] Muligvis er styrken af klæbeevnen ogsaa resultat af en særlig inten-siv somatisk sexualytring i de tidligere aar.

FREMMEDORDLISTE

(Heri er optaget en række gloser, der ikke er meget kendte uden for fag=krese, medens ord, der udtrykkelig defineres i bogen, og almindeligt kendte fremmedord ikke er medtaget).

abstinens, (kønslig) afholdenhed.
affekt, stærk følelse; **affektiv,** stærkt følelsesbetonet.
aggression, angrebslyst, angreb.
akcidentel, kaarsbestemt, det gen=nem oplevelse erhvervede.
algolagni, med smerte forbundet vellyst (aktiv **a.** = sadisme, s. d., passiv **a.** = masokisme, s. d.).
alkaloider, giftige plantestoffer med stærk fysiologisk virkning (fx. cocain, morfin, nicotin).
ambivalens, samtidig tilstedevæ=relse af modsatte følelser, viljes=impulser og tanker hos samme individ.
amfigen, paa to forskellige maader.
amnesi, hukommelseshul.
anal, hørende til endetarmsaabnin=gen.
anamnese, sygdommens forhistorie.
anatomi, læren om legemets byg=ning.
antropologi, læren om menneskene.
anus, endetarmsaabningen, **per anum,** gennem endetarmsaabnin=gen.
anæstesi, følesløshed.
arkaisk, barnlig, primitiv.
association, tanke= eller fornem=melsesforbindelse.
autoerotik, sexualbeskæftigelse ved eget legeme.

biologi, læren om livet (i natur=videnskabelig bet.), naturbeskri=velse af de levende væsner og deres organismer.
bisexualitet, kønslig tiltrækning til begge køn.

cølibat, kønslig afholdende stand.

defækation, udtømmelse af affø=ringen.
detention, fangenskab.
determineret, aarsagsbestemt.
detumescens, afspænding.
diagnose, sygdomserkendelse og =benævnelse; **diagnostik,** læren om sygdommenes erkendelse.
disposition, anlæg, **dispositionel,** anlægsbestemt.
dissociation, spaltning.

embryo, foster.
enuresis nocturna, ufrivillig vand=ladning om natten.
erektion, rejsning (spc. om det mandlige lem).
erogen, vækkende kønslig ophid=selse; **erogene zoner,** forskellige steder paa legemet, som ved pir=ring særlig let fremkalder kønslig spænding.
eruere, udgranske.
exekutiv, iværksættende, fuldbyr=dende.
exhibition, udstillen (spc. om køns=organerne).
exkrementer, afføring (og urin); **exkretion,** afsondring.
extrauterin, uden for livmoderen.

fallos, det mandlige lem (i erek⸗tion, s. d.).
fetisch, livløs genstand, som af pri⸗mitive anses for at være bolig for en aand.
fixering, sjælelig standsning, bin⸗ding, ved et punkt i den sexuelle udviklingslinje.
fobi, angstflugt, fx. **agorafobi,** pladsangst, frygt for og ved at gaa over torve, aabne terrainer og mennesketomme gader.
fylogenese, artens udviklingshisto⸗rie (sml. ontogenese).
fækalmasserne, afføringen.

genesis, genese, oprindelse, tilbli⸗ven, fødsel.
genitalier, kønsorganer.
glans, den forreste, afgrænsede, særlig følsomme del af det mand⸗lige kønslem. Naar lemmet er slapt skjult under forhuden paa ikke⸗omskaarne.
globus, hos hysterikere fornem⸗melse af, at en kugle bliver stik⸗kende i halsen.
gynækologi, læren om kvindesyg⸗domme.

habituel, sædvanemæssig.
hallucinationer, iagttagelser uden tilsvarende (fra omverdenen kommende) pirringer af sanse⸗apparaterne.
hereditær, arvelig.
hermafroditisme, mandlige og kvindelige kønsorganers tilstede⸗værelse hos samme individ.
heterosexualitet, kønslig tiltræk⸗ning til objekt af modsat køn.
homoerotik = homosexualitet (s. d.).
homogen, ensartet, sammensat af ensartede dele.
homosexualitet, kønslig tiltrækning til objekt af eget køn.
hysteri, neurose (s. d.), der er ka⸗rakteriseret ved (sekundære) or⸗ganforandringer (fx. kramper el⸗ler lammelser) eller direkte angsttilstande (fx. angst for ind⸗brud); **hysteriform,** hysterilig⸗nende.
hæmorrhoider, knudeformede ud⸗vidninger af blodaarerne om⸗kring endetarmsaabningen.

identificering, at føle eller opføre sig som »et med« en anden, op⸗tage den andens holdning og egenskaber i sig.
impotent, (kønslig) kraftløs, ude af stand til at gennemføre køns⸗akten.
incest, sexuelt forhold mellem di⸗rekte beslægtede individer, fx. forældre/børn eller søskende mellem hinanden.
infantil, barnlig.
infektiøs, grundet paa smitte (bak⸗terieangreb).
inkorporation, optagelse af en an⸗dens legeme i sig (her i psykisk forstand).
innervation, et organs paavirkning gennem sin nerve.
integritet, uberørthed, ubeskadiget⸗hed.
intermediær, liggende i midten.
interstitielle væv, (binde)vævet mellem de forskellige dele af det organegne (kirtel)væv.
intoxikation, forgiftning.
involution, indskrumpning af orga⸗ner.
irritabilitet, pirrelighed; den evne hos de organiske legemers væv at lade sig paavirke, hvorved der fremkaldes fornemmelser, bevæ⸗gelser eller andre forandringer; **irritament,** pirremiddel, spc. om de ting af mekanisk, kemisk, ter⸗misk (s. d.) og elektrisk natur, som paavirker vævene; **irrita⸗tion,** pirren, spc. irritamenters virkning paa vævene.

kastration, fjernelse af kønsorga⸗nerne eller kimkirtlerne.
klitoris, »kildreren«, et lille, tap⸗formet fremspring mellem de smaa skamlæber. Svarer paa kvindens kønsorganer til man⸗dens kønslem. Ved sexuel op⸗

hidselse fremkommer der erek= tion (s. d.) af klitoris som ved mandens lem.
koitus, kønsakt, samleje.
kollateralstrømning, strømning i sidebaner (som en flod, der dæm= mes op, og hvor vandet derfor søger nye veje).
kommuniserende, forbundne.
konstitution, fast præg (hos et in= divid) uafhængigt af miljø; bru= ges ofte alene om det arveligt betingede.
kontraktion, sammentrækning.
konvergens, nærmelse mod hinan= den.
konversion, omsætning, ved hy= steri (s. d.) af psykiske sympto= mer i somatiske (s. d.).
koprofil, kønslig tiltrækning til be= skæftigelse med exkrementer (s. d.).
kryptorch testikel, en »sten«, der er beliggende i underlivet eller lyskekanalen (idet den ved ned= stigningen i fosterlivet ikke er naaet helt ned i pungen).
kønskarakterer, egenskaber, der spc. er knyttet til et af kønnene; **primære k.,** k. knyttet til køns= organerne; **sekundære** og **ter= tiære k.,** k. knyttet til andre or= ganer, fx. bryst, strube.

latent, skjult, ikke iagttagelig, uden tydelige sygdomstegn (modsæt= ning: manifest, s. d.).
libido, kønsdriftens energi.
lues, syfilis (kønssygdom).

mammæ, (kvindelige) bryster.
mania, opstemt sindssyge (ofte med vrede).
manifest, aabenbar, paaviselig, syn= lig (modsætning: latent, s. d.).
masokisme, sexuel lyst forbundet med smerte og fornedrelse (mod= sætning: sadisme, s. d.).
masturbation, kønslig selvtilfreds= stillelse ved berøring af køns= organerne (egtl. kun med haan= den).
monosexualitet, kønslig tiltræk= ning kun til et køn (modsat: bi= sexuel, s. d.).
mons veneris, det fedtrige parti oven for (kvindens) kønsdele.
mutuel, vexelsidig; **mutuel onani,** gensidig masturbation (s. d.).

narcisme, forelskelse i sig selv som objekt (fordi man har optaget et tidligere objekt i sig — se: auto= erotik).
neurologi, læren om nervesygdom= mene.
neurose, sygdom, der ikke skyldes primær beskadigelse af organer= ne og ikke er egentlig sindssyg= dom.
nosologi, lære om de enkelte syg= domme. En del af patologien (s. d.).

obstipation, forstoppelse.
okkasionel, lejlighedsvis.
onani, masturbation (s. d.).
ontogenese, individets udvikling fra dets dannelse ved befrugt= ning til dets fødsel — eller i vi= dere forstand til dets død. (Sml.: fylogenese).
oral, hørende til mundzonen.
oscilliere, svinge, svaje, dirre.
ovarier, æggestokke.

paralyse, her: syfilitisk sindssyg= dom.
paranoia, forrykthed (fx. forfølgel= sesvanvid).
patologi, læren om sygdommene; **patogen,** sygdomsfremkaldende.
penis, mandlige lem.
pervers, kønslig abnorm.
pollution, uvilkaarlig sædudtøm= melse.
polymorf, mangeformet.
progressiv, tiltagende.
projektion, at forskyde egne im= pulser, tanker og følelser til an= dre.
psykiatri, læren om sindssygdom= mene.
pubertet, kønsmodenhedens ind= træden.
pædikatio, kønslig brug af drenge,

indførelse af det mandlige lem i endetarmsaabningen.

recent, frisk, ny.
regression, tilbagevenden til en tidligere fixering (s. d.).

sadisme, vellyst forbundet med tilføjelse af smerte.
sekret, afsondring fra kirtel (eller saar).
skatologisk, handlende om afføring.
somatisk, legemlig (i modsætning til psykisk, sjæleligt).
spinalt centrum, nervecentrum i rygmarven.
symptom, sygdomstegn, -kendemærke; **symptomatologi**, læren om sygdomstegnene.

tabes (dorsalis), rygmarvstæring, syfilitisk rygmarvssygdom.
tabu, hellig, ukrænkelig, urørlig.
teleologi, lære om tingenes øjemed og formaalstjenligheden af verdens indretning; **teleologisk**, grundet paa denne lære.
terapi, helbredelseslære, -metode.
termisk, kulde- og varmemæssig.
testikel, mandlige kønskirtel, »sten«.
tonus, en ved nerveindflydelse stadig frembragt svag spændings-, henholdsvis sammentrækningstilstand i levende væv, spc. musklerne.
toxisk, giftig.
transkription, omskrivning fra et system til et andet.
transponere, flytte.
trauma, voldelig indvirkning (bruges baade fysisk og psykisk).

uretral, hørende til urinrørszonen.
uterus, livmoderen.

vestibularnerverne, nerverne til ligevægtsapparaterne i ørernes labyrinter.
virtuel, mulig p. gr. af anlæg eller konstruktion, men ikke virkelig forhaanden.
voyeurs, perverse, der forbinder lystfølelse med synet af andres exkretionsfunktioner; i udvidet betydning: lystfølelse ved synet af andres kønsfunktioner.

ætiologi, læren om sygdommenes aarsager.

ødipus-komplex, drengebørnenes sexuelle binding til deres mødre og den deraf følgende skinsyge- og hadindstilling til fædrene. Pigebørnenes omvendte indstilling til forældrene.

INDHOLDSFORTEGNELSE